

YÖN
HAFTALIK GAZETE

**Türk sendikacılığında
Amerikan entrikaları**

OKUYUCU'DAN YÖNE

MİZAH

Tercüman

K. KAFLI, KARAMÜRSEL AMERİKAN ÜSSÜNDE!

Tercüman yazarı Kadircan Kaflı'nın «Karamürsel Türk - Amerikan Üssünde» başlığı altında çıkan seri yazısının önemli kısımlarını oldukça geniş bir şekilde sü-tunlarımıza alarak, okuyucularımıza şu sıcak yaz günle-rinde hoşça vakit geçirme imkânı sağladığımız inancı-mdayız:

BİZİM solcu avanaklar Mos-kova ağız ile konuşurlar, lüzumundan fazla uşak olanlar gibi efendilerinin üslubunu da aşarlar ve bağırıp dururlar:

— Türkiye'de Amerikan üsle-ri var, buralara Türk Subayı, Türk Polisi, Türk Hakimini bile giremez. Bağımsızlık nerede kal-dı?

Kaç defa yazdık: Her ülkede devlet denilen ve Allaktan son-ra en yetkili ve kudretli olan müesseselerde herkesin giremi-yeceği yerlerin bulunması lâ-zımdır. Herhangi bir Türk askerî birliğinin bulunduğu yere herkes girebilir mi? Kadınlara mahsus helâya erkekler giremezler. Derece derece gizli yerler her yerde, hattâ evlerimizde vardır. Ama bu şartlar an-lanamazlar. Çünkü haindirler, hainler birer teyp gibi, birer robot gibi onlara emir verenlerin sözlerini tekrarlamaktan, hiz-metinde oldukları zalimlerin oynattıkları gibi oynamaktan baş-ka bir şey yapamazlar.

★

Karamürsel'de, Yalova'ya 23 kilometre mesafede bir Türk - Amerikan hava istasyonu kurul-muştur, bu istasyon halk arasın-da kısaca meydan diye anılır.

Yalovadaki Türk - Amerikan Kültür Derneği Sekreteri Neşet Kul'a sordum:

— Meydanı gezmek mümkün mü?

— Oradaki bir yerden başka her tarafını istediğiniz zaman gezebilirsiniz.

— Zaten gizli yeri görmek hevesinde değilim. İnsanın evin-de bile gizli yer vardır, meselâ yatak odası herkese gösterilmez.

— Ziyaretinizden mutlaka memnun olacaksınız. Kumanda-na söyleyeyim de bir gün be-raber gidelim. Ne zaman gide-bilirsiniz?

— Pazartesi ve Perşembeden başka herhangi bir gün olabilir.

— Ben söyleyeyim de size haber veririm.

Arkadaşım ertesi gün kumandanın cevabını getirdi:

— Buyursunlar, her yeri, hattâ yatak odamızı görebilir! Namuslu ve ciddi insanlara, mü-nasip zamanlarda her yer açıktır. İşte ben girdim.

★

Kararlaştıran gün ve saatte kumandanın otomobili otelin ka-pısına geldi. İçince Neşet Kul'dan başka, biri sivil diğeri üniformalı iki kişi daha vardı. Sivil adam meydanı tercümanı ve bağlantı memuru Metin Erklen'di. Yüksek tahsilini Fransada ve Amerikada yapmıştı. Hemen hemen bütün dünyayı gezmiş, pek zeki ve hareketli bir vatandaşıydık. Üniformalı olanı ise bir Amerikalı subaydı, din subayı olduğunu söylediler.

Sordum:

— Protestan mı, Katolik mi?

— Hayır, Musevî...

— Ben vicdanlı din adamlarını takdir ederim, zira din için-timât nizamını temeldir...

★

Meydan kapısının önünde Türk - Amerikan bayraklarından bir arma ve bir levha bulunuyordu. Bu levhada Türkçe ve İngilizce büyük bir yazı vardı. İngilizcesi şöyledir: «Karamürsel Air Station» yani «Karamürsel hava istasyonu».

Kapıda karşılıklı iki nöbet yeri vardı, sağdakinde bir Türk askeri, soldakinde bir Amerikan askeri duruyordu. Pek kısa bir iki kelimelik kontrolden sonra arabamız içeri girdi.

Burası deniz kenarındaki düz lükte telsiz direkleriyle, barakalarla, evlerle personele mahsus apartmanlarla dolu geniş bir yerdi. Geniş ve pek düzgün asfalt yolların kenarlarıyla binaların önleri yemyeşil çimlendi, yer yer çiçekler, saksılar vardı, karış karış işlenmişti, mükemmel bir bakım derhal göze çarpıyordu. Küçük ve çok güzel inşaa edilmiş bir şehir, büyük ve temiz bir fabrika manzarasıyla karşı karşıya idik.

Meydanın bakımı çok mükemmeldi, bu işi bir şirket yapıyormuş. Amerikada silâhlı kuvvetler bile birçok hizmetleri şirketlere yaptırır. Nitekim burada da personelin Yalova'dan meydana gidip gelmeleri işi ni bir Türk otobüs şirketine vermişler bu şirket muntazam seferler yapıyor. Kasabanın birçok yerlerinde ve yol üzerinde, sade fakat kapalı ve kullanışlı duraklar yaptırılmış. Oralarda her zaman üç beş Türk ve Amerikalı personelin veya ailelerinin otobüs bekleme yerleri görürsünüz. Sordum:

— Niçin bu işi kendi otobüsle-rinizle yapmıyorsunuz?

— Hem otobüslerimiz yetmiyor, hem de daha ucuz oluyor.

★

Dosdoğru subay kulübüne gittik. Kapıda bizi kumandan albay Bryce S. Evertson karşıladı. Elli yaşlarında, uzun boylu, yakışıklı, ciddi, pek nazik, az fakat nükteli konuşan, sevimli, ince yapılı, sporcu olduğu besbelli bir adamdı.

Burası pek zevkli yapılmış ve döşenmiş olan lüks bir lokanta gibiydi, her tarafta temizlik pırıldıyordu, birçok subaylar yemek yiyorlardı. Biz de kenarda ki bir masaya oturduk. Genç ve becerikli Türk garsonlar hizmet ediyorlardı. Bana masada ısrarla şerefli yeri verdiler. Tuzsuz yediğim için haşlanmış tavuk ve salata ikram ettiler. Bu arada pek şen, kültürlü ve candan bir arkadaşımız olan tercüman Me-

tin Erklen'in aracılığıyla ko-nuştuk.

Kumandan albay Evertson Amerika'nın Nebraska eyaletindenmiş, havacı imiş, İkinci Dünya Savaşında Berlin'i bombardıman edenler arasında bulunmuş. Uçak isabet almış, paraşütle atılmış, esir edilmiş, kampta kalmış. Ruslar Doğu-dan Almanyaya girince serbest bırakılmış, Rusları yakından tanımış:

— Kaba ve vahşi mahlûklar!

Diyor. Onların Almanyayı istilâları sırasında yaptıkları zulümleri hatırladım; evleri yağma etmişler, insanları soymuşlar, ırza geçmişler, bir çokları bileklerine şundan bundan zorla aldıkları kol saatlerinden beş on tanesini takmışlardı, çünkü kol saati görmemişlerdi.

Nebraska Üniversitesinin Erzurum'daki Atatürk Üniversitesinin kardeşi olduğunu, Atatürk Üniversitemizin bu üniversitenin yardımıyla kurulduğunu söyledim.

★

Kendimi 1960 Şubatında Amerika Hükümetinin davetlisi olarak oradaki askerî eğitim merkezlerini ziyaret için yaptığım seyahatte sandım. Şu farkla ki burada dekor olarak kullanılan Türk bakır işleri eserleri, kahve takımları, Kütahya çinileri vardı, bu çiniler arasında Büyük İslâm Peygamberi Hazret-i Muhammed'in mübarek adı yazılı bir tabak en seçkin yere konmuştu. Duvarları ise Türk halıları, Türk ressamlarının tabloları süslüyordu.

Tercümana dedim ki:

— Bir sürprizim var. Ben buranın yabancı değilim. Amerikan ordusu mensuplarındayım.

Albay Evertson:

— Nasıl oluyor?

— Der gibi yüzüme baktı.

— Hem de paraşütçüyüm!

— .....

— Mensup olduğum meşhur 101. tumdur. Kumandanım general W. C. Westmoreland'dır. Şimdi Vietnam'da Amerikan ordusunun başkumandanıdır.

— Zor bir işin başındadır.

Bunu vesikalandırmak lâzımdı. Çantamdan 19 Şubat 1960 tarihli «Fahrî paraşütçü» kartını çıkarıp gösterdim. Pek memnun oldu ve ilâve ettim:

— Siz de havacı ve paraşütçüsünüz, aramızdaki fark şu ki ben sözde paraşütçüyüm.

Gülümsedik. Sordum:

— Kumandanınızla mektuplaşıyor musunuz?

— Adresini bilmiyorum, başarılı olmasına dua etmekle yetiniyorum.

— O da lâzım...

O da paraşütçü vesikasını gösterdi.

— Açılmazsa bir başkasını isterseniz, veririz!

Demişler! Bu söz Amerika'luların savaşta da bir spor yarışması saydıklarını gösteriyordu. Medenî cesaret işte budur ve Amerika Birleşik Devletleri tarihinde yenilgi yoktur, bunun sebebi zafer için lâzım olanın birkaç misli hazırlıklı bulunmaları, telaşa kapılmamaları, acele etmemeleri, neticeyi aslâ talibe bırakmamaları, silâhlı kuvvetleri destekleyen çok muhteşem ve kudretli ağır ve hafif sanayiînin zengin kuvvet kaynaklarının bu-

lunmasıdır.

Subay kulübü ihtiyacı karşılamıyormuş, dokuzyüzbin lira harcayarak bir ilâve yapılmış-

★

Assubaylar ve erler için de ayrı ayrı lokantalar var. Güzellik, rahatlık, titizim ve dekor bakımından onlar da subay lokantası kadar mükemmeldi. Yalnız şu fark vardı, berikilerde herkes, «kendi kendine hizmet» dedikleri şekilde, yemeklerini kendileri ahyorlar, diledikleri masada yiyorlardı. Beş saatlik gezi süresince buralarda hep yemek yiyenler gördüm. Bunlar durmadan yemek mi yerler? Şimdi iş saati olduğu hâlde burada nasıl bulunabiliyorlar, diye düşündüm ve sordum.

— Uç vardiyalı çalışırız, bunun için her saat, dinlenenler, yemek yiyenler, oynayanlar bulunur.

Assubay kulübünün de duvarları Türk ressamlarının büyük yağlı boya tablolarıyla, tipik ve tarihi Türk eserleriyle süslenmişti. Tablolar arasında Sultanahmet Camii, Sultan Osman'ı, Sadrazam tarafından bir yabancı elçinin kabulünü gösterenler vardı. Bunlar onların müttefik Türklerle besledikleri candan dostluk duygularını ve yakınlığı belirtiyordu.

«Çirkin Amerikalı» isimli kitabı Amerika aleyhinde vesika gibi kullanılan var. Halbuki her millette fert olarak her türlü insan bulunabilir, lâkin tümünü ve millet olarak kötülemek büyük haksızlıktır.

Gezdiğim hava istasyonunun bir iskelesi, iki dalga kırınım koruduğu küçük bir limanı var. Limanın kenarını plaj olarak kullanıyorlar, deniz banyosu yapanlar ve güneşlenenler gördük. Limanda bir iki motör, birkaç sarpi ve sandal demirliydi. Biraz ötede üç eşek otluordu, bunlara çocuklar ve bazen de büyükler binerler, hoş vakit geçirirlermiş. Galiba bunlar dünyanın en mesud eşeklerindendir.

Birkaç büyük binaya yerleşmiş olan satış yerlerinde en medenî bir ailenin en önemli ve önemsiz bütün ihtiyaçlarına cevap veren yiyecek, giyecek ve süs eşyasını gördük, çocuk oyuncakları için ayrı bir mağaza var. Kocaman soğuk hava depolarına girdik, etler ve çabuk bozulan yiyecekler pek çoktu. Burası o kadar soğuktu ki, kendimi birden bire Kuzey veya Güney kutbuna düşmüş sandım, öteki kapıdan çıkmakta acele ettim.

— Yiyecekler pek fazla değil mi?

— Üç aylık stok bulunduyoruz.

Türk işçileri ve Türk müfrezesi için ayrı tesisler vardır, Türk askerleri Amerikan yemeklerini yemiyorlarmış ve onlara Türk yemekleri veriliyormuş. Meydanın okulu pek hoşuma gitti. Her öğrencinin çelik dolabı ayrıdır, eşyasını oraya koyar. Ders salonları aydınlık, tek kişilik sıralar hem güzel hem kullanışlıdır. Yazı tahtaları iki duvar boyuncadır ve yeşil renktedir, bu renk gözler için daha elverişli imiş, okul dokuz sınıftırdı, beşyüzü yirmi öğrencisi var, ikiyüzü yirmi kişilik daha ilâve yapıyor. Kitaphı zengin ve ra-

hat, okulda Türk tarihi de okutuluyormuş. Kırk yıllık öğretmenlik hayatımda bu kadar mükemmel bir okulda çalışmak kısmet olmadığını hatırladım.

●

«Meydan»da, ailelerle beraber beşbin Amerikalı ve bin-altiyüz Türk işçisi var, bunları beslemek için büyük mutfaclar ve fırın harıl harıl çalışıyor. Her şey makine ile ve elektrikle yapılıyor, koca bir makine, hamuru yoğuruyor, ekmeclar kaplarda pişiyor, makine ile dilim dilim kesiliyor ve şeffaf kağıtlara sarılıyor, bütün bunlar el değmeden yapılıyor.

Tesislerde ustalıkları önce Alman teknisyenleri yapıyorlarmış, şimdi buraların amirleri de Türklerdir. Buradaki Türk aşçıları hava kuvvetlerindeki aşçıların en iyileri imiş.

Okulun yanındaki beşyüz kişilik konferans salonu çok işe yarıyor. Burada Türk folklor ekipleri Türk Millî Oyunlarını gösteriyorlarmış. Bursa takımının kılıç kalkan oyunlarını Amerika'lıları pek çok turmuş. Çarpışma sırasında bir oyuncunun kıvılcımlar saçan kılıcı kırılmış, kırık parçayı hâıra olarak almak için Amerika'lılar birbirlerine girmişler!

Aynı salonda güreş minderleri vardı:

— Güreş mi yapıyor?

— Hayır... İsteyenlere judo öğretiliyor. Zayıf bir genç kadın judoyu öğrendi, koca adamlara «pes!» dedirtti.

Vazifeli Türkler arasında eski Türk subayları da varmış. Sordum:

— Türkler geçici olarak mı alındılar, buradaki işlerin bir gün sona ermesi ihtimali varmı?

— Hayır... Diledikleri sürece çalışırlar.

Minyatür golf alanından başka tribünleri olan bir Beyzbol alanı da var. O gün maç yapılmıyordu. Kumandan anlattı:

— Karamürsel takımı maç yapınca seyirciler pek atıştı olurlar. O kadar gürültü yaparlar ki New York'ta bulunduğumuzu sanırlar. Karamürsel takımı birincidir, hep kazanır. Şimdi İstanbul ve Ankara takımları çarpışıyorlar. Maçı meydan radyosu nesretmektedir.

Meydanı yüzlerce telsiz direği doldurmuştu. Şimdi belki yüz metre kütürunda koca man ve daire şeklinde, demir den ve ağaçtan iskelet kurulmuş, ortasında da kapalı ve yuvarlak bina var, asıl gözetleme radarları burada imiş. Bu bir yeni icatmış, direkler artık kaldırılacakmış.

— Bu kadar büyük ve mühim tesislerin savunması için tedbir alınmış olmak gerek! Halbuki etrafta ne bir top, ne bir füze, ne de uçak filoları var?

— Türk kuvvetlerine güveniyoruz, gerekirse Avrupadan bir saatte Amerikan uçak filoları da yetişirler. Burası sadece bir «Gözetleme istasyonu» dur.

Türkiyenin birkaç yerinde daha böyle gözetleme istasyonları bulunduğunu tahmin ediyorum, fakat bunların en büyük ve en önemli olanının da bu olduğunu sanırım.

Bu da gösteriyor ki Türk - Amerikan ittifakı aslâ bir saldırı için değildir, ancak ortak savunma tedbiridir.

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

YÖN

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu İmtiyaz Sahibi: ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8. Yenisehir — ANKARA Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No. 32. Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L. Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L. Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: 25.— T.L.'dir Sürekli çıkacak ilan ve reklam Beher sütünde santimi İlanlarla kitap ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklamların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

DÜNYA HARBİNE DOĞRU MU?

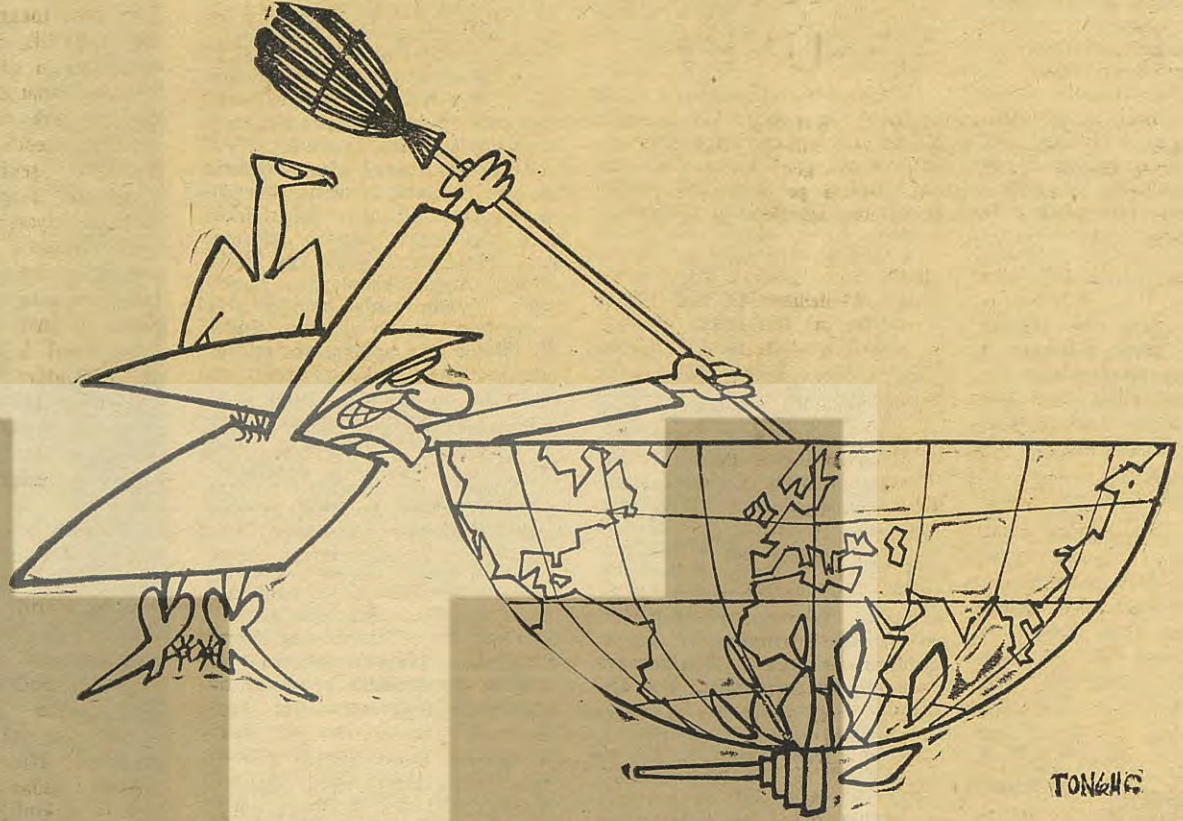
Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin, Vietnam Savaşının bir Dünya Harbine yol açabileceği yolundaki sözleri, savaşın büyüyeceğine genellikle ihtimal verilmediğinden, şaşkınlık yarattı. Fakat Çini ve Amerika'yı yakından tanıyan ciddi uzmanların bir çoğu, adım adım bir Dünya Harbine gidildiği kanısındadırlar. Mao'nun yakın arkadaşı olan ünlü gazeteci Edgar Snow'a göre, Amerika - Çin Harbi başlamıştır. Şimdilik Kuzey Vietnam, harbi, «vekâleten» yürütmektedir, ama görünüş odur ki, harp, geriye dönüşü olmayan biçimde genişleyecektir.

Bu konuda, Uzak Doğu, Sovyetler Birliği ve A.B.D. uzmanlarının incelemelerine dayanarak bir yazı serisi yayınlayan Le Monde gazetesi de tehlike çanlarını çalmaktadır. Hayatını Uzak Doğuda geçiren Le Monde muhabiri Robert Guillain'e göre, A.B.D., Vietnam'da giriştiği tırmanma politikasına karşı Çin'in göstereceği tepki hakkında fena halde yanılmaktadır. Bu yanlışlık, bir Dünya Harbine yol açabilir. A.B.D., Kuzey Vietnam'ı yerle bir etse dahi, Çin'in müdahale cesaretini gösteremeyeceği inancındadır. Zira Çin bilmektedir ki, bir müdahalede bulunması nükleer tesislerinin ve büyük emeklerle kurulan bütün sanayiinin yok edilmesi demektir. Çin'in bunu göze alabilmesi imkânsızdır. Pekin, ancak ABD. Çin sınırını aşınca harekete geçecektir. ABD. ise, Çin sınırını Kara Kuvvetleriyle hiç bir zaman aşmayacaktır. Pekin tarafından bir saldırıya uğramadığı sürece de, Amerikan bombardıman uçaklarının Çin sınırını geçmesi bahis konusu değildir. Bu sebeple, ABD., Kuzey Vietnam'daki tırmanma politikasında, çok geniş bir güvenlik sınırına sahiptir. Kuzey Vietnam'da taş üstünde taş bırakmasa dahi, Çin seyirci kalacak ve harp genişlemeyecektir.

Robert Guillain, bu tezin çok hatalı ve tehlikeli olduğunu, Çin'deki son gelişmelere dayanarak yazmaktadır. Le Monde'un Uzak Doğu uzmanına göre, Pekin'in Kuzey Vietnam'ın yere serilmesine seyirci kalması imkânsızdır, Hanoi'nin mukavemetinin kırıldığını görünce Pekin müdahale edecektir. Ve Pekin bu yolda gerekli kararı, 1966 yılı başlarında almıştır. Çin'deki son tasfiyeler, bu konu ile ilgilidir. Savaş göze almayan ilmliler görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Savaştan yana olan Mareşal Lin Piao, Amerikalılara şöyle seslenmektedir: «Amerikan emperyalistlerine bir kez daha hatırlatmak isteriz ki, silâhli yüzlerce milyon Çinlinin teşkil ettiği geniş okyanus, bir kaç milyon saldırgan askeri boğmak için kat kat yeterlidir. Ne övündüğünüz hava ve deniz üstünlüğünüz, ne de Atom bombası tehdidiniz Çin halkını korkutamaz. Çin üzerine birlikler sevk etmek istiyorsanız, bunu hemen yapınız ve mümkün olduğu kadar çok asker gönderiniz. Gönderdiklerinizin hepsini yok edeceğiz.» Başbakan Chou En - lai de, Çin'in «En yüksek fedakârlığa hazır bulunduğunu» ve «sonuna kadar savaşacağını» açıklamıştır.

R. Guillain'e göre, Çin'in bu sert tutumu, hayati jeopolitik nedenlere dayanmaktadır. Ve aynı zamanda Mao'nun tezlerine uygundur; Mao şöyle demektedir: «Bağımsızlık, yalnız politik eylemle değil, bir Kurtuluş Savaşında silâhli mücadeleyle kazanılır. Halk savaşı, yenilmezdir. Sosyalist düşünceyle silâhlanmış bir insan, Atom bombasından güçlüdür. Amerikan emperyalizmi, kâğıttan bir kaplandır. Proleterya enternasyonalizmi, bütün komünist ülkeler halklarını, yalnız kendi ülkelerinde ihtilâli gerçekleştirmekle yetinmiyerek, ihtilâli gerçekleştirme yolunda olan öteki ülkelere yardım etmekle yükümlü kılmaktadır.»

Çin'in bu ideolojik tutumunu, onu müdahaleye iten jeopolitik zorunlulukları ve savaş hazırlıklarını dikkatle inceleyen, Le Monde yazarı şu sonuca varmaktadır: «A.B.D. bilmek zorundadır ki, nükleer tesislerinin ve bütün Çin sanayiinin bombardımanını, Pekin, gerektiğinde göze al-

CADI KAZANI

maktadır. Bu darbeler, Çin'in dayanma gücünün çok altında kalacaktır. İlk yazımızda, Çin'in sabrının sınırları var demistik. Buna eklemek gerek ki, Çin'in mukavemeti ise, muhtemelen sınırsızdır. Bir Çin - Amerikan harbinde, Çin'in muazzam büyüklüğü çerçevesinde, hâlen Vietnam'da olan biteni göreceğiz. Amerikan Hava Kuvvetleri, bombalarla istediklerini elde etmekten âciz kalacaklardır. Bir Amerikalı havacı generalin, Vietnam ile ilgili olarak şu müthiş sözü söylediği ileri sürülmektedir: (Vietnam'ı taş devrine geri götürüceğiz). Çinliler, Mao'yu dinlerler ise, taş devrine götürülseler dahi, Amerika'nın topraklarını işgâline karşı koyacaklardır.»

Çin'in, onbeş yıllık kalkınma çabalarını yok edecek bir savaşı arzulamadığı aşikârdır. Ama Amerikalıların, Mao'nun sözlerini ters çevirerek ileri sürdükleri gibi, Çin, kâğıttan bir kaplan da değildir. Bu sebeple, Kore Harbinde görüldüğü üzere, Çin, gerektiği an, büyük fedakârlıklar pahasına da olsa, riziko almaktan herhalde kaçınmayacaktır.

Hâlen sorumsuz bir gidiş içinde bulunan A.B.D. bunu anlayacak mı? Le Monde'un A.B.D. sorunlarında iktisatlaşmış yazarı Claude Julien, bu soruyu incelemektedir. İncelemeye göre, Amerikan kamu oyu, menleketlerinin güçlü ve haklı olduğu ve savaşı mutlaka kazanacağı inancını taşımaktadır. Nabız yoklamaları, savaş yavaşlayınca Johnson'un prestijinin düştüğünü, «tırmanma» yolunda yeni bir darbe indirince yük seldiğini göstermektedir. Amerikalı barışçılar, çok azınlıkta kalmışlardır ve hareketleri hâlen yavaşlamıştır. Bunlar bir alternatif politika da ortaya koyabilmiş değillerdir. Johnson, barış taarruzları ile süslediği tırmanma politikasını - kamu oyuna kabul ettirmişti. Yalnız Kuzey Vietnam'ı dize getirme amacı güden «tırmanma» politikası, beklenenin aksi sonuç vermiştir. Gittikçe daha fazla tırmanmaya ihtiyaç vardır. Claude Julien'e göre, bu tırmanma, bir noktada Çin ile doğrudan doğruya karşılaşmaya götürebilir.

Peki, bütün bu olup bitenler karşısında Moskova ne yapacaktır? Amerikalılar, Kruşçof'un Küba'da geri çekilişinden beri, çok güçlü A.B.D. karşısında Moskova'nın riziko al-

maktan titizlikle kaçınacağı inanmışlardır. Washington'da Çin'e indirilecek bir darbeden Moskova'nın memnun bile olacağını düşünenler vardır. Ne var ki, Le Monde'un Moskova muhabirinin yaptığı araştırma, bu görüşün pek yalınlat kaldığını göstermektedir. Sovyetler Birliği'nin Amerika ile doğrudan doğruya bir çatışmadan (Showdown) dik katle kaçtığı açıktır. Moskova, içerde hayat seviyesini yükseltmeye öncelik tanımakta ve bu sebeple kapitalist ülkelerle barış içinde bir arada yaşama politikasına büyük önem vermektedir. Ama öte yandan da, savaşın gittikçe genişlemesiyle, olaylara seyirci kalıyacağını gördüğü için, Moskova durumdan son derece endişelidir. Moskova'nın Washington'a yönelttiği ihtarlar gittikçe sertleşmektedir. Varşova Paketi üyeleri, Bükreşte, Vietnam'a istek üzerine gönüllü göndereceklerini resmen açıklamışlardır. Sovyet Yüksek Şurası, Vietnam'a yapılan yardımın artırılmasını istemiştir. Moskova, Wilson, U - Thant ve Bayan Gandhi'nin ısrarlarına rağmen, diplomatik plânda bir teşebbüse girmekten kesinlikle kaçınmaktadır. Kuzey Vietnam'ın «Önce Amerikalılar çekilsin, sonra müzakere» formülünü benimsemiş görünmektedir. Hanoi'ye yaptığı askeri ve ekonomik yardım gittikçe artmakta, Vietnam'daki Sovyet teknisyenlerinin sayısı çoğalmaktadır. Moskova Haiphong bombardımanlarında, limanda bulunan Sovyet gemilerinden birinin isabet almasının çok tehlikeli sonuçlara yol açabileceğini, Amerika'ya ısrarla bildirmektedir. Hükümet, daha çok iç sorunlarla ve hayat seviyesinin yükseltilmesiyle ilgilenen kamu oyunda, Vietnam için büyük bir hassasiyet yaratmıştır. Sovyet liderleri, şimdi kendi yarattıkları bu hassasiyetin baskısı altındadırlar. Kısaca, Moskova, hiç arzuladığı hâlde, Amerika'nın pervasız gidişi yüzünden bir cins «tırmanma» politikasına sürüklenmektedir.

Büyük soru, Çin saldırıya uğrasa Moskova'nın ne yapacağıdır. Bu konuda Sovyetler, açık bir resmi beyanda bulunmuş değillerdir. Yalnız Sovyet basını, ülkelerinin savaşın daha fazla gelişmesi hâlinde

seyirci kalıyacağını ısrarla yazmaktadır. Esasen Çin, resmen hâlâ «sosyalist bloka dâhil» ülke sayılmaktadır. Bundan başka, Sovyet dış politikasının bir temel dayanağı «barış içinde bir arada yaşama» ilkesi olmakla beraber, öteki dayanağı da ekonomik ve politik bağımsızlık yolunda mücadele eden devrimci hareketlerin desteklenmesidir. Bu sebeple, Sovyetler Birliği'nin «Her ne pahasına olursa olsun, barış içinde bir arada yaşama» ilkesine sonuna kadar bağlı kalması kolay değildir. Bu düşüncelerle, Le Monde'un Moskova muhabiri, Sovyetlerin bir noktada müdahale etmek zorunda kalabilecekleri hükmüne varmaktadır.

Bu araştırmaların ortaya koyduğu gerçek şudur: Washington'uu kamu oyuna benimsettiği «Ben o kadar güçlüyüm ki, her istediğimi yaparım. Bana kimse yan bakamaz» formülü ile özetlenebilecek zorba politikası, dünya barışı için büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Moskova, gittikçe yaklaştığını gördüğü bir savaşı önleme endişesi içindedir. Amerikan bombaları ile bütün sanayiinin yok edileceğini bilen Çin dahi harbe karşıdır. Ancak Amerika'nın savaşı gittikçe genişletmesi üzerinedir ki, Pekin, «kaçınılmaz» saydığı bir savaşın hazırlıklarına girişmiştir. Washington, ne Moskova'nın ısrarlı ihtarlarına, ne de Avrupa'dan ve Amerika'dan gelen zaıf muhalefete kulak vermektedir.

Avrupa bu bakımdan üstüne düşeni yerine getirmiş, değildir. General de Gaulle, yalnız bırakılmaktadır. Bütün Avrupa'nın, bir dünya harbine yol açabilecek bir Amerika - Çin çatışmasına kesinlikle karşı olduğuna şüphe yoktur. Ama Londra ve Bonn Hükümetleri, Washington'u idare etmek amacıyla, gereken enerjik teşebbüslerden kaçınmakta ve kamu oylarını yatıştırılmaya yönelmektedirler. Halbuki Avrupa'dan gelen güçlü ve ısrarlı uyarılar, Amerika'yı gaflet uykusundan uyandırma yolunda çok etkili olabilir.

Temenni edilmelidir ki, tehlikenin büyüklüğü önce Avrupa'da sonra Amerika'da gerekli uyanışı sağlasın.

Doğan Avcıoğlu

DEMİREL KIBRIS'TA ŞARTLI ENOSİS'E Mİ YANAŞACAK?

Mecliste Kıbrıs tartışmaları, politikamız bakımından hayati bir sorunun bir kez daha ortaya atılmasına yol açtı: Yeşil Adada zaman kimin için çalışmaktadır? Nihad Erim, zamanın Makarios yararına çalıştığını, onun Türk Cemaatinin mukavemetini silâha başvurmadan kırıp emeline ulaşacağını ileri sürdü: «Makarios'un artık silâhlı bir davranışa girişmesine ihtiyaç yoktur. Onun için Makarios'un tatanah bir Enosis yapmasına da ihtimal verilemez. O şimdiki durumun devamını, kendi lehlerine meseleyi halletmek için kâfi görmektedir.

Makarios, son günlerde, Adada Türk Cemaati içinde bozguncu fikirleri yaymak istemekte, devamlı neşriyatla Türk cemaatin liderlerine karşı olan güvenlerini ve bağlılıklarını sarsma yoluna gitmektedir.

Makarios, bugün fiilen Anayasasının Türklere siyasi haklar ve garantiler veren maddelerini ortadan kaldırmıştır. Bugün Kıbrısta içerisinde Türk bulunmayan bir kabine mevcuttur. Ve işleri o yürütmektedir. Yani Makarios, şu an bu haliyle bir süre daha devam ettirebilir ve bu bize, davayı başka yollardan kaybettirmiş olur.»

Erim, Çarşamba günü Izmit'te verdiği demeçte de «Enosis, tahakkuk yoluna girmiştir» demiş ve umutsuzluğunu şöyle belirtmiştir: «Hükümet eğer Yunanlıların bir sabah Adada Enosis yapmasını bekliyorsa yanılıyor. Biz artık umutsuzuz.»

Bakan Çağlayangil ise, zamanı kimin yararına çalıştığını belli değil görüşünü savunmuştur: «Bugün Adada, adı konmamış fiilî bir Türk Cemaati idaresinin olduğu bir vakıdır. Türk Cemaatinin hâkimiyetinde bulunan Türk kesiminde her şey Türk idaresince yapılmakta, meseleler kendi aralarında hiç bir tesire maruz kalmadan halledilmektedir. Eğer bu cemaatin adı konmamışsa, Makarios idaresine şerik olmamak içindir.

Mevcut statüko bozulmadan oyalamanın hangi tarafın lehine olacağını şimdiden arkadaşlar nasıl tahmin ediyorlar, anlamıyorum.

Yunanlılar oyaltarak neyi gerçekleştiriyorlar? Çatışmayı. O halde zamanın behemahal aleyhte olduğu kanaatinin bir kenara bırakmak ve bu kanaati terketmek lazımdır. Kıbrıs'ta sadece Türklere mürekkep bir otoritenin mevcut olduğunu Sayın Erim anlamalıdır.»

Çağlayangil, bu bekleme politikasının maliyetini de açıkladı. Kıbrıs Türk Cemaatine 1961 yılında 4 milyon 321 bin, 1962 yılında 5 milyon 67 bin, 1963 yılında 5 milyon 917 bin lira yardım yapılmıştı. Kıbrıs olaylarının patlak vermesiyle birlikte, bu yardım büyük artış göstermiştir. 1964'te yardım 44 milyon 425 bin, 1965'te 73 milyon 385 bin liraya ulaşmıştır. 1966 yardım ise 113 milyon 335 bin lirayı bulmaktadır. Askeri hazırlıklar için harcanan paralar da hesaba katılırsa, Kıbrıs işi ancak büyük fedakârlıklarla sürdürülüyor demektir. Buna rağmen Türk Cemaati sıkıntılı ve anormal şartlar içindedir. Çok vahim durumlar dışında müdahale hakkımızın kullanılmasının imkânsızlığının anlaşılması Adanın geleceği konusunda bir karamsarlık yaratmıştır. Makarios'un sıkıntılı durumdan ve karamsarlıktan ustaca yararlanmaya çalıştığı da ortadadır. Bu durumda, Çağlayangil'in iyimserliğini paylaşmak kolay değildir.

CKMP Genel Sekreteri Muzaffer Özdağ ise, bu konuda kötümser bir konuşma yapmıştır: «Ada Türklerin ve mücahitlere ciddi hiç bir ikmal yapılmamıştır. Uzun zaman tamamiyle çevrili kalan Türk köyleri tekrar, teker teker Makarios çetelerinin işgaline düşmüştür. Hayat ve şerefleri için asgari güvenlikten yoksundurlar. 25 bin Türk mülteci için henüz bir tedbir alınmamıştır. Türk Cemaati lideri, Adadaki durumu feci olarak nitelendirilmiş ve Meclisi yanıltıcı beyanlarda bulunan Dışişleri Bakanı Çağlayangil'i yalanlamıştır. Başbakan Demirel de Adadaki nisbî sükûnete aldanmaktadır. Bu durum, almış oldukları karar ve tedbirlerden doğmamıştır. Makarios ve Yunanistan kışın kesin hareket geçmek için, yaz aylarını oylama ile kazanmaktadır.»

Nihad Erim'in üzerinde önemle durduğu bir başka konu, Yu-

nanlılarla girişilen ikili görüşmelerde, Anglosaksonların baskısıyla, Türk teziye Sovyet desteğini kaybettirecek tâvizlerden titizlikle kaçınılması sorunu. Erim, bu konuda, Ürgüplü Hükümeti zamanında Yunanlılarla girişilen müzakereler dolayısıyla belirtilen CHP'nin bu görüşünü şöyle ifade etti: «İkili görüşmelerde bir pazarlığa girişilmesi, hele bir tâvize yanılması, doğru değildir. Bu takdirde, Yunanlılar tarafından bu tâvizimiz ve pazarlığımız Sovyetler Birliğine sızdırılabilir ve Türk Hükümeti diplomatik yönden güç durumlarda kalabilir. Ne var ki iktidar, Anglosaksonların baskısıyla, Yunanistanla başbaşa bir anlaşmaya varma çabası içindedir. Böyle bir anlaşmaya varılsa bile, bu, Anglosakson askerî çıkarlarını ön planda tutan ve perde arkasından Anglosaksonlarca desteklenen Yunanistan için avantajlı bir çözüm olacaktır. Ve Sovyet desteğinden yoksun kalan Türkiye, bu anlaşmadan herhalde zararlı çıkacaktır.»

Ulus'ta Cihad Baban Demirel iktidarının Kıbrıs konusundaki ısratlı tutumunu şu sözlerle belirtmektedir: «Dostlarımız, Kıbrıs meselesinde bizi Yunanistan ile başbaşa bırakmakta kendileri bakımından fayda ummuşlar, böylelikle dikenli bir konunun dışına kaçmanın çaresini aramışlardır. Burada İnönü politikası ile AP politikası arasındaki bir ayırımın bilhassa göze çarptığını da açıklamak isteriz. İnönü, Kıbrıs ihtilâfını çok taraflı bir milletler arası mesele hâlinde görüyor ve bu zemin üzerinde çalışmalarını yapıyordu... Amerikalılar, Kıbrıs konusunda Yunan tezi alttan aita desteklerken, Adanın bir gün komünizmin kucağına düşmesinden korktuklarını gizlemiyorlar ve böyle bir netice ile karşılaşmamak için Türkiye'nin karşısın da yer aldıklarını mazeret olarak söylüyorlardı. Yalnız bu ifade Kıbrıs'ın enternasyonal bir konu olduğunu anlamak için yeterli idi..»

AP iktidarı bu yolu bıraktı ve başbaşa konuşmanın çaresini aradı. Acele bir neticeye varmak isteyen hükümet için böyle bir tecrübeye katlanmanın belki değeri de olabirdi. Fakat artık

Başbakan DEMİREL, BASIN TOPLANTISINDA
Lâf yuvarlama tâlimi!...

anlaşıyor ki, bu tücrübe ya iflâs etmiştir, yahut iflâs etmek üzeredir. Görünen köy kılavuz istemediği için Cumhuriyet Hükümetinin bize acı gelecek bir emrivâki ile karşı karşıya kalmasından evvel ciddi tedbirlere başvurması lazımdır. AP iktidarı, Halk Partisinin göze aldığı fedakârlığa katlanacak kudrette değildir. Biz hiç tahmin etmiyoruz ki, Demirel politikası, Kıbrıs konusunda Amerikanın istemediği bir yolu Vietnam'da bunalmakta olan Amerikaya rağmen, tâkip edebilsin. Yine hiç tahmin etmiyoruz ki, Yunanistanın karşısında kesin hareketlere başvurabilecek bir yol tutabilsin.

Bu durum karşısında bizim tavsiye edeceğimiz yol Türk Hükümetinin bu ihtilâfı tekrar milletlerarası arenaya intikal ettirmesidir.»

Yunanlılarla yapılan gizli görüşmeleri yürüten İltis Türkmen'in Ankara'ya dönüşünden sonra Demirel'in gazetesi Son Havadis, ümitli bir dille Dışişleri Bakanlarını, ya da Başbakanları bir yuvarlak masa konferansına götüreceği formülün bulunması ihtimalinin belirlemek üzere olduğunu yazmaktadır. Bu formül nedir? Demirel ve Bilgehan'ın yakın arkadaşı ve Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Sahir Armaoğlu'nun kadesi, Kıbrıs uzmanı Prof. Fahir Armaoğlu Milliyet'te yazdığı yazıda bazı ipuçları vermektedir. Prof. Armaoğlu'na göre, kayıtsız sartsız Enosis kadar, artık Kıbrıs'ta bağımsızlık da mümkün değildir. Kayıtlı şartlı Enosis'ten başka yol yoktur! Bu bakımdan, Nihad Erim'in ümitsizlik ifade eden sözleri ayrı bir önem kazanmaktadır.

Fakat unutulmaması lâzım gelir ki, Türk kamu oyu, Enosis'in kayıtlı şartlısını da kabul edemez.

Başbakanın basın toplantısı

Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı ihanet belgesini çürütmek için Hürriyet gazetesine uzman raporları sızdırtan ve AP'li basını bu yolda seferber eden iktidarın başı, basın toplantısında, Tunçkanat raporunun sahte olup olmadığı sorulunca, «Böyle bir iddiada bulunacak durumda değilim» demek zorunda kaldı. Halbuki Demirel, raporun sahteliğini ispat için ne kadar uğraşmıştı. Ama bunu yapmak kolay değildi. Artık herkes bilmektedir ki, «ihanet belgesi» askeri istihbarat servislerimiz eliyle Tunçkanat'a ulaşmıştı. Servis yetkilileri, belge ve imzalar üzerinde gereken incelemeyi yapmışlar ve bunların doğruluğuna tam kanaat getirdikten sonra açıklamaya girişmişlerdi. Dün belgenin doğruluğunu söyleyen servislerden, bir sahtelik raporu almak herhalde kolay değildi. Bu sebeple Demirel, «Sahtedir diyemem» diyordu. Ama açılan tahkikat da, mesele unutturuluncaya kadar uza-vacağa benziyordu.

Demirel'in basın toplantısı, bir iki nokta dışında, çeşitli konulara bir aydınlık getirmedi. Başbakan, TPAO'nun satış istasyonları açmasının durdurulduğunu ve TPAO ile Petrol Ofisinin birleştirilmesinin düşünülmeyeceğini açıkladı. Bu açıklama, Mobil'in ve İtaliyancı yabancı petrol şirketlerinin bir başarısıdır. Petrol satışında, yabancı şirketlerle etkin bir rekabetin zorunlu şartının üretici şirket TPAO ile satıcı teşekkül Petrol Ofisinin entegrasyonu olduğu, tartışma kabul etmez bir gerçektir. Plânlama Teşkilâtının da isteği ile, CHP Hükümeti,

ÇORUM'DAN YÜRÜYEN GÜÇ

Bir kara ayaktı,
54 işçi kocaman.

Çorum'dan kalktılar, düştüler yollara,
Güneş acıydı çok,
Ankara çok uzaktı.
Hepsi yalnayaktı,

Yeryüzünü duyuyorlardı taş, kum, diken,
Bir ucu Vietnam'da, bir ucu Washington'da,
Bir ucu yüreklerinde koca yeryüzün'ün,
Gök, yaşamalarıca parlaktı.

Tanrıların cehennemi belki de daha az sıcaktı,
İşte 260 kilometre, işte 7 gün, işte 40 derece.
Can inandığından küçük değil ki

Yolların güzelliği değişiyordu ayakların güzelliğine, uzun,
Ülküleri yüce bir ağaçta büyüyen ulu bir yapraktı.
Haktı,

En doğru olan, en gerçek olan evren'ler üzre.
Kardeş, çağların çelik mavisinde ergeç,
Ellerinden ahnan,
Ayaklarla alınacaktı.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

ŞU BROŞÜR...

Hafta içinde Akşam Gazetesinin verdiği bir habere göre, Genel Kurmay Başkanlığı eliyle ordu birliklerine bir broşür dağıtılmıştır. Söz konusu broşürde gazetelere geçtiği kadarıyla şöyle cevherler bulunmaktadır:

«Mehmet isminin Muhammet'le ilgili H harfini atıp Memet adını kullanan, mükiyet hakkını kısıtlı olarak sosyal adaleti temin edeceğini söyleyen; bankaları, sigortaları, ağır endüstriyi, istihşâl vasıtalarını devletleştirmeceğini ağızından kaçıran; Amerikan düşmanlığı yapan parti, komünist partidir. Bu şekilde yazan ve konuşanlar komünisttir. Türkiye'de komünistler şimdilik maskeli olarak sosyalist namı altında çalışmaktadırlar.

Köylülere toprak vereceğiz, derebey kahlntıları, toplum asalakları, sömürücü toprak ağaları, emek düşmanları, işte bu gördüğünüz topraklar sizindir, gelirse dağıtacağız, emperyalizme paydos, sömürmek istemiyoruz, yabancı kapital defol, milli kurtuluşa davet ediyoruz, diye sloganlar kullananlar da komünisttirler.»

Şu birkaç satırı okumak dahi broşür hakkında gerekli fikri edinmeye yeterlidir. Gerçi Akşam Gazetesinin haberi Genel Kurmay Başkanlığı tarafından tektip edilmiştir. Ama tektibin dolaşık ifadesi tatminkâr olmaktan uzaktır.

Son zamanlarda Türk Silâhlı Kuvvetleri çevresinde dolaşan söylentiler Akşam Gazetesinin kesin biçimde tektip edilemeyen haberiyle daha da ağırlık kazanmış bulunuyor. Vatandaşlar kişilerin gözleri, Atatürk'ün ordusu üstündedir. Millet'in gözbeği ordu üstüne oynanmak istenen oyunları bilmek, milli şuurun dikkatini bu noktaya yoğunlaştırmak zorundayız. Çünkü, Milli Birlik Grubu adına Haydar Tunçkanat'ın Senato kürsüsünde açıkladığı ihnet belgesinde Türk Ordusu hakkında şu düşünceler belirtiliyordu:

«Hâlihazır subayların büyük çoğunluğunun reform psikozu nüfuzu altında İnönü'nün körü körüne hayranları ve Adalet Partisinin düşmanları oluşları rejim için potansiyel bir tehlike teşkil eder. Sadık - olmayan subaylardan en tehlikelileri tasfiye olunmak üzere tespit edilmektedirler. Ordu Kumandanlığı memleketteki gerçek nüfusumuzu kabule başlamıştır.»

«Ordu Kumandanlığı memleketteki gerçek nüfusumuzu kabule başlamıştır.» iddiası ile söz konusu broşürlerdeki Amerikan etkisi birbirine paraleldir. Atatürk Türkiye'sinin en kutsal ocağında Amerikancı propagandasına elbette cevaz verilemez.

Açıktır ki Ordu Birliklerine dağıtıldığı söylenen broşür en aşağılık ve satılık

komprador ağzıyla yazılmıştır. Böyle bir broşürü Türk Ordusuna mensup bir subay hazırlamaz. Üniformasının şerefini taşıyan bir subay, «Amerika'yı sevmiyen komünisttir» diyemez. Bir yabancı devleti sevmeyenleri suç işlemiş olmakla itham edemez. Türk vatanında suç, bir yabancı devleti sevmemek değil, kendi vatanını sevmemektir. Türk vatanında suç bir yabancı devleti sevmeyi suç sayacak kadar alçalmış bir zihniyete sahip olmaktadır.

Bunun yanı sıra söz konusu broşürde, milleti Milli Kurtuluş Savaşına davet edenlerin komünist oldukları iddia edilmektedir. Türk Ordusu Milli Kurtuluş Savaşının ateşinde yuğrulmuştur. Milli Kurtuluş Savaşı Atatürk'ün askerleri için kutsalıdır. Ve Milli Kurtuluş Savaşları Atatürk'ün askerleri için kutsal olmak gerekir. Milli Kurtuluş Savaşına milleti çağırınları, iktisadi açıdan Milli Kurtuluş vatanları davet edenleri suç işliyor saymak vatan ihanetiyle birdir.

Bu kadarla da bitmiyor. Söz konusu broşürde emperyalizme ve sömürücülüğe paydos diyenlerin de komünist oldukları, yani suç işledikleri iddia edilmektedir. Bu memlekette emperyalizme paydos diyen ve sömürücülüğe karşı çıkan Atatürk'tür. Atatürk, hayatını bu yola adanmış ve Türkiye'yi böyle kurtarmıştır. Yalnız Türkiye'de yeniden palazlanan iktisadi emperyalizme ve sömürgeçliğe değil, yer yüzünün bütün mazlum ülkelerinde başbelası olan tüm emperyalizme ve sömürgeçliğe karşı çıkmak her Türkün başta gelen görevidir. Asker veya sivil herkes Atatürk'ten miras aldığımız bu kutsal görevi yerine getirmekte ödevlidir.

Komprador ağzıyla yazılmış bu broşürün neresinden tutsanız satılmışlığın ve Atatürk düşmanlığının buram buram tütüğünü görüyorsunuz. Bu bakımdan Genel Kurmay Başkanlığının tektibinde belirtildiği gibi bir subayın bu broşürü yazmadığına inanıyoruz.

Ancak bu broşürün ordu içinde dağıtılmadığı konusunda, tektibin çok daha sarı ve çok daha tatmin edici bir ifadeye sahip olmasını isterdik. Tektibin gölgeli yanları ordu üstündeki söylentilerle zaten hüznün içinde bulunan vatandaşları bir kat daha üzmektedir. Milli Eğitimde genç Türk çocuklarına dağıtılan bir takım broşürlerle satılmışlığın propagandası yapılmaktadır. Yoksa komprador politikası aynı biçimde orduya da musallat olmak yollarını bulmuş mudur?

İlhan Selçuk

bu yolda bir kanun tasarısını Meclise göndermişti. Fakat tasarı, Mobil'in ve bayilerinin çabaları ile komisyonda takılıp kalmıştı. Demirel, şimdi birleşme işinden tamamen vazgeçtiğini, yani milli petrolün satışını kolaylaştıracak ve yabancı şirketlerin satışlarını azaltacak bir tedbirin alınmak istenmediğini rahatlıkla söylemektedir.

Demirel'in başka bir açıklaması, Kossigin'in Türkiye'yi ziyareti hususunda daha önceden yapılan davetin resmen teyid edildiği oldu.

Bunun dışında Demirel, yuvarlak cümle söyleme antrenmanı yaptı:

Soru — Diyanet İşleri Başkanı neden yurt dışına gitmiş, sonra gezisi yarıda bırakarak geri çağırılmıştır?

Cevap — Devlet Bakanlığınca bağlıdır. Meselenin teferuatına vakıf değilim. Bakanın sorun.

Soru — Nurculukla açıkça mücadele edecek misiniz?

Cevap — Suç sayılan her şeyle mücadele edeceğiz.

Soru — Nurculuk, o halde suç mudur?

Cevap — Ben yargıç değilim.

Soru — Patrikhanenin faaliyetlerini hukuk dışı bulup bulmadığınızı söyler misiniz?

Cevap — Gayri kanunî bir faaliyette bulunmuş hiçbir mäsese Türkiye'de kalamaz.

Soru — Dokuz aylık iktidarınızın olumlu saydığınız icraatı nelerdir?

Cevap — İcraatımızın ana çerçevesini programımız ve seçim beyannamemiz teşkil etmektedir. Bu çerçevede gerçekleştirdiğimiz hususların hepsi olumludur.

«Plansız Kalkınma»

Başbakan Demirel, basın toplantısında, İkinci Beş Yıllık Plân için yüzde 7 kalkınma hızının seçildiğini açıkladı. Ama bu kalkınma hızının gerektirdiği fedakârlıklar hakkında tek kelime söylemekten kaçındı.

Başbakanın yüzde 6'dan yüzde 8'e kadar değişen çeşitli kalkınma hız teklifleri, bunların gerektirdiği fedakârlıklar da belirtilerek sunulmuştu. Fedakârların belirtilmesinden kaçınıldığına göre, «muhteşem» hedeflerin savunucusu Başbakan'ın CHP'yi bu noktada da aşmak için, yüzde 8 kalkınma hızı ilân etmesi beklenebilirdi. Anlaşıyor ki, Başbakan, yetli - yabancı uzmanların, ağır fedakârlıklara girişilmedikçe -ki Demirel'in asla fedakârlık istemeye niyeti yoktur ve Amerika'lı uzmanlar Türkiye için yüzde 6 bir kalkınma hızını yeter gördüklerini belirtmişlerdir-, yüzde 7 hızını bile mümkün olmadığını söylemeleri üzerine, hayâlindeki yüzde 8'den vazgeçmiş, yüzde 7 ile yetinmiştir. Ne var ki, Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı modellere göre, yüzde 7 kalkınma hızı, vergi gelirlerinde 10,2 milyar lira bir artışı gerektirecektir. Bunun yarısının vergi gelirlerindeki normal artışlarla karşılanabileceği sanılmaktadır. Geriye kalan 5,1 milyar lira için yeni vergilere ihtiyaç vardır. Demirel, topak ağalarını vergilendirmeye cesaret edebilecek midir? Servet beyanını kaldırmayı vaat eden Demirel, vergi kaçakçılığını önleme yolunda ciddi tedbirler alacak mıdır? Yıllardır bunlara karşı çıkan Demirel'in, bugün gerçekten istese dahi, dayandığı güçleri pek ülküden bu tedbirlere gitmeyeceği ve Kalkınma Plânının Anayasa yadigarı bir süs olarak kalacağı aşikârdır. Türkiye plânına inanmayanların elinde, Anayasa gereği olduğu için sürdürülen bir plân kalkınma komedisinin bütün sahnelerini yaşayacaktır.

Bu komedinin sona yakın perdelere kadar, Plân Strateji-

sinin arı diline, Yüksek Plânlama Kuruluna katılan AP'li yetkililerin itirazı olmuştur. Anayasayı «Osmanlıcaştır» D.P. gibi, A.P.'liler de plânı «Osmanlıcaştır» istemişlerdir! Devlet Plânlama Teşkilâtı ise, Menderes'in Vakıflar Genel Müdürü Orhan Çapçı'nın vekâleten Plânlama Müsteşarlığına getirilmesinde beri bir hayli «Osmanlılaşmış»tır. Çapçı, başarılı bir Osmanlıdır. Teşkilâta, Başbakan'ın plân anlayışına karşı direnmeler başgösterdiği zaman, nabza göre şerbet vermesini bilmektedir. Büyük bir celâdetle, «Ben Menderes'e karşı mücadele vermiş adamım. Süleyman Bey'e mi bunu yapamıyacağım? Yalnız siz gençsiniz, parlaksınız, münlemeyin, bırakınız ben söyleyeyim» demektedir. Sonra «Beyefendi» yi görünce de, örnek bir «Osmanlı Efendisi» olarak «Allah ömürler versin». «Sağolun efendim» temenalarıyla yetinmektedir. Genç plâncılar tarafından da yeni personel alınması, mevcut personellerden eğitim için sırası gelenlerin dışarıya gönderilmesi gibi konularda sıkıştırılınca, büyük bir tevazu içinde, «Ne yapayım, ben vekilim. Asil değilim ki...» demesini bilmektedir. Bazan da, «Beyefendi teşkilâtı çok sevdiğim için teşkilâta güzide elemanlarını girmesini istemektedir. Bu sebeple girecekleri bizzat Beyefendi görecektir» diye işi yokuşa sürmesini bilmektedir. Hele bu cins işlerde Müsteşar Vekilinin kötü bir denemesi de olmuştur. Başbakan, Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile Birleşmiş Milletlerden gelen bir plâncının inceleme için Polonya'ya gitmesi teklifini bir gaflet eseri kendisine getiren Çapçı'ya fena halde azarlamıştır. Ama Çapçı, iktidarın başının, bir şube müdürünün, hiç de işi olmadığı halde AİD kanalıyla Milliyetçi Çine -hem de toprak reformu konusunu incelemek üzere! özel izinle vollağını görmüş ve artık durumu iyice kavramıştır.

Polonya gafına rağmen, Çapçı, Plânlama Teşkilâtını Demirel'i çok kızdıran «âsi evlât» rolüsen çıkarmayı, elhak başarıya ulaşmayı, teşkilât, artık bakanlarla ve yatırımcı dairelere kök söktüren «ukalâ» kurum değildir. Aksine, bir «Marko Paşa» hâline gelme yolundadır. Bugün teşkilâttan çıkan bütün yazılar, irza için gelince, Çapçı, önce yazının gideceği kuruluşu telefonla aramakta, ilgili teşekkülün başına yazıyı bizzat okumakta, karşıdan fikir istemektedir. İlgili teşekkül, Plânlama Teşkilâtının görüşünü beyanirse, yazı gitmektedir. Eğer yazının biraz değiştirilmesi «rica» ediliyorsa, yazı rötüşlanmaktadır. Ama usta rötüşlarla kurtarılamayacak bir uzman yazısı ise, dolaba konup kilitlenmektedir. İlgili teşekküller, bazan daha kestirme bir yoldan Müsteşar Vekiline telefon etmekte, uzman mütalâasına ihtiyaç kalmadan, arzulan «fetva» yı sağlamaktadır.

Başka bir «dinamik» uygulama, Yüksek Plânlama Kurulu kararlarıyla ilgilidir. Bir bakanlığın işlerinin yıllık programlara uygun olması, artık endişe konusu sayılmaktan çıkmıştır. Örneğin, Ulaştırma Bakanlığı, jet uçaklarının alımı gibi, Plân'da öngörülmiyen bir iş mi yapmak istemektedir? Bakanlık, derhal alım hazırlıklarına girişmekte, öte yandan da plânın bu işle ilgili kısmını değiştiren bir yazıyı tezgâha koymaktadır. Bu yazının kabul edilmesi, yıllık programdaki görüşün yerini alması için Yüksek Plânlama Kurulunun toplanmasına ihtiyaç yoktur. Yazı önce kurulun teknisyen üyeleri olan Müsteşar

Vekiline ve Daire Başkanlarına elden imzalatılmakta, sonra da bakan üyeler arasında dolaştırılmaktadır. Dinamik plânlama, yetkili kurulun toplanmasına dahi ihtiyaç kalmadan böylece yürütülmektedir!

Bir zamanlar Plânlama Teşkilâtına adım bile atamayan kapkaççı iş adamlarına gelince... Bunlar da artık gerekli cesareti rahatlıkla bulmakta ve «demokrat» Müsteşar Vekilinin büyük ilgisine nail olmaktadır. İyi kalpli Müsteşar Vekili, bu «cesur» iş adamlarının isteklerini büyük bir anlayışla yerine getirmekte.

Artık Teşkilâta bir teknisyene, bir şube müdürüne, hatta bir daire başkanına, önemli bir toplantı sırasında, bir sekreterin içeri girerek «Falanca iş sahibi geldi. Orhan Bey, yazısının acele imzalanıp gönderilmesini rica ediyor» demesi olağan sayılmaktadır.

İşleri Osmanlılara özgü bir usullikle düzenlemeyi başaran Çapçı'nın son bir derdi, Teşkilât çalışmalarının dışarıya sızmasını önlemektir. Bu amaçla Çapçı, bir tamim yayınlamıştır. Tamime göre, Çapçı'nın başkanlık ettiği Yayın Komitesi karar vermeden hiç bir çalışma basılmıyacak, yayınlanamayacaktır. Her dokümanın kimlere verileceği bir liste hâlinde önceden Daire Başkanına verilecektir. Uzmanların yapacakları incelemeler de, Şube Müdürünün denetim ve gözetimi altında yürütülecektir. Şube müdürleri emniyet yetkilisi, uzmanlar ise şüpheli kişi durumundadırlar. Bu polis tedbirleri belirtildiğine göre, kâğıt tasarrufu gerekçesiyle alınmıştır!

Bu polis tedbirleri karşısında, Teşkilâtın dürüst uzmanları, «Ne yi kimden gizliyoruz?» demekten kendilerini alamamışlardır. Bu uzmanlar şöyle konuşmaktadırlar: «Teşkilât çalışmalarının açıklık içinde olması gereklidir. Zira biz, bu tamimle halk oyunundan sakladığımız bilgileri, uluslararası konferanslarda diğer ülkeler temsilcileri ile açıkça tartışmaktayız. Milletlerarası teşekküllerin istedikleri bilgiyi de aynı

açıklıkla vermekteyiz. O halde?»

Görülüyor ki, Anayasa gereği Plânlama Teşkilâtı muhafaza edilmekle beraber, «Plansız Kalkınma» dönemine çoktan girilmiştir. Bir takım lüzumsuz «çifte çalışmalar» 1 önlemek ve kâğıt tasarrufu sağlamak bakımından, uzmanlar seviyesindeki çalışmaların tamamen AİD'ye bırakılması isabetli olacaktır. Esasen AİD; sektör çalışmalarını yapmaya, bu gerekçe ile, çoktan beri tâliptir.

«Komünist ihtilâlleri ve subaylar»

«Amerikayı eleştirenler komünisttir» tarzında bir aptal Mc Carthy'ciliği dile getiren broşürün orduya dağıtıldığı konusunda Akşam gazetesinin verdiği haberi yalanlayan Genelkurmayın açıklaması, tatminkâr olmadı. Çok ustaca kaleme alınan açıklamadan anlaşılabilir, Genelkurmayın böyle bir broşür yazdırmadığıdır. Ama Genelkurmayın dışarıda hazırlanan bu broşürü, orduya dağıtıp dağıtmadığı meçhul bırakılmaktadır. Üstelik resmî açıklamada, broşürün bir sivil tarafından kaleme alındığı belirtilerek, Genelkurmayın azından broşürün orduya dağıtıldığından haberdar olduğu anlaşılabilir. Meselenin derinleştirilmeye ihtiyacı olduğu açıktır. Amerikan ajanlarının kirli propagandasına malzemesinin orduya dağıtılmasına, kimsenin göz yummaya hakkı yoktur.

Amerika'da cinayet dalgası

Eski bir Deniz Piyadesi olan öğrenci J. Whitman'ın Teksas Üniversitesini mezbahaya çevirmesi, başboş bir kapitalizmin korkunç bir yönünü ortaya koydu. Senatör Yarborough, cinayetten, şiddeti öven basını suçlu tuttu: «Eğer basın, Amerikan halkına şiddet zevki aşılamaktan vazgeçmezse, son yıllarda cinayet miktarında görülen artış devam edecektir.»

Her gece televizyon, cinayeti aile ocaklarına bir eğlence biçiminde sokmaktadır. Gazetemiz her gün, Vietnam'daki ölümler sayısını başlıkta vermektedirler. Bizi mahvedecek bir Frankestein imal etme yolundayız.»

Ama cinayetin asıl ortaya koyduğu gerçek, Amerikada özel ellerde 100 milyon silah ticaretinin tamamen serbest olduğu ve bu serbestliği kısıtlama yolundaki teşebbüslerin ticaret özgürlüğü adına engellendiğidir.

Bu özgürlük sayesinde, kasa hırsızları dahi, kasaları açmak için tanksavar topları satın almaktadırlar!

Özgürlüğün bilançosu müthiştir. 1900 yılından beri ABD'de silahla 750 bin kadar insan öldürülmüştür. Bu, ABD'nin 66 yıldır katıldığı bütün savaşlarda verdiği zayıf üstünde bir rakamdır. Yalnız 1963 yılında ABD'de 5126 kişi silahla öldürülmüştür. Ayrıca aynı yıl, 9595 silahlı intihar ve 2263 silahla oynarken kazanan ölüm vak'ası görülmüştür. Polislerin dahi silah taşımadığı İngiltere'de ise 1963'te ancak 24 kişi öldürülmüştür.

Herkesin elinde silah bulunduğu takdirde, silahla adam öldürme vak'alarının artacağı açık bir gerçek iken, silah satışını yasaklama teşebbüsleri, ticaret özgürlüğü adına daima engellenmiştir. Silah satıcıları, «En iyi vatandaşları silahsızlandırma amacı güden bir tertip» gerekçesiyle, kongre üyelerini ve kamu oyunu etkilemeyi başarmışlardır. Kennedy'nin ölümünden sonra silah satışının kontrol altına alınabileceği ümit edilmiş, fakat yıllardır bu yolda mücadele eden ve bir de kanun teklifi veren Senatör Thomas Dodd'un teşebbüsü başarısız kalmıştır. Senatör Dodd, Teksas Üniversitesi olayı için şöyle demektedir: «Austin dramı, maverlerin her yıl binlerce insanı katletmek için kullanıldığı bir ülkede, çok uzun süre dir var olan bir şeyin çarpıcı bir örneğidir.»

Senatör Dodd, bir türlü kabul ettiremediği kanun teklifinde, 18 yaşından ufak kişilere maver ve tüfek satışı ile mektupla silah satışının yasaklanmasını istemektedir...

Ümit edilir ki, Teksas olayı, gansterlerin serbestçe tanksavar topları siparişi verebildikleri bir ülkede, silah satışının kontrol altına alınmasıyla, ticaret özgürlüğünün zerrece kısıtlanmıyacağı gerçeğinin anlaşılmasına yol açacaktır.

Harp sanayimiz ne oluyor?

Ulus'ta Fikret Ekinci, harp sanayimizin ve Makina Kimya Kurumunun ağır sanayi kurma yolundaki çabalarını nasıl baltalanmak istendiğini belirten ilgi çekici iki yazı yayınladı. Genelkurmay Başkanını ve Millî Güvenlik Kurulunu konu ile ilgilenmeye çağırarak yazılarda Ekinci şöyle demektedir:

Makina Kimya Kurumu, harp sanayii de içine alan, makine sanayimizdir. İstanbul'da bir kaç vurguncu ve dış çevreler, bu endüstrinin tahririni ısrarla istemektedirler. 1950 den sonra, Amerikalı dostlarımızın ilk el atıkları kurumlarımızdan biri burası oldu. Amerika'da ismi cismi bilinmeyen ve iflâsın eşiğinde olan «Federal Kamyonları» adlı bir firma, bu kamyonları memleketimizde yapmak istiyordu. Şirketle, bir ortaklık kurulmuş ve bu müflis firmaya, bir pazar hazırlanmak istenmişti. Diğer taraftan, kamyonların harp endüstrisinin fabrikalarında yapılması kararlaştırılmıştı. Böylece, silah endüstrimiz de tahrir ediliyordu. Tüfek fabrikasının, milyarlar karşılığı, uzun emek ve gayretle meydana getirilmiş tesisleri, bir çarpıda sifira indiriliyordu. Tüfek fabrikasının hassas tezgâhları sökülüp, bir tarafa atılmış, onun binaları hangar haline getirilerek, Federal kamyonlarının montajına tesis edilmişti. Ne kamyon, yapma ne de başka bir imalat yoktu. Tüfek fabrikası, kamyon monte için ihtiyaç duyulan bir hangar haline getiriliyordu.

Her birini ordu, milyonlar ötürerek dış ülkelerde yetiştirildiği, harp sanayi mensupları askeri fabrikalar, Makina Kimya Kurumu adını alıp, Sanayi Bakanlığına bağlandıktan sonra fabrikaların başında kalmışlardı. Bu haince tahrirata karşı ayağa kalktılar, büyük hasara uğrama-

sına rağmen, tezgâhlar yerine kondu ve tüfek fabrikasının yıkılması önledi. Sonra, bu fabrikanın, NATO ortak imalat programı çerçevesinde, Batı Almanya'ya kaç milyar marklık istihsal yaptığını herkes bilir.

Makina Kimya Kurumu makine sanayii kurmuş, bu gün tezgâh imalatına başlamıştır. Yılda on bin ton «cekk trolik bakır» istihsal etmektedir. Bunun ne olduğunu, İstanbul'un bir kaç vurguncusu ve dış çevreler pek iyi bilmektedir. Elektronik bakır, saf yani rafine edilmiş bakırdır ki Etibank'ın, PTT İdare sinin ve özel sektörün kablo, bakır tel ihtiyacını karşılayıyor. Makine Kimya Kurumun rafine bakır istihsal edip, piyasa girince, İstanbul'da bu işi yapan firmanın kârı yarıya düşmüştür. Bu firmanın o tarihe kadar ki kârı altmış milyon lira imiş. Makine Kimya Kurumuna fiatlar için anlaşılma demiş, Kurum reddetmiş. Firma fiat düşürmek zorunda kalmış. Alıcısı da devlet tabii. Makina Kimya Kurumunun sadece teklif yapması, devlete yılda otuz milyon kazandırıyor. Makine Kimya Kurumunun tezgâh imalatını önlemek için, akla gelecek her şey yapılmıştır. Tıpkı petrol boru hattının yapımını önlemek isteyenlerin çevirdikleri dolaplar cinsinden. Tezgâhlar imal edilirken daha hepsi satılmıştır. Yani daha imalat tamamlanmadan, bütün istihsalı satılmıştır. Bu durum, ithalatçıları deli etmiştir. İthalat yapıp, millete kazık atamıyacaklar, makine sanayii kuruluyor tathî kârlar hayal olacak. Ama, memleket makine sanayii kavuşuyor, onları ilgilendiriyor. Bir de otomobil yapma konusu var bunda da Opel ve Fiat firmaları ve bunların temsilcileri. Bir döğüşür gidiyor. çünkü imalatı yalnız Makine Kimya Kurumu yapacak fabrikalara sahip,

onunla ortaklık kurmadan bu iş realize edilemez...

Celâl İmre (Eski Genel Müdür) yerinden kaydırılmış yerine sanayiden, harp sanayinden bir şey anlamayan, kanat memurluğundan, muhasebeciliğe yükselen ve Sümerbank'ta bu görevde iken ihtilâlde gelir beyanına tâbi tutulup, hesabını veremeyen partizan getirilmiş. Bu kanat memuru, Sümerbank muhasibi, Ankara ve İstanbul'daki varlıklarının nasıl doğduğunun hesabını veremediği için kapağı adaylığa atmış, iki defa Trabzon'dan netice alamayınca, AP ona yeni bir kaftan hazırlamış. Türkiye'nin makine harp sanayinin Genel Müdürlüğü.

Büyük Türk milletine makine ve harp sanayine başını çevirmesini sağlık veririz. Büyük Türk milletine, so yulmak ve binbir sıkıntı bedende kurduğu sanayinin, içli dışlı fesat ve vurguncuları tarafından tahririnden korunmasını sağlık veririz. Büyük Türk milleti, petrol, maden, petrol borusu, petro kimya gibi konularda karşılaştığından, daha haince bir tertiple yüz yüzedir.

Bu vesile ile Fikret Ekinci, Makina Kimya Kurumunun Kıbrıs buhranı sırasında oynadığı olumlu rolü açıklamaktadır:

Bakınız, küçük bir örnek size. Kıbrıs buhranında, dostumuz Amerika; «benim verdiğim silahları kullanamazsınız» dediği zaman, bu fabrikalara döndük. Kendi silahlarımız, bu fabrikalarda, yıldırım hızı ile temizlendi, tamir edildi, imal edildi. Teferuatını yazmak istemem. Şimdi şâibeli kanat memuru aday ile Demirel, bu fabrikaları tahrir etmek istiyor. Senede, bir buçuk milyar lira istihsal yapan bu fabrikalar, yüksek evsaffı çelik, elektronik bakır, silah ve cephane, her türlü makine istihsal etmektedir. Bir çok yeni kuru lacak fabrikaların makinesini imal edilmektedir. Meselâ çay fabrikasının tamamı, bu fabrikalarda imal edilmiştir.

Kabul etmek gerekir ki, «ihanet belgesi»nde açıklanan plân, her yerde olduğu gibi bu alanda da yürütmektedir.

Ankara Emniyetinin işgüzarlığı!

Kaza yapan Amerikalı çavuşların linç edilmek istenmesi, elbette tasvip edilemez. Nihayet her insan kaza yapabilir. Ama hoş karşılamadığımız bu olayın nedenlerini anlamak çok kolaydır. Suç işleyen Amerikalıların ceza görmeyişi, elbette böyle tepkiler yaratmaktadır. Polisin görevi de, bu tepkileri zararsız hâle getirmektir. Ne var ki Ankara Emniyeti, normal bir halk tepkisini, bir komünist tertibi olarak kamu oyuna açıkladı. İki zavallı çocuğu ve olay yerinde bulunmadığını, evinden alınıp Emniyete getirildiğini söyleyen bir TİP'liyi komünist ajanları olarak sundu. «Hangi maksada erişmek amacıyla hareket ettikleri zabıtaca malûm bu kimselerin yaratmak istedikleri olaya muhterem halkımızın itibar etmediğini» açıkladı.

Amerikalıların, linç olayı üzerinde büyük bir hassasiyet gösterdikleri ve Hükümeti zorladıkları konusunda şüphe yoktur. Ama bir kısım Amerikalıların bile komik karşılayacakları «komünist ajanları» imâl ederek kraldan fazla kralcı bir gayretkeşliğe kalkışmanın Türk Polisine şeref getirmeyeceği unutulmamalıdır.

CHP Meclisi

CHP. Meclisi, haftanın ortasında İstanbul'da İnönü'nün baş-

kanlığında çalışmalarına başladı. Toplantıda İnönü, iç ve dış durumu anlatan bir konuşma yaptı ve AP. iktidarının Tunçkanat'ın açıkladığı ihanet belgesi karşısındaki tutumunu şiddetle yermi. Ama toplantının esas tartışma konusunu, ortanın solundakiler ile sağdakiler arasındaki tartışma teşkil edecektir. Nitekim sağcıların muhriplerinden Fehmi Alpaslan, «Ecevit'in arkasında komünistler bulunduğunu, komünistlerin Ecevit'i kendi amaçları için kullandıklarını» ciddi ciddi söyledi. Ayrıca, Ecevit'in CHP. kongrelerine ekibiyle giderek gövde gösterileri düzenlediği ileri sürüldü. Tabii ki bu iddialar, gereken sert cevapları aldı. Sağcıların sözcülüğüne özenen Feyzioglu ise, bu satırlar yazıldığı sırada henüz konuşmuş değildi. Notlar olarak hazırlanmaktaydı. Sağcıların en güçlü ağır topu İsmail Rüştü Aksal, toplantıya gelmeyi lüzumlu saymamıştı. Ağırlığını Kurultayda gösterecekti...

Parti Meclisinin genellikle muhafazakâr yapısına rağmen, sağcıların toplantıda başarı sağlanmasını kolay olmuştur. Daha ilk gün bir olay, bunu açıkça göstermiştir: İnönü, Heybeli'ye gelecek kendisine muhtıra veren bir ünlü sağcıyı, Ecevit'in yanında karşısına almış ve ona «Söyle bakalım, ortanın solunda olanlardan, mı yanasın, yoksa Kasım Gülek'ten yana mı» demiştir. Ünlü sağcı, tabiatıyla Kasım Gülek ile bir ilgiyi şiddetle reddetmiş, ona karşı çıktıklarını ileri sürmüştür. Ne var ki İnönü, «Ama muhtırada yazdıklarınız Kasım Gülek'in fikirleri» diyerek ünlü sağcıyı güç durumda bırakmıştır.

Muhtırada ortanın solu taraftarlarının herşeyi devletleştirmek istedikleri yazılmaktaydı. Paşa Ecevit'e «Bu doğru mu» dedi. Ecevit, tamamen parti programı çerçevesinde mücadele yaptıklarını belirterek, ünlü sağcıdan «Kimin, nerede, ne zaman böyle bir iddiada bulunduğunu» açıklamasını istedi. Ünlü sağcı kem küm etmekten, «Bir sohbetle falanca bunları söyledi» demekten öteye gidemedi. Bunun üzerine İnönü, «Böyle gerçek dışı iddia-

larla dolu olduğunu bilseydim, muhtıranızı almazdım» dedi.

İnönü'den gelen bu sert uyarı, gruptaki başarılarından beri biraz şımarmışa benzeyen muhtıracıların hızını herhalde kesecektir. Muhtıracılar, grup bildirisine paralel bir geri bildiri yayınlamakta da güçlük çekeceklerdir. Zira Ecevit ekibi, bu takdirde bildiriye bir cins «Muhalefet belgesi» düşeceklerini açıklamışlardır. Parti programının samimiyetle uygulanmasını isteyen Ecevit grubu, bu bakımdan güçlü durumdur. Nihayet onlar, partinin ilkelerini savunmaktadırlar. Sağcılar ise, programın gerisine düşülmesini istemektedirler. Bu sebeple, «ortanın solu» grubunu «asilik» ile suçlamalarına rağmen, gerçek «âsi» ler kendileridir.

CIA dokümanları nasıl ele geçer?

AP müteahhitlerinin başını, Tunçkanatın açıkladığı ihanet belgesinin sefaretteki CIA kasalarında olacağını, bunun ele geçirilmesinin imkânsız bulunduğunu yazdılar ve buna dayanarak raporun sahteliğini ileri sürdüler. Halbuki Amerikada geçen son bir olay, CIA arşivine girmiş belgeleri dahi ele geçirmenin pek güç olmadığını göstermektedir. Olay şudur: CIA'nın 25 bin dolar yıllık ücretli ajanı Mr. Toft, evini satışa çıkartmayı kararlaştırmıştır. Toft'u tanımayan başka bir CIA ajanı Mr. Slocum, eve talip olmuştur. Slocum evi gezerken CIA arşivlerinden gelme bazı belgelerin varlığını görmüştür. Durum, bir zabıtla tesbit edilmiştir. CIA nizamlarına göre, belgeleri eve götürmek suçtur. Fakat 25 bin dolar ücretli Toft, «Onun gibi önemli mevkilerde bulunan CIA adamlarının, üzerinde çalışmak üzere belgeleri eve götürmelerinin gelenek haline geldiğini ileri sürmektedir.»

CIA yetkilileri de, Toft hakkında bir tahkikata girişmekle beraber, onun işine son vermeyi lüzumlu görmemişlerdir.

TİP Genel Başkanının konuşması

TİP'in Gaziosmanpaşa ve Beyoğlu ilçe kongrelerinde konuşan Mehmet Ali Aybar, parlamentoculuğun savunma sını yaptı ve «halk düşmanı kapıkulu» tezini uzun uzun

Mirkelâmoğlu'nun Taşlaması

«Gül ağacı değilim» şarkısının yazarı, ortanın solundaki eski CHP milletvekili Necip Mirkelâmoğlu, kendisi ile aynı fikirde sandığı bir İzmir milletvekilinin sağcılarının elebaşılığına özenmesi, hatâ grupta anlamsız sorularla İnönü'ye kazan kaldırması üzerine bir taşlama yazdı. Bu taşlamadan bazı parçaları sütunlarımıza ahyoruz:

On sene haksızlıkla, hırsızlıkla savaşık fırtına gibi estik, okyanus gibi taşık

Fukarayla beraber, vurgunculara düşman Hâlâ kulagımdadır o âteşin konuşan

«Kahrolası hırsızlar!» diye coşar çağlardan Fart-ı heyecanından hattâ bazan ağlardan

Ruhundan inanarak bu mücellâ sözlere Bir kutsal emaneti millet verdi bizlere

İşte o günden sonra sözlerini unuttun Servete doğru giden bir münharif yol tuttun

«Vatan» yerine artık, kota-döviz diyordun Şimdi köylere değil, hârice gidiyordun

İspanyadan Cavaya, Hindistandan Mısıra Maksad-ı ticaretle dolaştın sıra sıra

Ondan bundan ve şundan alarak komisyonu Bir kaç sene içinde tamamladın milyon

Nerde namus yolunun mert ve erkek yolcusu Şimdi olmuş bir mutlu kişi komisyoncusu

Bizim dudagımızda hâlâ o eski türkü Atatürk bize kalsın, sen kolla Transtürk'ü

Transtürklerle Dümekler faturanı öderler Nasıl vermişim sana tam on yıl öyle değer Çalamadım için çalmaz imişin meğer

işledi. Aybar'ın konuşması, ana hatları ile şöyledir:

«Son Amerika'lı yurdumuzdan çıkarılıncaya kadar mücadele devam edecektir. Amerika'larla resmi görev dışın da olan bütün münasebetler kesilecektir. Türkiye'de Amerika'lı kendisini gittikçe daralan bir çember içinde hissedecektir. İkinci Millî Kurtuluş Savaşımızın zaferi aynı zamanda demokratik sosyalizmin zaferi olacaktır. Çünkü düşmanı ikinci defa yurttan atan emekçi halkımız bu sefer Devlete sahip çıkmasını bilecektir.»

«Bugünkü aksak şekli ile de olsa, demokratik rejimin yaşaması şarttır. Adalet Partisinin ters işlerini gösterip Türkiye'de demokrasinin yürümeceğini ileri sürenler, demokrasiye zaten hiçbir vakit inanmamışlardır. Bunlar yalnız iktidara inanırlar. İktidarda olmak şartı ile her kılığa kolayca girerler. Bu gi bilere, hangi etiket altında olursa olsun, itibar edilmemelidir. Fırsat verilmemelidir. Demokrasinin en kötüsü, en aksak şekli bile, halka bir gün devlete gerçekten sahip çıkma imkânını verdiği için, dik taftörlüklerin en vaadkârından gene de iyidir.»

«Atatürk öldükten sonra bağımsız dış politikada ilk taşı vizleri veren CHP, çözülemeyen meselelerin gittikçe artan ağırlığı altında ve toprak ağaları ile kapkaççı sermayeci çevrelerin hızla büyüyen nüfuzları karşısında, iktidara dört elle sarılan, halka sırt çevirmiş bir kadro partisi haline gelmiştir. Böylece CHP, Osmanlı tipi devlet yönetiminin son mirasçısı olmuştur. Yani kerametle inanmış, kendi dışında hiç bir değer, hiç bir kuvvet tanımayan, ceberut, tepeden inme bir iktidar makinası. Fikir suçlarının affına karşı çıkmış olması, CHP'nin demokrasisi ve fikir özgürlüğü ile ilişkilerinin gerçek mahiyetini bir kere daha ortaya koymuştur.»

«Emekçi halkımız, gerçek çarkında bilmiş sağduyusu ile gerçekleri görmeye başlamıştır. CHP'nin muhalefet devrimciliği gibi, Adalet Partisinin sahte demokrasi edebiyatı da iflâsa mahkûmdur.»

Adalet Partisinin seçimlerde kazandığı başarıları bakarak kötümserliğe kapılmak doğru olmaz. Aslında halkımız bilinçle hareket etmektedir. Halkımızın önemli çoğunluğu 1950'den beri ısrarla Demokrat Partiye ve onun devamı olduğunu söyleyen Adalet Partisine oy veriyorsa, bu CHP'nin şahsında yere serdiği «Osmanlı tipi devlet yönetiminin» bir daha belini doğrultmaması içindir. Gerçi CHP'nin yerine iktidara getirdiği partiler de halktan yana değildir. Halk henüz bu noktada geçiği tam olarak görememektedir. Ama önemli olanı, halkı ayak takımı sayanların yönetimine halkın son vermiş olması, bu bilince ermiş bulunmasıdır. Demokratik rejim devam ettiği takdirde, emekçi halkımız Adalet Partisini de yere serecek, devlete oyları ile sahip çıkmanın yolunu mutlaka bulacaktır.»

«Adalet Partisinin dokuz aylık beceriksiz yönetimi, halkın gerçekleri daha iyi görmesine, istemiyerek yardım etmiştir.»

«Bazı aydın çevreleri saran kötümserliği kat'iyen paylaşmıyoruz, demokrasiden umut kesmiyoruz. Çünkü en kötü demokrasinin bile halka, bir gün gerçekten devlete sahip çıkma imkânını verdiği için halka rağmen halktan yana olduğunu söyleyerek iş başına gelen dikta törlere tercih edilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ve de halkın iştirâki olmadan sosyalizm kurma teşebbüsünün, mutlaka faşizme yol açacağını kesinlikle biliyoruz.»

«Türkiye'de sosyalizm tepeden inme metodlarla kurulamaz. Sosyalizm bir ekonomik sistemdir; fakat aynı zamanda bir hümanizmadır. Halkın felsefesi ve ahlakıdır. Bundan dolayı sosyalizm ancak emekçi halk tarafından kurulan ve yaşatılan, ancak halkın inanlı ve şevkli çabası ile başarıya ulaştırılabilen sistemdir. Türkiye'de Amerikan emperyalizmine karşı yürütülen İkinci Millî Kurtuluş Savaşının amansız mücadelesi ve 27 Mayıs Anayasasını savunma yolundaki çetin mücadeleler sonunda kurulacaktır. Türkiye'nin şartları içinde devrimcilik hâkim sınıflara karşı 27 Mayıs Anayasasını cesaretle savunmak şeklinde tecelli etmektedir.»

«1969'da başa gürseceğiz. Seçimlere şimdiden hazırlanmak zorundayız. Köylere gideceğiz. Seçim köyde kazanılıyor. Maya tutmuştur. Uyanık işçilerin, uyanık köylülerin, sosyalist aydınların, uyanık tüm emekçilerin taşıdığı sosyalizm bayrağının gölgesinde ileri! Çilelerin sona ereceği, emekçilerin de insanca yaşayacağı mutlu, güzel günler uzak değildir.»

Giritli, psiknaliz yapıyor!

Müscel fikir korsanı Giritli, bu sefer nereden aktardığını kestiremediğimiz bir yazısında, YÖN'ün ve Doğan Avcıoğlu'nun psikanalizini yapmaya kalkıştı!

PROF. İSMET GİRTLİ
Kaynağı meçhul!...

Eğer Kadircan Kafıl'ın «Karamürsel Amerikan üssündeki gezisi» çok daha eğlendirici olmasaydı, Giritli'nin yazısını mizah sütunumuza alacaktık. Müscel korsan, Avcıoğlu'nu hem faşist ve hem de komünist metodlara başvurmak ve «şahsî iktidar hırsı için, bir takım insanların cesetleri, hürriyetleri ve meslekleri üzerinden kestirme ve antidemokratik çıkış yolları aramak» la suçlamaktadır. Ne diyelim, bizim bazı kişilerin cesetleri üzerinden yürüdüğümüz doğrudur. YÖN'ün İsmet Giritli'yi suçüstü yakalayarak bir akademik mevta hâline getirdiği, herkesin bildiği bir gerçektir. Ama Giritli gibilerin «hürriyet ve mesleği» üzerinden geçtiğimiz iddiası, maalesef gerçeğe aykırıdır. Giritli, her türlü hürriyetini gönülünce kullanabilmektedir ve hâlâ akademik cübeyi taşımaktadır. Şeref ve hayşiyetine düşkün bir Üniversite Hocası, Giritli gibi suçüstü yakalansaydı, herhalde kalemini kırar, ağzına bir kilit asar ve kendini fikir hürriyetinden yoksun bırakırdı. Ama Giritli bu fazileti gösteremedi ve ciddi gazetelerde bile hâlâ yazı vazabildiğine göre, hürriyetlerinden yoksun bırakılmaktan şikâyet hakkı yoktur. Mesleği için de öyledir. Bir profesör, Giritli'nin incelemesinin yüz de 90'ının intihal olduğu hususunda rapor vermiştir. Hukuk

POLİTİKA VE ÖTESİ

BİR ÇİFT ÇIPLAK AYAK

Cumhurbaşkanı Sayın Sunay'ın yurt içi gezilerinin çok ilginç bölümler gösterdiğini gazetelerden izliyorum. Ben izliyorum ve ilgiyle okuyorum. «Sosyal Devlet» yapısını kendine temel edinmiş bir Anayasanın ikinci devlet başkanı yurdu gezerken ciddi bir amacı vardır ve yurttaşlara, davranışları, sözleri ile bir amacı vardır ve yurttaşlara, davranışları, sözgerçeği, özellikle kendi gerçeğini söylemek ister. Bu bakımdan Eayın Sunay'ın gezisinin önemi değerlendirilmelidir.

Devlet Başkanımız bu makama gökten zenbille inmedi. Kuleli ve Harb Okullarından başlayarak okudu ve asteğmen olarak orduya katıldı. Çeşitli birliklere katıldı. Savaşlarda bulundu, yaralandığını, esir düştüğünü biyografisinden öğreniyoruz. Türk halkı demek olan erlerin toplandığı kışlalarda haşır neşir oldu, onlarla birlikte yaşadı, aynı karavandan yedi. Ezerin, eğitim, öğretim, bilgi edinmeleriyle uğruştu. Sunay, bir Prusyalı subay değildir.

27 Mayıs devriminden sonra, Genel Kurmay Başkanlığı görevine geldi. Koşullar, kurallar, politik ortam, onu bir gün Cumhurbaşkanlığına getirdi. Gelmeden önce, 22 Şubat, 21 Mayıs olaylarının iç yüzünü iyice biliyordu. (Dündar Seyhan'ın bugüne dek yalanlanmayan anılarında, Sunay'ın nerelerde ne kadar ağırlığı olduğu açık ve seçik görünmektedir.) Bu halkın içinde yaşadığı, bu halkın içinden geldiği için, bu halkı iyice tanıması, ihtiyaçlarının neler olduğunu, nelere doğru hızlanması gerektiğini bilmesi tabiidir. Bugün bu gezilerde düzenlenen (bu da yeni çıktı, Amerikan usulü bir moda) brifinglerden bu yurdu öğrenecek değildir. Bu yurdun ne olduğunu ve ne olmadığını en acıklı tablosu, Devlet Plânına Müsteşarlığının yayımladığı Birinci Kitapta vardır. Açıklarımız, toklarımız, hastalarımız, sağlarımız, bütün olanaklarımız gözönüne serilmiştir. Devlet ne durumdadır, bir masa başında bir gün harcıyan görür. (Bir inceleme meraklısı olduğunu duyduğum Cihat Alpan bunları elbette okumuştur.) Öyleyse bu geziler yurdu yeni baştan tanıma çabası için yapılmamaktadır. Başka bir amacı ve anlamı vardır. Siyasî partilere, siyasî olmayan kuruluşlara, bu memleketin geleceği ile ilgilenenlere bir işaret vermek için yapılmaktadır. Bundan ötürü, Sayın Sunay'ın her hareketi, her sözü, gerektirdiği ağırlıkta değerlendirilmelidir.

Önce Doğuya, sonra Batıya, şimdi Trakya bölgesine gitmiştir. Sayın Sunay buraları, şüphesiz ki, ilk defa görmüyordur. Bindığı araç Dolmabahçe rıhtımına, muhripler eşliğinde yanaşırken, belki devlet başkanları için sürdürülen bir geleneğe uymuştur. Fakat, yüksek rütbeli bir subayken, başkalarının «refakatinde» bu rıhtıma önceden de çıkmıştır. Bunu bir heves ve bir özentî olarak almıyorum.

İnsanın devlet içinde mutlu olacağına inandığımız için, devlet başkanlarına önceden bir saygımız vardır. İşte bu usavıdır ki, temasları, konuşmaları, hareketleri üzerinde durmaya bizi sürüklemektedir.

Bu gezilerin birinde, «Hasköy'de köylü

yurttaşlarla konuştuğu sırada, on yaşında bir çocuğun yalın ayak olduğu dikkatini çekmiş ve kendisine:

«— Neden papuçsuz geziyorsun?» diye sormuştur.

Çocuk da:

«— Ayakkabım yok, ondan geziyorum.» cevabını vermiştir.»

Ordu komutanlığı yapmış bir generalin bu soruyu sormasını ve aldığı cevabı basit bir diyalog saymamak gerekir. Çünkü bu soruyu, kışlada bir ere sormuyor. Eğer kışlada bir ere sorsa ve aynı cevabı alsa, vereceği emir şudur: «— Açın debboyu ve ayağına uygun sağlam bir çift postalı derhal verin...» olurdu. Eri papuçsuz gezdiren subayı azarlar, gerekli terbiyeyi de verirdi.

Bu on yaşındaki çocuğu papuçsuz gezdiren nedenleri, debboyların kimin elinde bulunduğu çok iyi biliyordur. Bir çift papuçsuz ayak, yolsuz, okulsuz, hastahanesiz, sağlıksız, yoksul vatan demektir. Bir sistemin bu çıplak ayaklarda beliren görüntüsüdür. Bu çıplak ayakların ardında, çocuğunu yoksul bırakan babanın dramı yatmaktadır. Bu türlü, işsiz babalar yad ellerde iş aramaya çıkmaktadırlar. Bu türlü babalar, Sayın Sunay Trakyada iken, Çorum'dan Ankaraya yalın ayak yürümüşlerdir. Urfa'da (su... su...) diye bağırılmaktadır. Güney'de topraksızlıktan güneş altında tüten kırmaktadırlar, pamuk toplamaktadırlar. Büyük şehirlerin dolaylarında, gecekondularda, çocuklarını, evlâtlık, besleme vermektedirler. Hatta satılmaktadırlar.

Sayın Sunay bu soruyu boşuna, bir fantezi, olsun diye sormamıştır. Alınması gereken bir ders vardır. Hangi yoksul kommuş devletin başında oturduğunu bilmektedir. Bir dönemin içinde semizlenmiş, sonra devrilmiş, bir eli yağda, bir eli balda insanlar için, bir hükümet affı şahane çıkarırken, Sunay yurdu dolamaktadır. Bir yanda papuçsuz çocuklar, bir yanda, devletin bütün imkânları verilecek geçmiş dönem özemjileri vardır. Sunay hangilerinden yana olduğunu belli etmek zorundadır. Halkımız devlete «baba» derken, onun başında oturana der. Devlet Başkanı olarak, halkın içinden çıkan Sami sorusunu ve onun cevabını daha açıklığa yın Sunay bunların farkındadır şüphesiz.

Sunay'ın böyle değerlendirmeye muhtaç ve böyle değerlendirme eğiliminde olduğumuz makavuşturmak zorundayız. Bu geziler sonunda, Sayın Sunay edinilmiş denemeleri ile edinilen denemelerinin soununu ortaya koyacak, yoksul Türk gerçeği karşısındaki davranışının kimden yana olduğunu açıklayacaktır. Yeni Anayasanın vaat ettiği düzen halk (yani büyük çoğunluk) yararına ve halk için kullanılacak mıdır, yoksa geçmiş yıllar gibi ziyan mı edilecektir.

Bütün yurttaki olduğu gibi, Hasköyde Sayın Sunay'a bir çift çıplak ayak şeklinde görünmeler bunu düşünmektedirler.

Mehmed Kemal

Fakültesi Yönetim Kurulu, bu intihal yüzünden Giritli'nin cezalandırılması gerektiğini kararlaştırmıştır. Ama şarkkâri dostluk anlayışı, Giritli'yi cübbesini kaybetmekten kurtarmıştır.

Şimdi gelim esas konuya: YÖN, ekonomik ve politik bağımsızlık konusunda bütün milliyetçilerin birleşmesini -tpki Millî Kurtuluş Savaşında Atatürk'ün yaptığı gibi - istemektedir. Bunu «Moskova da antiemperyalist mücadeleden yana» diye bir komünist oyunu imiş gibi göstermeye kalkışmak, en hafif tâbiyle Mc Carthy'cilik değil midir? Mc Carthy'ciliktir ve Giritli, Mc Carthy korsanlığı yapmaktadır.

Mc İsmet Charty Giritli, bizi bir demagoji ile, Atatürk düşmanı ilân etmeye kalkışmaktadır. 1924 yılında Anayasaya konan bir maddeyle, toprak reformunun yapılması imkânsız kılınmıştır. Ancak bu madde değiştirildikten sonradır ki, 1945'te toprak reformu meselesi ele alınmıştır. Bunu eleştirmek, İzmir İktisat Konferansında liberaliz-

min kazandığını söylemek ve bu yüzden ağa-komprador saltanatının doğduğunu, başımıza türlü işler açıldığını söylemek Atatürk düşmanlığı mıdır? Atatürk düşmanları, Atatürk'ün içinde ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesi verenleri suçlamaya kalkışan Mc Carthy özentileridir.

Öğretmenler Sendikası semineri

Türkiye Öğretmenler Sendikası İstanbul Şubesinin düzenlediği seminer çok sayıda öğretmen tarafından ilgiyle izlendi. Semineri açan TÖS, İstanbul Başkanı Süleyman Üstün, sendikamızın hiç bir siyasî örgütün paralelinde bulunmadığını belirttiikten sonra şunları söyledi:

«Türk öğretmeni halk aydınıdır. Gerçekleri öğretmen kadar yakından izleyen, yaşayan kişi azdır. Geri kalmış ülkenin öğretmeni olmak çok zordur. Öğretmen bunları çok iyi bilmek, çok çalışmak ve hiç korkmamak zorundadır.»

Türkiye tabii kaynakları yönünden dünyanın sayılı ülkele-

rinden biridir. İnsanlarımızın 20 milyonunu cabil bırakanlar, yine o kadar insanı hayvanlarıyla aynı çatı altında barındıranlar, gelir dağılımında birle 22 bin arasında farklılık yaratanlar, ülke- nün tarım ülkesidir diyerek halkımızı başka ülkelerin buğdayına muhtaç bırakanlar, ana yurdun boşalmasına sebep olan tarihi göçü devam ettirenler, senede 40-50 bin insanımızın yalnız veremden ölmelerine sebep olanlar, yurdun sömürülmesine en geniş imkânları hazırlayanlar bu günahlarına öğretmeni de ortak etmek istemektedirler.

Gerçeği söylemek isteyen öğretmene bu günahkârlar «Komünist», öğrettikleri ya da kirala- dıkları da «gominist» demektedir. Türk öğretmeni ne komünist tir ne de faşisttir. Ne Amerikası ne de Rusyası vardır. Onun yalnız Türkiye'si vardır.»

Daha sonra, üniversite hocaları, yazarlar ve sendikacıların katılımı ile sendikacılığın ve Türk toplumunun çeşitli sorunları hafta sonuna kadar derinlemesine tartışıldı.

AMERİKAN SENDİKACILIGININ ÜÇÜNCÜ DÜNYADA GİRİŞTİĞİ KORKUNÇ OYUNLAR

CIA EMRİNDE SENDİKACILIK

Birleşik Otomobil işçileri (UAW) sendikasının uluslararası işler yönetmeni olan Victor Reuther, Dominik Cumhuriyetine yaptığı bir ziyaretten sonra gazetecilere, AFL-CIO'nun Dominik sendikalarından maalesef küçük ve işçi hareketini temsil etmeyen bir grubu desteklediğini ve daha geniş ve demokratik sendikaları yo ksaydığını söyledi. Bu basit sözde, Amerikan işçilerinin arasındaki acı anlaşmazlık gizlidir. ALF-CIO başkanı George Meany ve emrinde bulundurduğu AFL tümenleri, en az Goldwater'cılarının kadar katı ve dar görüşlü bir «anti - komünist» dış politika izlemektedirler. UAW başkanı Walter P. Reuther ve arkadaşları ise, olumsuz bir komünizm düşmanlığından çok, politik demokrasi ve dış ülkelerde toplumsal kalkınma üzerinde durmaktadırlar. AFL-CIO'nun San Fransisco'daki son toplantısında Meany'nin adamları, itiraz sesleri arasında, hükümeti Vietnamdaki askerî hareketin hızlandırılmasına zorlayacak bir karar almak isteyince, bu anlaşmazlık yüzeye çıktı. Reuther'in gevşemeyen direnmesiyle bir uzlaşmaya varıldı ve karar Mr. Johnson'a bırakıldı.

«Meany önergesi» ni öne süren adam hakkında gazeteler pek az şey yazdı. Jay Lovestone adını duyurmadan iş becermeyi biliyor. Gelgelelim, hükümet üyesi olmayan kimseler arasında, dış politikada onun kadar etkili olan az kişi vardır. AFL-CIO nun, federasyonu 2 milyon dolarlık yıllık bütçesinden yüzde yirmisini emen uluslararası faaliyetlerin yönetmeni olarak, Meany'nin Dışişleri Bakanlığı görevini üzerine almıştır. Lovestone; kendi elçileri, yardım uzmanları ve ajanları vardır. Kilit ülkelerdeki işçi ataşeleri, ya da onların yardımcıları, âmirlerinden çok Lovestone'un sözünü dinler. Yabancı ülkelerdeki ajanlarından çoğunun CIA ile sıkı bir işbirliği yaptığını inanılmaktadır. Hükümetin yardım parasından çoğu onun kanalından geçer, onun lâıyk gördüğü kimselere dağıtılır.

Lovestone'un kılavuzluğunun yeterli olduğundan Meany'nin hiç şüphesi yoktur. Komünistlerle çarpışmayı, Amerikan Komünist partisinin kurucusu ve Genel Sekreteri, aynı zamanda da Komintern'in kurucularından biri olan kimseler bilmezse kim bilebilir? Lovestone'un komünizme karşı tutumu bir kaç kere değişmiştir, ama her zaman komünizmin ve onun herhangi bir çeşidinin tamamen tecrit edilmesini savunmuştur; «barış içinde bir arada yaşamak» yatıştırıcı bir yoldur. İster Vietnam'da, ister Dominik'te, komünist «saldırısını» ezmek için sınırsız güç kullanılmalıdır. Sovyet ve Komünist Çin politikaları arasında gerçekte hiç bir fark yoktur.

AVRUPA SENDİKALARI VE LOVESTONE

CIO önderlerinin gözünde Lovestone, yanlışlarını anladıktan sonra eski tapınağını yıkarak günahlarını bağışlatmak isteyen bir adamdır. Ona ve taraftarlarına göre dünya, komünist ve anti-komünist olmak üzere birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmış iki alana bölünmüştür ve bu iki güç mahşer gününde karşılaşıp hesaplaşacaktır.

Meany ile Lovestone'un izledikleri politika, yalnız AFL-CIO'nun değil, aynı zamanda, komünist olmayan ülke sendikalarından meydana gelen milletlerarası hür Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU) içinde de düşmanlık yaratmıştır. İşin tuhafı, komünistlerin yönettiği Dünya Sendikalar Federasyonu'nun (WFTU) gücüne karşı koymak için 1949 da ICFTU'nun örgütlenmesinde Lovestone öncülük etmişti. Ama 1954'te Stalin öldükten sonra çoğu ICFTU sendika önderleri hükümetlerinin duygularını paylaşarak, yavaş yavaş «barış içinde birlikte yaşama» politikasına doğru kaymışlardır. Bu davranışları onları AFL-CIO önderleriyle keskin bir karşıtlık durumuna sokmuştur. Öyle ki, Meany, ICFTU nun kendi yürüttüğü politikayı onaylamasına sinirlenerek, AFL-CIO'nun Mart.

Irving Brown ve Lovestone, Türk sendikacılarının yakından tanıdıkları iki kişidir. Irving Brown, her Türk-İş kongresine gelir, orada Hür Sendikacılık üzerine ateşli nutuklar atar ve bol bol alkışlanır. Lovestone ise, Amerikan İşçi Teşkilâtının Dış Münasebetler kısmının başında bulunmaktadır. Bu zatın bir CIA'cı olduğunu yazdığımız zaman Sayın Seyfi Demirsoy, onu şu sözlerle savunma ihtiyacını duymuştu: «Amerikan İşçi Teşkilâtının Dış Münasebetler Müdürü Lovestone'u yakından tanıyım. 1929 yılında Amerikan Komünist Partisinin lideriydi, komünizmin ne menem şey olduğunu anlayınca partiden ayrıldı ve komünizme karşı bir birlik kurdu. Daha sonra kadın tekstil sendikası kuruluşu yaptı. AFL-CIO'nun Dış Münasebetler Müdürlüğüne getirildi. Sendikaların dış münasebetler bürolarının görevleri arasında haber toplamak, bunları değerlendirmek, konfederasyonlar arasındaki ilişkileri ayarlamak da vardır. Bu yüzden sendika yöneticileri, bu büroların başına daima seçme insanları getirirler.

Eski Dışişleri Bakanı Selim Sarper'in de yakın dostu olan Lovestone'un CIA ajanlığı ile ithamı, olsa olsa, onun amansız bir komünizm düşmanı olmasından ileri gelmektedir.»

Antikomünist Washington Post'un Güney Amerika muhabiri Dan Kurzman'ın The New Republic dergisinde Lovestone ve baş yardımcısı Irving Brown hakkındaki yazdıklarını aşağıda okuduktan sonra, Sayın Demirsoy'un ve öteki Türk sendikacılarının Lovestone hakkındaki görüşlerini düzeltmelerini ümit etmekteyiz.

1965'teki yönetim kurulu toplantısında, dünya işçi grupunun «homoseksüellerle dolu işe yaramaz bir bürokrasi» olduğunu başıba başı söylemişti.

Geçen Temmuzda, yüz kadar ülkeden gelen üç yüz işçi delegenin katıldığı Amsterdam ICFTU toplantısında, AFL-CIO'ya karşı duygular patlak verdi. Belçika İşçi Federasyonu başkanı Louis Major, alkışlar arasında, Meany'nin saldırılarına şöyle karşılık verdi: «Bizimki gibi büyük bir örgütün başkalarının sözlerini dinlemesi gerekmez mi? Tek yanlı bir politika izleyecek yerde birbirlerimizin deneylerine

ve fikirlerine kulak vermemiz daha doğru olmaz mı? Burada bizim de bir katkımız olabileceğine inanıyor musunuz?»

Genellikle dostluk gösteren Kanadalılar bile karşı tarafa geçti. Meany onların yönetim kurulunda alacakları sandalya sayısını konusunda ateşli bir tartışmaya girişince araları açıldı. Yaptığı önerilerde kendi delegelerinden bazılarının oyunu bile alamadı Meany. İki Tunus delegesinden hangisine yer verileceği gibi nisbeten önemsiz bir konuda Reuther çoğunlukla birlikte Meany'ye karşı oy kullandı.

Irving Brown, bir toplantıda

AFRİKA VE ASYA SENDİKALARI

Az gelişmiş ülkelerde işçi sorununu ele alınması konusunda Meany, ICFTU'nun, çoğu AFL-CIO tarafından verilen dayanışma parasını kullanarak Afrika ve Asya ülkelerinde sendika kurulmasına daha hızlı ve etkin biçimde yardım etmesini istiyor. Meany ile Lovestone'un

TÜRK SENDİKACILIGINDA AMERİKAN ETKİSİ

Adil Aşcıoğlu

Yandaki sütunlarda, Amerikan sendikacılığının nasıl CIA'nın bir kolu hâline geldiğini, Soğuk Harpçi bir Mc Carthy politikasının şampiyonluğunu yaptığını, Amerikan Dışişleri Bakanlığını ve diplomatları titrettiğini ve Üçüncü Dünya işçi hareketini ele geçirmek için şeytanca faaliyette bulunduğunu, Amerika'nın en ciddi gazetelerinden biri olan Washington Post'un muhabiri Dan Kurzman'ın kaleminden okuyacaksınız.

Amerika'da, İşçi Konfederasyonu (AFL - CIO)'nun CIA ile sıkı işbirliği hâlinde çalışan, yabancı ülkelerin iç işlerine ve işçi hareketlerine fütursuzca müdahale eden bir teşekkül olduğu artık ispatlanmış bulunmaktadır. Türkiye'de ise, General Porter olayı ve Tunçkanat'ın açıkladığı ve doğruluğu yetkililerce çok iyi bilinen «ihanet belgesi», CIA'nın Türkiye'deki korkunç planlarını gözler önüne sermiştir. Bu durumda, CIA'nın Türk işçi hareketini, kendi kontroluna almak hususunda elinden geleni yaptığını düşünmek yanlış olmasa gerektir.

Böyle bir düşüncenin, dürüst sendikacılarımız arasında dahi tepki ile karşılanabileceğini bilmekteyiz. İhtimal Bayar ve Menderes de, vatani Amerika'ya peşkeş çektikleri, Türkiye'yi Amerikan kontrolu altına soktukları, söylenseydi müthiş şaşıracaktık... Ama dün kamu oyununu bilmediği, fakat bugün artık gördüğü gerçek budur. Sendikacılarımız da bilmiyerek nasıl şeytanca bir Amerikan oyununa düştüklerini bir gün anlayabilirler.

Sendikacılığımızın, Güney Amerika ülkelerinde olduğu gibi, tam Amerikan kontrolu altında bulunduğunu iddia edecek değiliz. Ama sendikacılarımızın melek sandıkları, yakın dostluklar kurdukları Lovestone ve Irving Brown gibi kişilerin, CIA'nın General Porter'ine taş çıkartacak tehlikeli ajanlar olduklarını artık bilmeleri gerektir. Yine bilmeleri gerektir ki, Türk sendikacılığı, Meany - Lovestone - Brown üçlüsünün Üçüncü Dünya sendikacılığına empoze etmek istediği yönde gelişmektedir: Kapitalizm savunana, yabancı sermaye ile dost geçinen, ekonomik ve politik bağımsızlık hareketine ilgisiz, bol ücretli, bürokratik bir sendikacılık.

Bu yöneltişte Türk sendikacılığının 1947'den beri süreli olarak, Amerikalıların etkisi altında kalmasının payı büyüktür. Türk - İş eğitim programları, Amerikan parası ve uzmanları ile çizilmiş ve yürütülmüştür. Bu eğitimin sonucu olarak, bir çok sendika yöneticisi, işçi sınıfının politika dışı tutulması görüşüne saplanmakla kalmamış, fakat kapitalist düzeni de sendikaların ve dolayısıyla kendilerinin çıkarlarına en uygun bir düzen olarak kabul etmişlerdir. Amerikan eğitim sistemi, kapitalist düzen değiştiği takdirde, yeni düzenin

ilk olarak sendikacıları ortadan kaldıracığına ve kapitalist olmayan bir düzen içinde sendikalara yer verilmeyeceğine bir çok Türk sendikacısını inandırmıştır. İşçiden ve köklü reformlardan yana aydınları şüphelerle karşılamak, aslında işçi sınıfının çıkarları aleyhinde yürütülen bir Mc. Carthy'cilik kampanyasının şampiyonluğunu yapmak, bu kapitalizm savunuculuğunun had safhaya çıkmış belirtileridir.

PETROL — İŞİN GARİP TUTUMU

Türk işçi hareketini, yerli ve yabancı sermayenin egemenliği altına sokmak isteyen Amerikan işçi örgütleri, Türkiye'de toplu sözleşme ve grev haklarının elde edilmesini yürütülen Türk İşçi hareketine hiç bir yardımda bulunmamışlardır. 27 Mayıs'ın getirdiği Anayasada yer alan bu haklar için savaştıklarını, bugün öğünerek iddia eden bazı sendika liderlerinin de bu yoldaki mücadelelerinin neden itibarıyla hem kendileri, hem de kamu oyu pek iyi bilmektedir. Türk - İş ve diğer işçi örgütlerinin bağlı oldukları uluslararası işçi örgütlerinden Amerikanın egemenliği altında bulunanlardan hiç birinin, Türkiye'de sendikaların yabancı sermayeye - Amerikan sermayesine - karşı bir hareket ve sendikaların Türkiye'nin bağımsızlığı uğrunda mücadelelerini hiç bir zaman desteklemedikleri ortadadır.

1966 - 1968 tahmini bütçesini 13 milyon lira olarak tesbit etmiş olan Türkiye Petrol ve Kimya İşçileri Sendikası yabancı petrol şirketlerine karşı bir tek grev yapmamış ve üstelik «Shell gibi yabancı sermaye istiyoruz» şeklinde konuşmaktan çekinmemiştir!

Üstelik bu sendikaların başkanı, son genel kurul toplantısında «Shell gibi yabancı sermaye istiyoruz» demekle, ulusal bağımsızlık uğruna yabancı sermayeye karşı mücadelede sendikaların rolünü, tamamen Amerikalıların görüşüne uygun bir şekilde belirtmiştir. Bu konuşmanın mükafatı olarak da, Shell Şirketi ile Petrol - İş arasındaki toplu sözleşme görüşmelerinde çıkan sözde uyuşmazlık, konuşmanın akabinde çözülmüştür.

Amerikalıların Türkiye'de petrole çok ilgilendikleri bir gerçektir. Bu sebeple de petrol işçilerini kendi kontrolleri altına almakta çıkarları vardır. Bunun içindir ki, Demokratik Parti devrinde, Türk sendikalarından hiçbirine hattâ Türk - İş'e uluslararası işçi örgütlerine üye olmak müsaadesi verilmemiş halde; Türkiye Petrol İşçileri Sendikasına, Bakanlar Kurulu kararı ile böyle bir imtiyaz tanınmasını Amerikalılar sağlamışlardır!

etkin anti-paz-ten-mak-karşı-poli-send-
dika-har-Fed-iiyel-yaz-düst-lun-yon-rol-
örg-der-kon-tığı-Bur-olai-kur-rak-nu-fed-adh-da-
Kin-dik-lard-ya-mel-kar-rinc-yok-um-
olsu-sen-
mei-seri-ara-
mil-güç-sinc-na-bir-kur-tecc-edil-sil-dah-tirle-zor-
bu-ren-

masındı? Ayrıca, iktisadî ve toplumsal alanda hızla gelişmek isteyen ülkelerde işçilerin, partilerin ve hükümetin yakın işbirliği yapması çok daha verimli olurdu.

Savaş sonrası yıllarında Amerikan örgütleri Asya - Afrika ülkelerinde bağımsızlık hareketlerini desteklerken, yerliler Amerikalı sendikacılara sevgi gösteriyorlardı, ama şimdi AFL-CIO'nun yurtlarında bulunmasını hiç istemiyorlar. Artık kendi sendikalarını kendileri denetlemek istiyorlar. Son aylarda bir düzineye yakın Afrika sendikası Amerikanın egemen olduğu ICFTU'dan çekilip bağılantısız (nötralist) federasyonlara katıldı. Meany'nin 1955 yılında Jawaharlal Nehru'yu komünizmin yardımcı ve müttefiki olmakla suçladığını unutmadılar henüz.

ICFTU'nun çok yanlı olarak yapmayı reddettiği işi tek yanlı olarak yapmak üzere, Lovestone'un baş ajanlarından biri olan Irving Brown Amerikan hükümetinin malî desteğiyle bir Afrika - Amerika işçi merkezi (AALC) kurdu. AFL-CIO'nun Afrikadaki nüfuzunu sürdürmek amacıyla kurulan bu merkez Kenya'da bir dikiş okulu, Nigerya'da da bir şoför okulu açtı. Sanat eğitimiyle uğraşmakta, işçi sitelerinin planlarını yapmakta, kooperatifler ve konutlar kurmaktadır. Aynı zamanda «işçilerin eğitimiyle» de ilgilenmektedir.

AMERİKAN DIPLOMATLARI LOVESTONE'DAN KORKUYOR!

Lovestone'a göre komünistler Almanya'yı Amerikanın şartlarına uyararak birleştirmedikçe ya da Berlin duvarını yıkmadıkça Soğuk Harp gerginliği azalmayacaktır. Johnson yönetiminin görevlilerinden çoğu onun bu iddialarından pek hoşlanmıyor. Sovyetler Birliği ile «barış içinde bir arada yaşamak» ve ticareti, kültür ilişkilerini arttırmakla Doğu Avrupa ülkelerine «köprüler» kurmak isteyen bu görevliler, AFL-CIO'nun, Rusya'ya gönderilecek bugünkü gemilere yüklemeyi reddeden liman işçilerini desteklemesinden de pek memnun kalmadılar.

Yüksek memurlarımızdan biri geçenlerde bana şöyle söyledi: «Birkaç yıl önce sine kadar hiç bizim işçi örgütlerinin dış politikamızda bu derece önem kazanabileceğini aklımıza getirmezdik.» (Önceden belirttiği üzere, Demir Perdenin iki tarafındaki ajanlarıyla sıkı bir ağ kurmuş olan Lovestone'un CIA ile yakından işbirliği yaptığı sanılmaktadır. Ama kendisi bunu inkâr ederek, her iyi Amerikan yurttaşı gibi, ulusal güvenlikle ilgili haber alırsa bunu hükümetine bildireceğini söylüyor.) Lovestone'a o kadar değer veriliyor ki, sorumlu Amerikan işçi kaynaklarından öğrenildiğine göre, birçok elçiliklere ve bu arada Londra, Paris, Roma, Brüksel gibi kilit mevkilere atanan işçi ataşeleri onun onayından geçmektedir. Ataşenin kendisi «Lovestone'un adamı» olmazsa çoğunlukla yardımcısı öyle oluyor ve herkes Lovestone'a bağlanırsa daha çabuk yükselceğini biliyor. Latin Amerika elçiliklerinden birinde bulunan eski bir işçi ataşesi, AFL-CIO'nun makbul saymadığı bazı yerli işçi önderleriyle görüşmekten kaçındığını, çünkü Lovestone'un bunu haber almasından korktuğunu söyledi.

Yakın zamanlarda, Belgrad elçiliğinde bulunan bir memur AFL-CIO'dan birinin Yugoslavyayı ziyaret ettiğini Lovestone'a bildirdi. Ziyaretçi Washington'a döndükten sonra, işçi Ataşesi olabilmek için ne sebeple Yugoslavyaya gittiğini (turist olarak gitmişti) ve politik görüşlerini Lovestone'a açıklamak zorunda kaldı.

AFL - CIO'daki Çalışma Bakanlığında ve başka yerlerdeki kimseler Lovestone'a karşı söz söylemekten çekiniyorlar. Ancak kimsenin uğramadığı lokanta ve meyhanelerde cesaretleri yerine geliyor. Kimisi telefonla haber verirken takma ad kullanıyor. «Jay'e karşı konuştum duyulursa hem komünist damgası yerim hem de işimden olurum.» diyordu içlerinden biri.

Lovestone'un giriştiği uluslararası işleri anlatan bir dizi yazım The Washington Post gazetesinde çıktıktan sonra, Lovestone

Çalışma Bakanlığında memurları ve Birleşik Devletler Haber Ajansı yönetmeni Leonard Marks'ı, yazıları dış ülkelerdeki Amerikan misyonlarına dağıtma planından vazgeçirdi!

LOVESTONE'UN HAYATI

Amerikan Komünist Partisi önderliğinden Birleşik Devletler politik karar alma yapısını etkileyecek güçte bir yere yol almakta Lovestone'un ilgi çekici başarısı, onun olaganüstü enerjisini, esnekliğini ve politik ustalığını gösterir. Beyaz saçlı, kocaman burunlu, sert ve önemli görünümlü bir adam olan Lovestone altmışyedi yaşında olduğu halde New York'taki ya da Washington'daki katında günde onsekiz saat çalışır.

Lovestone on yaşındayken ailesiyle birlikte Litvanyadan Amerikaya göç etmiş, New York Üniversitesinden mezun olmuştur. Mezuniyetinden sonraki yılları hukuk ve muhasebe çalışarak, eczacılık, istatistiklik, zarfçılık yaparak ve toplumsal faaliyetlere karışarak geçirmiştir.

Daha üniversitedeyken Sosyalist Partiyeye girmiş, partinin sol kanadını ayırarak 1919 da Komünist Partisini kurmuştur. Parti gazetesi olan The Communist'in editörlüğünü yapmış ve yavaş yavaş yükselerek en üst noktaya varmıştır.

Bölşevik politikasının fesat kurucu atmosferinde bile, şimdi olduğu gibi, esrarlı bir kişi olarak tanınmıştır. Komünist Partisini sonradan terkedenden biri olan Benjamin Gitlow İtiraf Ediyorum adlı kitabında Lovestone'u anlatırken, partide hiç kimsenin onun hakkında evli olmadığından başka bir şey bildiğini söylüyor ve şöyle yazıyor: «En başarılı yöntemlerinden biri bir yoldaşı odasına çağırarak, ona son derece gizli bir haber vermek, ve bunu kimseye anlatmayacağına dair söz almaktır. Böylelikle, onun kendilerini tuttuğunu sanan bir çok partilinin desteğini kazandı... Hırslı aydınlar, özellikle saf ve anlayışsız olanlara Komünizmi satmakta bir seyfar satıcı kadar başarılıydı... Hemen her istediğini elde etti. Parti içinde kimseye tepeden bakmadı, En geri parti üyesinin seviyesine bile kolayca inebiliyordu.»

Genel Sekreter olduktan sonra Lovestone komintern öncülerinden biri olarak 1928 kongresine gitti ve Stalin'e karşı iktidar kavgasında Nikolai Buharin'i destekledi. 1939'da Amerikan aleyhtarları faaliyetler Komitesine Lovestone'unları söyledi: «Buharin'in yalnızca kişisel bir arkadaşı değilim, uluslararası sorunlarda onunla temelden anlaşırıyordum. Ama Rusya'yla ilgili sorunlarda onu değil Stalin'i haklı buluyordum.»

1929'da parti seçiminde yüzde doksan çoğunlukla kazandıktan sonra Lovestone kendine güvenle dolu olarak istediklerini kabul ettirmeye üzere Moskova'ya gitti. «Bir yanlışım vardı, onları değiştirebileceğimi, inandırabileceğimi sanıyordum, bize savaş açmaktan onları alkoyacağımı sanıyordum» diye açıklıyordu Lovestone yirmi yıl sonra. Ama yanlışını çabucak anladı. Lovestone ve başka Amerikan komünist önderleri partide bölücülük yapmakla ve ayrıcalık tezini (belirli durumlarda parti tutumundan ayrılabileceği düşüncesi) savunmakla suçlandılar.

Lovestone yurduna dönünce Stalin'in buyrukları yüzünden partisinden sürülmüş olduğunu gördü. Komünizmden vazgeçmedi, üyeleri Lovestone'cu olarak tanıyan bir muhalif Komünist Partisi kurdu. Sonunda, Stalin'le başedemeyeceğini anlayarak grubunu Amerika Bağımsız İşçi Birliği diye adlandırdı. Yazdığı bir risalede işçi devletinin kapitalist ve sosyalist toplumları arasındaki geçiş döneminde, Stalinciliğin yarımlığı ve baskılarından uzak bir işçi diktatoryası kurulmasını savundu.

Lovestone'a göre «Kapitalizm bütün özgürlük kalıntılarını yok etmeyi basarmıştı.» Washington'daki kapitalist hükümetin sürdüreceği bütün savaşlara karşıydı. çünkü böyle bir savaş ancak gerici ve emperyalist amaçlara hizmet edebilirdi.

Lovestone'cular 1930 un «sonlarına doğru sendikalarda Stalincilere karşı sert bir savaş açtılar ve Birleşik Otomobil İşçileri Başkanı Homer Martin ile Kadın Givimlileri İşçileri Sendikası Başkanı David Dubinsky'yi desteklediler — tıhaf bir durumda bu, çünkü Lovestone daha önceleri Dubinsky'yi önderlikten uzaklaştırmaya çalışmıştı.

1940'ta Lovestone örgütünü dağıttı, Marksçılıktan vazgeçti ve Amerikayı savunmak için Amerikan komitesinin işçi ku-

r tontuda Nutuk çekiyor!...

etkin yardımdan anladıkları, bu paranın anti-komünist duyguları geliştirmek, toplu pazarlık tekniklerini yaymak ve hükümetten bağımsız sendika kurulmasını sağlamaktı. Birçok Avrupalı sendikacı buna karşı çıktı. Kendi sendikaları çoğu zaman politik partilere bağlıydı, Afrika ve Asya sendikalarının niçin böyle bağları bulun-

Böylece o zamanki adı ile Türkiye Petrol İşçileri Sendikası, «istisnai» olarak Bakanlar Kurulunun güvenine mazhar olmuş ve IFPCW (Uluslararası Petrol ve Kimya İşçileri Federasyonuna 1960 yılından çok önce üye olmuştur! Bu üyelik Petrol Kanununun Türkiye'de yabancılara tanıdığı imtiyazlarla aynı tarihlere rastlamaktadır. Merkezi, petrol endüstrisi ile hiç ilgisi bulunmayan Denver (Colorado)'de bulunan bu sözde uluslararası Petrol ve Kimya İşçileri Federasyonunun bütün yöneticileri Amerikalıdır ve Amerikan petrol çıkarlarını savunmaktadır.

ICFTU'ye bağlı IFF adındaki diğer bir uluslararası işçi örgütü, Türkiye ile ilgilenmeye başladığı zaman IFPCW federasyonu bu uluslararası işçi örgütünün genel sekreterliğini komünist olduğu ve Türkiye'de komünist propagandası yaptığı yolunda deliller istemiş ve bunları ICFTU'ya sunmuştur. Bundan güdülen amaç Avrupalı sendikacıların yönetiminde olan IFF'nin Türkiye'de petrol ve kimya işçileri ile bağlar kurmasını önlemek, Kimya - İş sendikasının Petrol - İş'e rakip bir sendika olarak gelişmesini engellemek ve ICFTU'nun örgütlenme için yapacağı yardımı IFF değil de IFPCW federasyonuna aktarmaktır. Bu amaca varmak için de IFF adlı federasyonun genel sekreterinin komünist olduğu yolunda bir iddia yetmektedir.

Yabancı sermayedarlar kadar yerli sermayedarlar da Kimya - İş'e cephe almışlar ve çalıştırdıkları işçilerin bu sendikadan istifa ederek Petrol - İş'e üye olmalarını sağlamışlardır. İzmittteki bir fabrikanın işveren toplu sözleşmeyi Kimya - İş yerine Petrol - İş ile yapmak istediğini açıkça belirtmekten geri kalmamıştır. Acaba yerli ve yabancı işverenler karşılığında gerçekten «güçlü» bir sendika görmek istediklerinden mi Petrol - İş'e bu dolaylı yardımları yapıyorlardı, yoksa işçilerin bu sendikaya girmesinden kendilerine göre umdukları çıkarlar mı vardı?

Görülüyor ki, işverenler ister yerli olsun ister yabancı olsun sermaye ile mücadele eden değil, onunla işbirliği yapan sendikalar istemektedirler.

Bu çeşit sendikalara karşı işverenler gerektiğinde cömertçe davranmaktan da geri kalmamaktadırlar. Önemli olan sermayenin saltanatını korumak ve bu konuda sendikalar arasında da «müttefik» bulabilmektir.

Üye sayısı 6.000'i geçmeyen Petrol - İş sendikasının 13 milyonluk bütçesini üye aidat gelirleri karşılayabilmesi çok güçtür. Sendikanın geçenlerde yapılan genel kurul toplantısında son dakikada delegelere verilen ve onlar dışında basına ya da misafir sendikacılara verilmeyen malî raporu da bir «sır» olarak saklanmaktadır. Fakat aynı sendika genel kurulunda Türk - İş Başkanı'nun konfederasyonun yakında bitecek olan yapısındaki odasının Petrol - İş tarafından tefris edilmesi kabul edilmiştir. Petrol - İş Başkanı odasının nasıl tefris edildiğini bilenler, Türk - İş Başkanı'nun kendisinin daha kötü bir makam odası tefris etmeyeceğinde müttefiklerdir. 13 milyonluk bütçeden de bu işi çıkarmak herhalde zor olmayacaktır.

Amerikalı sendikacılar ve uzmanlar, sendikacılarımızı bu şekilde yetiştirmişlerdir. Sendikacılar temas ettikleri işverenlerden daha aşağı bir hayat sürmemelidirler. Sendika yö-

neticilerinin de işverenler gibi son derece konforlu çalışma yerleri olmalı ve sendika yöneticileri büyük işverenler gibi sendikalarının sağladığı imkânlarla özel lüks otomobillerle dolaşmalı ve lüks restoranlarla otellerde yaşamalıdır. Hatta sendika yöneticileri, burjuva işverenler gibi, kumar oynayabilirler ve metresleri de olabilir.

Bunlar Amerikanvari sendikacılığın gerekleridir. Amerikalılar, düşünmüşlerdir ki, bu «dolce vita» sayesinde sendika yöneticileri gerçek mücadeleyi bir yana itip herşeyi, hattâ işçilerin çıkarlarını buna göre ayarlayacaklardır.

Fakat Amerikalılar uzun sürede umduklarını bulamayacaklardır. Çünkü bu durum ister istemez tepkilerini göstermekte gecikmeyecektir. Nitekim, bu tepkiler başlamıştır bile. Bu oyuna gelmeyen namuslu milliyetçi sendika yöneticileri ve yavaş da olsa gerçeği görmeğe başlayan işçilerin sayısı artmaktadır. Sendikaları kuvvetlendirelim parolası altında işçilerden toplanan aidat gelirlerinden sendika kasalarında kalan paraların miktarı pek belli değildir. Çoğu sendikamızın geliri, olduğu gibi giderlere aktarılmaktadır. Önemli olan bu giderlerin de neler olduğu, hangi işlerde kullanıldığı, ne uğurda harcandığıdır.

Bu şartlar altında Türkiye'yi olduğu gibi, sendikacılığı, mızı da Amerikalıların etkisi altından kurtarmak zorundayız. Aksi halde bağımsız ve hür sendikacılık boş birer ifade olmaktan ileri gidemeyecektir. İş adamları, san'atçılar, sporcular ve halk Macaristandan Kızıl Cin'e kadar her yere gidebilirken, Dışişleri Bakanlığının sakınca görmemesine rağmen, Türk - İş'in Bulgaristan ve Sovyetler Birliğine davet edilmiş olan sendikacıların bu ülkelere gitmelerine engel olması bağımsızlığımıza gölge düşürmez mi? Hele Türk - İş, bu hususta ICFTU'nun isteği üzerine hareket etmişse Türk sendikacılığının bağımsızlığı nerede kalır? İtalyadan, Fransadan, Afrikadan, Asyanın, Güney Amerikanın birçok ülkesinden ve Amerika Birleşik Devletlerinden Sovyetler Birliğine, Bulgaristana giden sendikacılar oralandan komünist olup da mı geri dönüyorlar? Acaba Türk - İş, Türk sendikacılarımızın bu gezilerle komünist olacaklarını mı düşünüyor? Hükümetin resmî kişileri ve Türk toplum hayatının her alandaki temsilcileri bu ülkelere gidiyor da Sendikacılar gidince mi, sakınca görülüyor? Türk - İş böyle bir daveti değil geri çevirmesi. Dışişleri Bakanlığı bu davete uymakta sakınca olduğunu bildirmiş olsaydı, buna karşı mücadele etmesi beklenirdi.

Bütün bunlar, Türk sendikacılığı gerçekten bağımsız ve hür bir hale getirilmek isteniyorsa, yapılacak ilk işin Amerikalılara sendikalardan ellerini çektiğinin zorunluğunu açıkça göstermektedir. Türk - İş eğitim programlarını kendi imkânları ile sağlamalı ve eğitimde de Amerikalıların söz sahibi olmalarına son vermelidir. Hele AİD yardımı, devlet de bu yardımdan faydalananı gerekeceği ile devam ettirilemez. Çünkü sendikaların uluslararası işçi örgütlerinden yardım görmeleri başka, yabancı bir devletin yardım teşkilâtından para alması başkadır. Üstelik 274 sayılı Sendikalar Kanunu, sendikalara, işverenlerin ve devlet teşekküllerinin yardımlarını da açıkça yasaklamış bulunmaktadır.

Bu çeşit yardımlar Türk sendikacılığının bağımsız ve hür bir hale gelmesine engeldir.

ulu başkanı olarak Hitler'e karşı savaşa girdi.

IRVING BROWN AVRUPADA

Savaşın son Komünistlerin dünya serbest sendika hareketinin kontrolünü elde edeceklerinden korkan Dubinsky, Lovestone'u uluslararası ilişkiler bölümünün başına geçirdi. Az sonra Lovestone bir ikinci anti-komünist iş kabul etti; Dubinsky, AFL başkanı William Green, o zamanlar mali sekreter olan Meany ve başka işçi önderlerinin bir araya gelip kurdukları Hür Sendika Komitesinin sekreteri oldu.

Savaş sonrası yıllarında Lovestone, Stalinin saldırılarını karşılamakta önemli rol oynadı. Baş ajansı şimdi olduğu gibi o zaman da Irving Brown'du. 1932 de New York Üniversitesi sosyalist kulüp toplantısında tanışmışlar, bundan dört yıl sonra Lovestone UAW'da Brown'a bir iş bulmuştu. 1945'te onu durumu düzeltme göreviyle Avrupaya gönderdi. Brown onyediy yıl Avrupada kaldı.

Avrupa sendikalarına para, yazı makinası ve teknik yardım veren Brown, bazı işçi gruplarını Fransa ve İtalyadaki Komünist yönetimi altında bulunan işçi federasyonlarından uzaklaştırmayı başardı. Bazı eleştiricilere göre bu hareket komünistlerin o ülkelerdeki en büyük federasyonları bütün bütün ele geçirmelerini sağlamıştı, ama görünüşte Marshall Planını felce uğratmak için yapılan genel grevlerin başarısı böylelikle engellenmişti. Marshall Planı mallarını taşıyan gemilerin boşaltılmasını reddetmeleri için komünistlerin giriştikleri çabaları bozmak için Brown güçlü savaşı taburlar kurmuş ve onların finansmanını sağlamıştı.

Savaşın son Komünistlerin ajansları başka yerlerde de faaliyet gösterdiler. Eski Lovestone'culardan Harry Goldberg Hindistan'da Endonezyada ve İtalyada serbest sendika hareketlerini destekledi. Carmel OFFI Dışişleri Bakanlığında, Benjamin Mandel ise Kongre Güvenliği Komitelerinde görev aldılar.

AFL dış ülkelerde komünizmle böylece çarpışırken CIO kendini bir ikilem içinde buldu. Komünist birliklerini de içine alan Dünya Sendikalar Federasyonunun kurulmasına yardımcı olmuştu. Ama, AFL'in uyardığı gibi, komünistler bu örgütün yönetimini ele geçirdiler; CIO 1948 de örgütten çekilerek AFL'le ICFTU'nun kurulmasında birleşti.

LATİN AMERİKADAKİ AJANLAR

Lovestone'un yüce uluslararası işçi imparatorluğunda, bugün Latin Amerikadaki ajanları kadar bol ilgi, öğüt, para ve haber alan kimse yoktur. Lovestone burada iki araç kullanır. Bunlardan biri Amerikan mahallî İşçi Örgütüdür (ORIT), yani ICFTU'nun Latin Amerikadaki kolu. Birleşik Devletler hükümeti Amerika Devletleri örgütünü (OAS) nasıl yönetiyorsa Lovestone ve ajanları da bu işçi birliğine öyle hâkimdirler.

İkinci araç, Hür İşçi Geliştirmek İçin Amerikan Enstitüsü (AIFLD). Bunun da Birleşik Devletler hükümetindeki paraleli Uluslararası Gelişme Ajansı'dır. (AID). Bu ikinci örgütün ayıklanıp görevi Latin Amerikalı işçileri demokratik sendikacılık alanında eğitmek, onlara konut, banka ve başka kurumlar sağlamaktır. Ama bir çok Birleşik Devletler ve Latin Amerika işçi görevlilerine göre gerek ORIT'in, gerekse AIFLD'in asıl işi ilân edilmemiş olan bir şey, yani CIA faaliyetlerini desteklemektir.

Bazı başka ICFTU üyelerinin baş kaldırmalarından sonra ORIT üyelerinin, ara sıra anlaşmazlık çıkarmakla birlikte gene de AFL-CIO'nun bütün öğütlerini tutması Lovestone'u ferahlatmaktadır. ORIT'in faaliyeti birçok faydalar da getirir. Mexico City'deki bir okulda yapılan ve dışardaki başka eğitim kurumlarının yardımını gören belirli mahallî seminerlerde Latin Amerikalı sendika yöneticilerine demokratik sendikacılığın ilkelerini öğretmektedir.

ORIT'te yetişen öğrenciler komünistlerin yönetmekte olduğu bazı sendikaların kontrolünü kazandılar ve başka sendikalardaki komünist etkisini hafiflettiler. Bu gibi önderler yakın zamanlarda komünistlerden Honduras Merkezî İşçi Federasyonu'nu ve Standart Meyve Şirketi işçilerini. Uruguay'ın li-man işçilerini ve Salvador'un kilit sen-

dikalarını aldılar. İngiliz Güyanı'nda, eski Başbakan Cheddi Jagan'ın, demokratik ORIT şeker işçileri sendikasını yok edip pazarlığını tek başına Jagan'ın yapacağı bir başka sendika kurmak için ilân ettiği grev, AFL-CIO öğütleri ve paralarıyla önledi.

Gelgelelim, Birleşik Devletler hükümeti gibi AFL-CIO da gerçekten köklü bir toplumsal değişikliğe yardımcı olmaktan kaçınıyor, çünkü komünistlerin böyle devrimci bir ortamı kendi yararlarına döndürmelerinden korkuyor. Böylece de, anti-komünizm adına diktatöryaları destekleme politikası güdüyor, bu destek karşılığında da mahallî sendikaların «kılavuzluğunu» yapmakta AFL-CIO serbest bırakılıyor. AFL-CIO faaliyetinin iyi karşılandığı Honduras ve Guatemela gibi ülkelerde Amerikan işçi federasyonu «askerî diktatöryalarla» işbirliği yapmış, ama hükümetlerin sendika kontrolünü tekeline alma eğilimi gösterdiği Haiti, Paraguay ve İspanya gibi ülkelerde «totaliter diktatörya» olarak nitelediği hükümlere karşı çıkmıştır. Herhangi bir rejim kendisiyle işbirliğine girmek istemiyorsa, bu rejimin devrilmesini çok iyi karşılamıştır (tabii devirip gelen rejimin kendisiyle işbirliği yapması durumunda). Geçen yıl Dominik'te Bosch'ü sürgünden Cumhurbaşkanı'na getirmek amacıyla yapılan devrimde AFL-CIO askerleri desteklemiştir.

Dominik devrimini bastırmak için Amerikanın deniz piyadeleri göndermesi Lovestone'a göre yanlış bir hareketti. Geçen yıl yaptıklarını bundan önceki yıllarda da becerdikleri için deniz piyadeleri Latin Amerika'da kötü tanınıyorlardı, onların yerine kara kuvvetlerinin gönderilmesi daha doğru olurdu. Gönderilecek birliklerin seçilmesi dışındaki konularda Lovestone Amerikanın Dominik'in iç işlerine karışmasını hararetle destekledi.

FAŞİST DİKTATÖRLERİN EMRİNDE SENDİKACILIK

AFL-CIO'nun diktatörya rejimlerini destekleyiş uzun ve bazan ters sonuç veren, bir tarihe sahiptir. Albay Carlos Castillo Armas, Cumhurbaşkanı Jacobo Arbenz'in kurduğu Guatemela hükümetine meydan okuduğu zaman, AFL-CIO temsilcileri ORIT'in Latin Amerika üyelerine büyük baskı yaparak Castillo Armas'ın davranışını onaylamalarını sağladılar. Latinliler Castillo Armas'ı desteklemiş olarak kayda geçmek istemiyorlardı, çünkü o da diktatör olma eğilimindeydi; ama baskı sonucunda istemeye istemeye AFL-CIO'nun dediğini yapmışlardı. Castillo Armas sendika hareketini bastırıp AFL-CIO ile işbirliği yapmayı reddedince Amerikalılar epey şaşırmış ve utanmışlardı.

1964 Brezilya başkaldırmasında Birleşik Devletler hükümeti gibi Lovestone ve ORIT de iş başına geçen askerî rejimi hemen korumaya başlamış, binlerce insanın tutuklanıp daha bir çoklarının politik haklarından yoksun edilmesine hiç aldırmamışlardı. AFL-CIO görevlilerinden birinin açıkladığına göre yeni önderler Brezilyanın eski işçi sistemini değiştirmeye söz vermişlerdi. Ama çok geçmeden anlaşıldı ki bu önderlerin sistem değiştirmeye hiç niyeti yoktu.

«Bizi dolandıracaklarını nereden bilirdik?» diye yakınıyordu AFL-CIO görevlilerinden biri.

Fulgencio Batista rejimi sırasında AFL-CIO Kuba İşçi Federasyonunu (CTC) da destekliyordu, oysa bu öğüt diktatörün başlıca dayanaklarından biriydi. ORIT örgütü karar alıp Batistayı ve CTC'yi reddettiği zaman CTC kendine dost olarak AFL-CIO'yu buldu. Karşı taraf epey direndi ama, Amerikan federasyonu sonunda CTC aleyhine bütün yargıları karardan sildirdi. AFL-CIO üzerine Latin Amerikan baskısı artar ve Batistanın gücü eksilirken Lovestone, 1958 Martında, o zamanlar AFL-CIO'nun ORIT delegesi olan Serafino Romualdi'yi gizlice Havana'ya gönderdi ve asi önder Fidel Castro'nun bir pazarlığa yanaşıp yanaşmayacağını yoklamak için talimat verdi. Romualdi CTC genel sekreteri Eusebio Mujal'i Castro'ya yollayarak, sendika özgürlüğüne ve herhalde AFL-CIO danışmanlığına dokunmazsa CTC'nin kendisini destekleyeceğini söyledi. Castro bu öneriye kulak asmadı; o iktidara geçtiği zaman CTC önderleri kaçtı ve yeni demokratik sendikacılar türedi. Bunlar, Batista'dan yana çıkan ALF-CIO ile ilişkilerini kestiler.

Batista'yla birlikte çalışan ve CIA ile bağlantı kurmalarından şüphe edilen eski CTC yöneticileri çok geçmeden ALF-CIO'nun arkalığı bazı örgütlere girdiler: Eusebio Mujal Meksikaya sürgülen Kûbalı işçilerin başkanı, Jose Artigas Carbonel Orta Amerika AIFLD temsilciliğine, Banka İşçileri Konfederasyonunun eski genel sekreteri Esteban Rustan, Kosta Rika'nın ORIT temsilciliğine getirildiler.

Lovestone'un Latin Amerikadaki baş ajansı, **Inter - American Labor Bulletin** editörü ve AFL-CIO'nun ORIT delegesi Andrew Mc Lellan'dır. Mc Lellan öbür Lovestone ajanlarına oranla daha bağımsızdır. Sendikacılık tecrübesi az olduğu halde şimdi önemli yerine çabucak gelmesi AFL-CIO içindeki bazı iş arkadaşlarına göre, sendikacılık tecrübesinden çok belirli hükümet ajanlarıyla bağlantılarının bir sonucudur. Görüldüğü kadar sert bir adam olan Mc Lellan daha 1963 ten başlayarak Santo Domingo sokaklarında komünistlerle döğüşüğünü anlatıyor. Bisiklet zincirleriyle silahlı genç âsiler şehrin ana karşı merkezini zaptetmiş ve açılan dükkânların camlarının kırılacağını söylemişlerdi. Mc Lellan'ın yüreklenmelerıyla li-man hamalları kancalarını getirdiler ve bunların fizyolojik etkisi büyük oldu. Üstüne Mc Lellan'ın adı yazılı bir tabut taşıyan bir kalabalık sokaklarda dolaştı, ama az zamanda ortalık temizlendi.

PARALEL FAALİYETLER

Mc Lellan'la Dış İşlerinin yakın zamanlarda Latin Amerikada giriştikleri işbirliği, bir dereceye kadar, Dışişleri Bakanlığı İktisadî İşler Sekreteri yardımcısı Thomas C. Mann'ın Mc Lellan'la dostluğuna yorulabilir. Mann, Texas'ın Laredo şehrinde. Oralarda yaşayan Mc Lellan Mann ailesini tanıdığını söylüyor. 1950'nin ortalarında bu iki adam El Salvador'da birlikte almışlardı. Mann, Amerikan elçisi, Mc Lellan ise Orta Amerika ORIT temsilcisiydi. Pek çok konularda görüşlerinin ortak olduğunu anladılar.

Mann, Johnson hükümetinin Dış işlerinde sekreter yardımcısı olur olmaz Mc Lellan ve Lovestone'u çağırdı ve yanındaki memurlar için konferans vermelerini istedi. Daha çok Lovestone konuştuk ve özellikle Sovyetlerle Komünist Çin arasındaki ayrışmaların anlamlı olduğu tezini savunan Walt Rostow üzerinde durdu.

Dışişleri Bakanlığının Lovestone ve Mc Lellan'a önem verdiğini belirten bir şey de, OAS ile ilgili sorunlara AFL-CIO katmaya çalışılmasıdır. Bu, 1964 sonlarına OAS memurlarının Latin Amerika işçilerini gelişme planlamasında eğitecek bir mali komite istemeleri üzerine ortaya çıktı. Birleşik Devletler temsilcisi onlara ilkin Mc Lellan'a danışmalarını ve bu programın AFL-CIO faaliyetine engel olup olmayacağını öğrenmelerini öğütledi. Memurlar bunu gövülsüzce kabullendiler ve Mc Lellan, yemekte onları sıkı sıkı sorguya çektikten sonra, plana razı oldu. Düzenli aralıklarla kendisini görüp danışmalarını istedi, ama zaten duruma canları sıkılan memurlar özel bir örgüte danışmak için bir sebep bulamadılar.

AFL-CIO ile Birleşik Devletler hükümetinin Latin Amerikadaki paralel faaliyetleri ve özellikle politik ve toplumsal gelişmeler karşısındaki «pragmatik» tutumları, ORIT'i Latin Amerika işçilerinin sevilen bir savunucusu yapmaya yetmemiştir. Kuzey ve Güney Amerikalı eleştiricilerin sözlerine bakılırsa bugün Latin Amerika'nın on beş milyon örgütlenmiş işçisinden altı milyonunu kapsamı içine aldığı halde, ORIT'in gerçek bir diriliği yoktur ve gerek örgütü içinde, gerekse dışında olan bir çok işçi tarafından küçümsenmektedir. ORIT'i ayakta tutan, AFL-CIO'nun Avrupada ve başka yerlerde olduğu gibi, bitip tükeneyeceğe benzemeyen hazinesinden kendilerine yardımcı olan sendika önderlerine büyük para ödemeleridir.

Lovestone ve ORIT kendileriyle yarıya giren fazla kimsenin bulunmamasından da yararlanmışlardır. Fidel Castro komünistlerin denetlediği rakip bir federasyon kurmak istedi ve başarısızlığa uğradı, ama komünist olmayan işçileri de kendine çekecek yeni bir federasyon kurarsa daha başarılı olabilir Kûbalılar da içinde olmak üzere iki milyon kadar işçi şimdi komünistlerin denetlediği sendikalara bağlıdır.

MADE IN US SENDİKALAR

Bu gibi tahditler karşısında Lovestone Latin Amerika işçi sendikalarını kendi, ya da hiç değilse CIA politikasının çizgisinde tutmak için AIFLD'e güvenmektedir. Doğrudan doğruya Birleşik Devletlerin bir örgütü olduğu için AIFLD'i, çok yanlış olan ORIT'ten daha kolay bir şekilde, açıkça kullanabilmektedir. AIFLD, AFL-CIO'nun kurduğu, kâr amacı gütmeyen bir kurumdur. Ama altmış kadar Amerikan firması ve hükümet de onu desteklemekte, bütçenin yüzde seksen kadarını vermektedir.

Kurum'un 1962 de işe başlamasından bu yana program dört yüz kadar demokratik sendikacılık öğrencisini Washington'daki bir okulda eğitmiştir, bir düzine kadar Latin Amerika ülkesinde de iki bin kadar mezun bulundurmaktadır. Mexico'da on milyon dolar harcayarak üç bin yüz tane işçi konutu yapmış, Honduras'ta da birkaç yüz ev inşa etmiştir. Peru'da bir İşçilere Konut Bulma Bankası kurmuş ve çeşitli projeler için altmış milyon doların üstünde para sağlamıştır. Bu proejlerin arasında besin dağıtımı ve çamaşırhane kooperatifleri de vardır. Bu Mayıs ayının ortasında Dışişlerinden Meany'ye ısrarlı telefonlar yağdırılmış, bağımsızlığını yeni kazanan Güyan'a Amerikanın sağlam bir şekilde ayağını basabilmesi için bu ülkede AIFLD'in iki milyon dolar harcayarak beş yüzden fazla işçi konutu kurması istenmiştir.

Bütün bunlara karşılık, AIFLD Latin Amerika'da birçok düşman kazandı. Kosta Rika basını bugünlerde Kurumu, 1.2 milyon dolarlık bir konutlandırma programına katılmanın adalet dışı şartları için iyice hırpaladı. Evlere kimlerin yerleşeceğini kararlaştırma hakkını istemesi yüzünden AIFLD'e çatılar. Evlerin yapımında yerli değil de Amerikalı mühendislerin seçilmesine de Kosta Rikalılar çok kızdı.

Arjantin'de, 1964 Nisanında vaad edilen on milyon dolarlık işçi konutu projesinden işçi liderleri umudu kesti, çünkü daha tek ev yapılmadı. Dominik Cumhuriyetinde, AIFLD konutlandırma profesini gözden geçiren bir Amerikalı teknisyen AID'e şunları yazıyordu: «Projenin başlıca kusuru, Dominik Cumhuriyetinin ve Dominik işçilerinin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok, AIFLD'in büyük etkisini ve gücünü Amerikaya göstermek için hazırlanmış olmasıdır.»

Kurum'un işçi eğitim programı, özellikle kursu bitiren mezunlara neredeyse bir yıllık ödenek verilmesi, ayrıca eleştirilere yol açmıştır. Böyle bir işçi önderinin sendikasını nasıl olup da bağımsız bir şekilde yönetebileceği soruluyor. Hele Lovestone öğrencilerinin hükümet devirme faaliyetlerinde ne önemli roller aldıklarını övünerek anlatınca, «bağımsızlık» sözüne kimse inanmıyor. 1964 te Brezilya Cumhurbaşkanı Joao Goulart devrildikten sonra Lovestone kamu önünde böyle övünmüştü.

AIFLD'in, işçilere karşı dostça bir tavır olmakla hiç tanınmayan J. Peter Grace gibi büyük iş adamlarından meydana gelen Yönetim Kurulu da bir çok kimselere sevimsiz görünmektedir. Lovestone ve Doherty'ye bakılırsa kurulda bu adamların varlığı Latin Amerikalılara sermaye ve emeğin nasıl işbirliği yapabileceğinin örneğini vermektedir!

Sözün kısası, diyor eleştiriciler (ama bunu pek yavaş sesle söylüyorlar), AIFLD'in başlıca amacı işçilere ev vermek ya da demokrasi aşlamak değil, CIA'nın bilgi toplamasına ve politik güçleri oynatmasına yardımcı olmaktır. Kurum'da çalışan kimselerden hiç çağırıldığı bilinmemektedir. Bunlara, «Latin Amerika devrimlerinin uygun kanallara yöneltilmesi gereği» anlatılmıştır. «Uygun» dedikleri, Jay Lovestone değilse bazılarının CIA ile işbirliğine ne'un kabul edileceği kanallar anlamına gelmektedir.

«İşin asil trajik tarafı,» diyor Amerikalı bir işçi otoritesi, «ABD'de toplumsal reformları gerçekleştirmek için bunca çalışan AFL-CIO'nun, fazla değişiklik olması komünistlere yarar korkusuyla dış ülkelerde reformları savunmaktan kaçınmasıdır. Bu düşüncenin sonucu olarak değişiklik yapmakla ilgilenmeyen ya da değişikliğe karşı olan güçlerle, yani sağcı diktatörlerle, casus gruplarıyla, ahlaksız işçi önderleriyle ve derebeyi politikacılarla birleşmiştir. Oysa komünistler nihai zaferlerini bu gibi kimseler sayesinde kazanacaklarına güveniyorlar.»

Şemdinli Röpörtajı: 5

Genç Türkiye Cumhuriyetini İngiliz siyaset çarkına bağlamak için İran ve Irak sınırında girilen tertipler

Yazı ve Fotoğraf

Muzaffer Erdost

BİR
LAWRENCE NEVRASITO
KÖYÜNDE

«Mühterem efendiler, senelerdenberi haricte beslenen fesat ve tecavüz emelleri, bu sene şark vilâyetlerimizde, vatandaşlarımızın huzurunu bozan vak'alara sebep oldu. Teferruatını bildiğiniz bu havadisler vatan düşmanlarını ümitsiz kılan neticelerle bitirildi.»
1. Kasım. 1930

Kemal ATATÜRK

Şer'en caiz oldu

Şeyh Hazretleri. Mehmet Reşit'in evine misafir gelmişti. Çevredeki aşiret ileri gelenlerini çağırması, onlarla ko-

nuşuyordu: «Halifeyi süren Mustafa Kemal ve arkadaşları» aleyhine, cumhuriyet ve lâiklik aleyhine konuşuyordu. Tekkeler kapatılmış, şeyhlik, dervişlik kaldırılmış. 'Kur'an ahkâmına aykırı kararlar' alınmış. Kadın yüzünü açmış, şeriye mahkemeleri kaldırılmış, gâvur usulleri getirilmiş. Yeni takvim yeni hafta tatilleri getirilmiş. Dört kadın yerine, ancak bir kadın ile evleniliyordu. Gâvurlarda olduğu gibi. Müslümanlığın farzları unutuluyor, Hıristiyan ülkelerdeki usullere itibar ediliyor. «Sizi de kâfir yapacak» diyordu Şeyh Hazretleri. «Dininizden, imanınızdan ayıracak. Kıyam etmek şer'en caiz oldu. Cihad açacaksınız, kıyam edeceksiniz, kendinizi onlardan ayıracaksınız...» (1)
Başı elli lira

İçişleri Bakanlığı Miralay Lawrence'nin şeyh kılığında bir fotoğrafını göndermişti. Sınırlarımızda dolaştığını yazıyor ve yöneticileri uyarıyordu. Oramar karakol komutanı ve bucak müdürü aynı günlerde bir ihbar almışlardı. Nevrasisito köyüne bir Arap şeyhinin geldiğini, aşiret reislerini toplayıp Türkiye Cumhuriyetine karşı halkı isyana sürüklediğini öğrenmişlerdi. Mustafa adında bir genç vardı. Nevrasisito köyüne gitmiş Arap şeyhi görmüştü. Fotoğrafa baktı. Aynı adamdı. «Bana elli lira verin, gider öldürürüm bu adamı» dedi. O zamanki Oramar Bucak Müdürü Bekir Sıtkı devam ediyor: «Elli lirayı nasıl olsa veririz ya, çekiniyoruz. Bir İngiliz Miralayını Irak'ta öldürürsek (2) hükümet bize ne der. Bilmiyoruz o zaman çok hain biri olduğunu. Bir yazı yazdık, dedik ki, böyle böyle, Lawrence'i öldürtelim mi?»

O günlerin gazetelerinde (3) birbirlerini tutan ve olayın doğruluğunu pekiştiren haberler vardı. Çerkez Ethem'in Irak sınırında dolaştığı, yüzelliliklerden Kiraz Hamdi'nin Hobyen Cemiyeti Başkanı Doktor Şükrü ile Irak sınırına kadar geldiği yazılıyor, bir Suriye gazetesi, Lawrence'in Hacı Mehmet adı ile Bağdat'ta oturduğunu haber veriyordu.

Lawrence birkaç gün Nevrasisito köyünde kaldı. Oradan Barzan aşireti içine gitti. Barzan aşiret reisi Şeyh Ahmet ile (Molla Mustafa Berzani'nin ağabeyi) konuştu. Oradan Türk - İran sınırındaki aşiretler içine gitti.

Türk - Rus yakınlaşması**ve İngiltere**

İran sınırından içeri sokulan tahrikler önce Zeyland'da, sonra Ağrı'da isyana sebep oluyor. Bu isyanları, Türk - Irak sınırında Oramar ve Şemdinan baskınları takibediyor, daha sonra Suriye sınırına atlıyor. Biz, Barzan aşireti tarafından düzenlenen Oramar ve Şemdinan baskınlarını hikâye etmeden, kısaca İngilizlerin bu tahriklere niçin girişmek isteyeceklerini tespit etmek istiyoruz:

Batılı devletlerin Bolşevik Rusya'ya karşı Locarno sistemini kurarak cephe almasını, Rusya'yı komşuları ile dost olmaya itelemiştir. Aynı günlerde Cemiyet-i Akvam'ın Musul'u Irak'a ve dolayısıyla İngiliz Mandasına vermesi, İngiltere'nin Fransa ve İtalya'yı arkasına alarak Türkiye ile muhtemel bir savaşa hazır-

Tanık Nehrili Abdullah Çiftçi (ortada).

lanması, Türkiye'yi de kuzey komşusu Rusya ile dost olmaya itelemiştir (4). Rejimleri ve politikaları ayrı olmakla birlikte, düşmanları aynı idi. Ayrıca Türkiye dostlarıyla iyi geçinmek, yükselmek ve kalkınmak istiyordu.

1930 yılında İngiltere'nin, 'Genç Türkiye Cumhuriyeti' hanesinde iki önemli endişe işareti vardı. Birincisi, Türkiye'yi Sovyet dostluğundan uzaklaştırmaktı. Bunun için giriştiği iktisadi baskılarına, isyanlarla bir başkasını ekleyecekti. İkincisi, Türkiye ulusal uyanışı ile, Asya ve Afrika uluslarına örnek olmuş, sömürgeciler için endişe verici olmaya başlamıştı (İngiltere aynı tarihte Mısır ve Hindistan'da ulusal kurtuluş taraftarlarının çıkardıkları isyanlarla uğraşıyordu). Ulusal uyanışları başarıya ulaştırabilmek için maddî yardıma ihtiyaç vardı. Bu maddî yardımı Türkiye karşılayabilirdi. İngiltere, bu bakımdan Türkiye'nin gelişmesini, iktisaden yükselmesini istemiyor, bunun için de Türkiye'nin dikkatini kendi içine çevirecek bir 'gaille' arıyordu.

Irak içinde kaynamalar.

Irak içinde beliren ulusal akımların da, isyanın tahrik merkezlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. 30 Haziran 1930'da Irak ile İngiltere arasında yapılan ilk andlaşma sona ermişti. Yeni hazırlanan andlaşma ile manda yönetiminin yirmibeş yıl daha uzatılması. Irak'da milliyetçilerin direnmesi ile karşılaşılıyordu. İngiltere, Irak'da üç ayrı kitleyi (Araplar, Kürtler, Nesturiler) muhtariyet veya bağımsızlık vaadi ile birbirlerine karşı denge unsuru olarak kullanıyorlardı. Kürtlere ve Nesturilere muhtariyet vermeyeceğine göre, bu denge unsurlarından iki kitlenin (Kürtler ve Nesturilerin) tehlikesini Irak'tan uzaklaştırmak istemiş olabirdi.

Şeyh Said'in oğlu**Irak Harb Okulunda**

İngiltere, Kürdistan fikrinden döndüğü halde, bu akımı çeşitli devrelerde kullanmayı ihmal etmemiştir. Casus Lawrence'i, Çerkez Ethem'i, Yüzelliliklerden Kiraz Hamdi'yi Türkiye'de bir isyan çıkarmak için harekete geçiriyordu. Doktor Şükrü'nün (5) başkanlığında merkezi Halep'te, şubeleri Musul, Erbil ve Süleymaniye'de bulunan Hobyen Kürt Cemiyeti kanalı ile; bu isyanları Kürtlere mal etmek istiyordu. Hattâ Musul'da bir kongre yapılmış, kongrede Çerkez Ethem, Şeyh Abdullah, Şeyh Said'in oğlu Selâhaddin, Simko İsmail'in oğlu, isyanın İran sınırından başlamasına karar vermişlerdi. Şu noktaya dikkati çekmek yerinde olacaktır: **Irak ile İngi-**

lizler arasında ilk andlaşmanın bittiği tarih, Şeyh Said'in oğlu Selâhaddin'in Erzurum'da gizli cemiyetin mühürleriyle yakalandığı tarihtir. Selâhaddin'in Irak Harb Okulu'nda, İngiliz kumandanı tavassutu ile öğrenimi temin edilmiş, ve Erzurum'a gelerek, «Şimalî Kürdistan Cemiyeti» adı ile gizli bir cemiyet kurmuştu. Hüseyin'in yakalanmış olması, isyanların başlamasına sebep oluyor. Sınırlardan başlatılacak isyan, içerde destek ve iştirak görecektir. hesabı ile, Zeylan ve Ağrı'da isyan çıkartıyorlar. Aynı âsiler, Rus sınırları içersine girecek oradan da Türkiye'ye geçmek ve Erzurum'da isyan çıkartmak istemişler. fakat Rus karakolları âsilerin geçmesine engel olmuştur

Bir kadın adı: Zeliha

Oramar Bucak Müdürü Bekir Sıtkı anlatmaya devam ediyor: «Lawrence, Nevrasisitoda bir hafta kaldıktan sonra Barzan'a gitti. Barzan'a gittikten yirmi beş gün sonra, on iki Barzan geliyor Sat Yaylası'na. Sat Yaylası Türk toprağında, Barzanlar, Türk vatandaşı olan aşiret reislerini konuşmak için yaylaya çağırıyorlar.

Toplanmışlar, konuşmuşlar. Haber aldık. Gevar'a (Yüksekova'ya) haber gönderdik. Hem Lawrence'in sınırlarımızda dolaştığını yazdık, hem de Barzanların aşiret reisleriyle «örüşüğünü, isyan çıkartacaklarını yazdık.»

«Lawrence'in altın dağıttığını söylüyorlar, doğru mu?»

«Ben görmedim, ama söylüyorlar. Altın dağıttığı, Barzan aşiret reisine altın verdiği söylendi o zaman. Ama ben görmedim.»

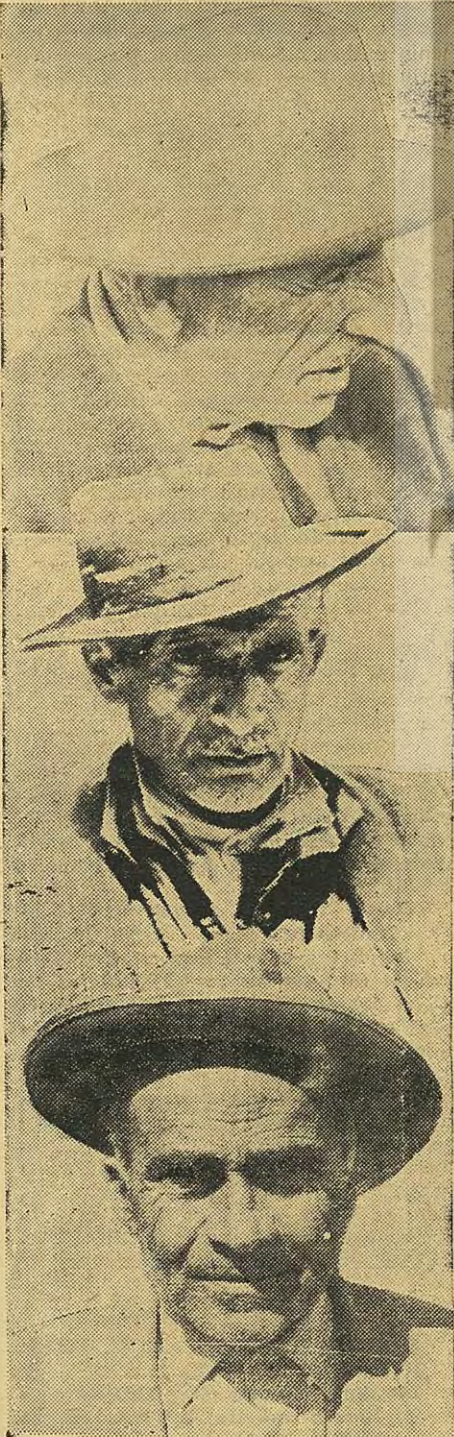
«Evet..»

«Birkaç gün sonra, Oramar muhtarı Sadullah vardı. Onun karısı Zeliha, bölük komutanına gitmiş, sonra bana geldi.» Bu gece basılacakmış dedi. «Kocan nerede? O niye gelip söylemiyor da, sen söylüyorsun» dedim. «Kocam korkuyor» dedi. «Hem onlardan korkuyor, hem de siz sıkıştırırsınız, nereden öğrendin. kimden öğrendin diye. Onun için ben geldim.»

«Müsterih ol»

Ben hemen bölüğe bir tezkere yazdım. Bölük Komutanı Üsteğmen Necati Beydi. Necati Bey, tezkerenin altına «Müsterih ol» diye yazıyor ve devam ediyordu: «Sat geldiğini bir manga askerle tuttum. Ben de her ihtimale karşı, rehine olsun diye, nahiye'nin ileri gelen ağalarını bu gece akşam yemeğine davet ettim.»

Akşamleyin ağalar geldi. Daha gün aşmamıştı Karakolda toplanmıştık. Bir de baktık, İlçe Jandarma Komutanı Üs-

TANIKLAR

stte : İbrahim Hastüre (Haruna Köyü)
Ortada : Mehmet Salih (Benbo Köyü)
Altta : Bekir Sıtkı (Şemdinli)

teğmen Ahmet Bey, on süvari ile geldi. Ahmet Bey aynı zamanda kaymakam kaymakam vekiliydi. Geldi, bize misafir oldu. Odaya girince ağaları dizilmiş oturuyor gördü, durakladı. «Bu adamlar ne?» dedi. Adamlar olduğu için birşey söyleyemedim. Elimdeki kâğıdı verdim. Okudu. Dedi ki «Biz yalnız konuşalım». Ağaları başka odaya aldık. «Ben de bu iş için geldim» dedi. «Basılacağımızı, haber alınca hemen buraya koştum.» Anlatmaya devam etti:

Gramofon çalıyordu

«İhbarınız üzerine önce Doski'ye gittim. Sat köyüne haber gönderdim, Sat muhtarı Hacı Beyi çağırtım. Muhtar gelmemiş. Satın bekçisi İto ile, üye Sofi Hasan'ı göndermiş. İto beni yalnız yakaladı «Beyim» dedi, «bunlara inanma artık, Barzan ile birlik oldular, hükümeti basacaklar.» Hemen yola çıktım. Size haber vermeye ve tedbir almaya geldim.» (21 Temmuz 1930).

Akşam yemeğini yedik. Gramofon çalıyordu. Hangi plâkta hatırlamıyorum. Pencere hızlı hızlı vuruldu. «Dışarı çıkın» diye bağırdı biri, «dışarı çıkın basıldınız». Benim hizmetçimdi. Hemen kapıya fırladık. Jandarmalara emir verildi. Hükümet binasının çevresinde yerlerini aldılar. Gittik bölük binasına. Ağalar da bizimle geldi. Barzanlar, Oramar'ın etrafını sarmıştı.

Bölük de tertibatını almıştı. Sekiz gündür peksimet yapıyordu. Haber vermiştik. Ağrı'da isyan çıkmıştı o zaman. Bunların niyetleri aklımda Ağrı ile Oramar ve Nehri'de aynı zamanda isyan çıkartılmıştı. Nasıl oldu ise Ağrı'da isyan önce çıktı. Hükümet Ağrı isyanı ile meşguldü. Bize hemen yardım gönderemedi.

Sabaha doğru ateş açtılar

Barzan aşiret reisi Şeyh Ahmet idi. Şeyh Ahmet gelmemiş. Baskınların hiç birine ne Şeyh Ahmet, ne de Molla Mustafa gelmezlerdi. Ama çavuşları başlarında idi. Abdurrahman çavuş vardı. Oramar'ın etrafını çevirmişlerdi, ateş etmiyorlardı. Kaçladan bakıyorduk. Yerleşiyorlardı. Çakmaklarının ateşi görünüyorlardı dağların eteğinde. Sabaha doğru ateş açtılar. Birden açtılar. Biz de mukabele ettik.

Bir kardeş adı: Süleyman

Yolumuz kesilmişti. Gevar'a haberi gönderemiyorduk. Bir çocuk vardı, Süleyman adında. Sehi oğlu Süleyman. Kardeşi Mustafa askere gitmişti. Oramar'dan ilk askere giden Mustafa idi. Süleyman bize geldi, dedi ki: «Benim kardeşimi askerden getirin, terhis edin, ben sizin postanızı götürürüm. Öldürecekler beni, öldürsünler. Yeter ki kardeşim terhis olsun, gelsin.»

İlk postayı götürdü. Bubava köyüne. Yanımızda, bizimle kalan ağalardan Sıddık'ın oğlu Sadullah'a. Mektubu Sadullah Yüksekova'ya götürdü. İkinci raporumuzu Süleyman götürürken, yolda vurdular. Böylece son iribatımız da kesildi.

Sekiz gün muhasarada kaldık. Karakol yüksekte, tepedeydi. Altı makineli tüfeğimiz vardı. Hafif makinamız, mitalyözümüz vardı. Gece, gündüz ateş açarlardı. Biz de cevap veriyorduk. Cephanemiz boldu. Yalnız suyumuzu kestiler. Gece bölük sürekli ateş yapıyordu. O zaman, ateş altından suyu getiriyorduk. Yüz otuz kişiydik. Sekizinci gün asker ve milis geldi Yüksekova'dan. Barzanlar, asker geldiğini haber alınca kaçtılar, kaçıp gittiler.

Cevap gelmez olur mu?

«Peki» dedim, «Lawrence'i öldürmek için Mustafa elli lira istemişti. Yazdığımız yazıya cevap gelmedi mi? Öldürmediniz mi Lawrence'i?»

«Cevap gelmez olur mu? Kaymakamlık vilâyete, o da Ankara'ya yazmış. Üç ay sonra cevap geldi. Yazıyor du ki 'Derhal öldürün'...»

İKİ
BARZANLAR NEHRİ'Yİ BASIYOR
Bir olaya iki hikâye. Birinci hikâye doğru ise ikincisi yanlış. İkinci hi-

kâye doğru ise, birincisi hileli. Ve bugüne kadar Şervina Köyünden Salih oğlu Muhammed'in durumu anlaşılamamıştır: Acaba o bir vatansever mi idi? Yoksa ilçe merkezini Barzan adına aldattığı bir hilekâr mı?

Şervina köyünden

Salih oğlu Muhammed

«Yatsı namazına yakındı» diye anlatmaya başladı Aptullah Çiftçi. «Babam abdest alacaktı. Kapı açıldı. İçeri Şervinanlı Muhammed girdi. Telâşlıydı. Daha oturmadan, ayakta babamla bir şeyler konuştular. Babam Muhammed'in yanına beni kattı. Jandarma komutanına gönderdi. Hilmi Yüzbaşı Jandarma Komutanıydı. Evine gittik. Komutan, Muhammed'i daha önceden tanırdı. Bizi kapıda görünce «Merhaba Mehmet» dedi, «inşallah hayırdır bu geç saatte...» Muhammed hemen orada anlattı. «Beş yüze yakın Barzan, ögle geçiyordu bizim köye geldi. Yarın buraya gelecekler, basacaklar burayı...»

Yüzbaşı üstünü giyindi, dışarı çıktı. Mehmet'e «Sen benimle gel» dedi. Mehmet ile birlikte bölük komutanının yanına gittiler. Piyade bölüğü vardı o zaman. 1925 İsyânından sonra Tabur Gevar'a gitmiş, Nehri'de bir bölük kalmıştı. Bölük Komutanı, kaymakama haber gönderdi. Kaymakam da o gün çocuklarını yanına getirmişti. Kaymakam da geldi. Oturdular, Muhammed'i yeniden dinlediler.

Sen yalan söylüyorsun

Muhammed yeniden anlattı. Sözü bitirince bölük komutanı fırladı yerinden «Yalan söylüyorsun» dedi, «Sen yalan söylüyorsun, bizi kandırıyorsun...»

Üsteğmen dışarı bağırdı. Postasına «Bunu karakola götürün, nezarete atın». Sonra Muhammed'e döndü «İki gün içinde Barzanlar gelmezse seni öldürecekim...» Muhammed şaşırmıştı. «Ben kendimi feda ettim, evimi yaktım, size haber vermeye geldim» dedi, «eğer iki gün içinde Barzanlar gelmezse beni öldürün...» Muhammed'i nezarete aldılar.

Fakat üsteğmen ihtiyatlıydı. Yüksekova'ya telefon etti. Tabur komutanına durumu arzetti.

Aynı gece Tabur Komutanı Yüksekova'dan telefon ediyordu: «Şimdi haber aldık. Oramar Bölüğünü Barzanlar bastılar. Elimizdeki kuvvetleri oraya gönderdik. Size ayrıca takviye gönderemeyeceğiz. Hemen toplanın, Yüksekova'ya çekilin...»

Muhammed de kalmak istemedi. «Ben sizi bırakmam» dedi, «Barzanlar gelirse öldürür beni.» Onu da yanlarına aldılar. Nehri'yi gece boşalttılar. Asker, memur, gece yarısı gittiler.

Nehri'de yalnız halk kaldı. Bir gün geçti. Ertesi akşam, yatsı namazı sırasındaydı, Nehri'nin çevresinden bir ateş yayıldı. Barzanlar Nehri'yi çevirmiş ateş ediyorlardı. Kadınlar, çocuklar bağırıp ağlamaya başladılar. Onların ağlaşmasını işittiler. Baktılar asker kalmamış, kimse kalmamış. O gece ertesi gün orada kaldılar. Başlarında Molla Mustafa Berzani'nin iki çavuşu vardı: Halil Hoşevi ile Ahmet Nadir. Taburda, karakolda, dairelerde işlerine yarar ne buldularsa hepsini talan ettiler, yüklediler, çekildi gittiler. Biz gittiklerini gördük, ama nereye gittiler bilmiyorum. Herhalde Barzan'a gitmişlerdir.»

Bir hile miydi?

İşte ikinci hikâye.

«Ben Benevî'te evimde oturuyordum» diye anlatmaya başladı Ahmet Kayran. «Begorlu Taha adında bir adam vardı. Daha yeni gün ağarıyordu. Baktım, bize, eve geldi. «Bu gece Nehri'deydim» dedi, «gece yarısı hükümet Gevar'a (Yüksekova'ya) gitti.» «Niye, ne var?» dedim. «Vallahi bilmiyorum» dedi, «Hepsi gece Gevar'a gitti, kimse kalmadı hükümetten...»

Begorlu Taha fazla kalmadı. Çay hazırdı, bir çay ya içti, ya içmedi, gitti. O gitti, bir saat sonra, arkasından bir gümrükçü geldi. «Taha buraya geldi mi?» dedi, «benim sılıhımı kaçırıldı.» Taha'nın bir saat önce sılıhını öğrendimce, «Bana adam ver, gidip sılıhımı alayım» dedi.

İki adam verdim. Gümrükçü, Taha'nın arkasından yola çıktı, gitti. Begor'a kadar gitmiş, yetişememişler. Taha Begor'da da durmamış, doğru Şeyh Ahmet'in (Barzan aşiret reisi ve Molla Mustafa'nın ağabeyi) yanına gitmiş. Gitmiş, Şeyh Ahmed'e haber

vermiş. Şemdinan'ı (Nehri, Şemdinli bölgesinin ilçe merkezi) hükümet bırakmış, gitmiş, her şeyini orada bırakmış, diye. Bize de teklif ettiler

Bizim habermiz yoktu. Şeyh Barzan'ın askeri Oramar'a gitmiş, baskına. Taha gideli iki gün olmuştu, Şeyh Barzan'ın üç yüz silâhlısı geldi. Başlarında Şerif vardı. Barzanlıydı. Bir de Şirvanlı Aptullah vardı. Benevî'nin önünden geldiler. Bize de teklif ettiler, siz de (Gerdi aşireti) birlikte geleceksiniz diye. Biz gitmedik. Onlar indiler, gittiler Nehri'ye.

İkinci gün baktım, dönüyorlar; herkesin omuzunda bir çuval vardı. Erzak, gaz, yatak vardı. Barzan'a gidince hakkımızda şikâyetle bulundular. «Biz gittik, Gerdililer bizimle gelmedi» diye. Şeyh Barzan yeniden üzerimize göndermek üzere üç yüz kişi hazırlanmış. Birisi bize ihbar etti. Gerdi aşiretinden biri vardı Ziti'de. Gece ile bir haber göndermiş. «Habermiz olsun» demiş «Şeyh Barzan'ın kuvveti sizin üzerinize geliyor.» Bizim de silâhımız yoktu, onlarla başa çıkacak kadar. Hükümet gitmişti, asker gitmişti. Ben mecbur oldum, Berekeş yolundan kaçtım İran'a gittim, İran'da bir ay kaldım, sonra Irak'a geldim, Revan'dız'a...»

U Ç KUÇUK KALE ODASINDA KIRK İKİ KİŞİ

Ustünü kapatmaya vakit kalmadı. İbrahim Han Töre, anlatmaya devam ediyor: «Hayır efendim, hayır Muzaffer Beg, memurlar Yüksekova'ya gitmediler» diyor. Bölük gitti yalnız.. Vali emir vermiş kaymakama, Sürünüs'e, Han Töre'nin yanına gidin, diye. Hce merkezi orası olsun, demiş. Kaymakam, karakol komutanı, mal müdürü, nüfus memuru Sürünüs'e geldiler. Bizim yanımıza. Bazılarının ailesi de yanındaydı. Bir oda boşalttık. Memurlar gündüzleri orada oturmaya başladılar. Jandarmalara da bir yer bulduk.»

Yüzbaşı Hilmi Bey ile, bir gün ata bindik, yarım saat ötede Bembo var, oraya doğru gittik. Bembo'nun hemen yanı başında, sarp kayaların üzerinde bir kale yeri var. Yıkılmış ama, duvarının temelleri belli. Yüzbaşı Hilmi Bey, bana dedi ki: «Hantöre biraz adam topla, ben de jandarmaları vereyim, bu kayalığın üzerine bir oda yapalım, belki lâzım olur.»

Benim iş görür otuz adamım var. Yir misini verdim. Jandarmalar da geldi. Başladılar kalenin eski yerine bir oda yapmaya. Üçüncü gün, memurlar da oraya geldi. Kalenin yapıldığı yerde oturuyoruz. Duvarlara pencere yeri açmadık, mazgal yaptık. Daha üstünü kapamaya vakit, kapısını takmaya fırsat kalmadı ki, uzaktan bir atlı kafilisi göründü. Baktık arkası büyüyor. Anladık ki Barzanlar geliyor. Bir saate kalmaz yanımızda olurlar. Kaymakama dedim ki «Beyim izin ver, ben Sürünüs'e gideyim, çocukları topluyayım, bir yere kaçrayım» dedi, «Sen durma git, köyü boşalt, çocukları al, emin bir yere götür.»

Ya kurtuluruz, ya öümüzü

çıkartırlar

«Atladım ata Sürünüs'e geldim. Hemen ne bulabildikse kaptık, yola çıktık. Haruna gediği tutulmuş. Dağların üzerinden Diman'ın oralardaki derelere indik. Ormanların içine saklandık. Ateş yakımı ya korkuyoruz.»

«Biz Bembo'da kalede kaldık» diyor Mehmet Salih. «Kâfir (yani) Barzanlar) geldi etrafımızı çevirmeye başladı. İki halı getirmiştik köyden. Kapının yerine birini içten, birini dıştan iki halıyı çaktık, içine taş toprak doldurduk. Evlerden iki çamaşır kazamı getirmiştik, çamur yapmak için su koymaya. Su doldurduk ikisini de. Beş teneke dolusu da buğday var yanımızda. Kâfir geldi etrafımıza çevirdi. Cephanemizin hepsi iki sandıktı. Barzanlar karşımızdaki dağlara, yükseklerle çıktı. İki tane de ağır makineli tüfekler vardı. Birinji kilisenin oraya kurdular. Birinji de karşımızdaki yamaça.

Oda, işte gördüğünüz yerd (Orta büyüklükte bir oda). Tam kırk iki kişiydik içeride. Kaymakam, Hamdi Beydi. Elli yaşlarındaydı. Belki daha yaşlıydı. Süleymaniyeliydi. Evini Sürünüs'e getirmişti. İki çocuğu vardı. Malmüdürlü Ali Efendi de Süleymaniyeliydi. Yaşlı bir adamdı. Onun da evi yanındaydı. Telgraf Müdürlü İzzet Bey gençti daha. Bekardı. Hilmi Yüzbaşı orta boylu, biraz şişmanca, esmer, cesur bir adamdı. Seyit İslâm'ın

kızı Sıdika ile evliydi. Otuz jandarma vardı yanında. İkisi onbaşıydı. Birinin adı Duran'dı, İzmir'li. Obürünün adı Bilâl, karıştırmıyorsa Edirneli. Biz milislerle birlikte tam kırk iki kişiydik. Anca sığıyorduk. Ayaktaydık. Oturmak için yer yoktu ki oturalım. Tüfeğimiz çoktu ama on, oniki kişi ancak ateş edebiliyordu. O kadar mazgal vardı.

Geldikleri gün ateşe başladılar. Maki neli tüfek ile ateşe başlayınca, kaymakam bağırmağa başladı «Tesliim, teslim olduk, öldürmeyin bizi» diye. Hilmi Yüzbaşı döndü kaymakama «Sen sus» dedi, bize de dedi ki «Ya kurtuluruz, ya öümüzü çıkarırlar buradan. Teslim olmayı aklımızdan geçirmeyin.»

Kalenin içine birkaç kere tepeden mermi düştü, fakat tesir etmedi. Makineli tüfekler çok uzaktı, mermisi bize yetişmiyordu.»

Kasatura ile bir çukur açtık

kaymakam abdestini bozdu.

«İki gün ormanların içinde kaldık» diye anlatıyor İbrahim Han Töre. «Üçüncü gün yanımıza aldığımız yiyecek bitti. Kalabalığız. «Bir gidelim Sürünüs'e» dedim, «belki yiyecek bir şey buluruz.» Sonra kalede adamlarımız var, yeğenim var. Ben ümidim kestim ama «Ya Allah» diyorum. Gece birkaç adam aldım, gizlice Sürünüs'e geldik Barzanlar Sürünüs'e gelmişler. Biraz koyun, keçi götürmüşler. Peteklerin bazılarını harap etmişler. Yiyeceklerden almışlar, dökmüşler. Evlerimizi yıkmamışlar. Biraz yiyecek hazır ladık, köyden dışarı çıkardık. Aklımız da Bembo'da. Ormanın içinden Bembo'ya gittik. Ağaçların arasından yanaştık, baktık. Kalenin karşısında, çadırları kurmuşlar, ateş yakmışlar. Kalabalık, gürültü. «Demek ki kaleyi alamamışlar» dedik, «çocuklar sağ»...»

Anlatıyordu Mehmet Salih: «Kaymakam tutturdu ben abdestimi herkesin içinde yapamam diye. Askerler bir çukur kazdı, kasatura ile. Oraya abdestini bozdu. Hepimiz abdestimizi duvarın üstünden atıyorduk Ayaktaydık çuğumuz. Hepimiz oturacak yer yoktu ki oturalım. Günlük yiyeceğimizin bir bardak su, bir bardak da çiğ buğday. Başka yiyecek bir şeyimiz yoktu. Üçüncü gün suyumuz da bitti. Kaymakam bayılmıştı. Ona bir yer açtılar, yere uzattılar. Aç, susuz, uykusuz, güneş tepemizde. Birbirimizin omuzuna düşüp düşüp doğruluyoruz.»

Asker geldi sandılar «Dördüncü gün oldu» diyor Han Töre, «Ne gelen var ne giden. Artık canımızdan bezdik.»

«Yanımda on tane silâhım var, fazla değil. Barzanların başlarında Halil Hoşevi var, Ahmet Nadir var, Seyit Fehim de gelmiş. Karargâhı çadırını basar, bunları öldürürsek, belki kaçarlarsa, giderler dedim. Aldım adamlarımı Bembo'ya geldim. Dayım da Yüksekova'dan kırk kişi toplamış, Dağların tepesinden, saklana saklana Bembo'ya gelmiş. Gece önce aramızda ateş oldu. Dayım, ayışığında bizi tanıdı. Birleştik, Barzan'a ateş açtık.

Bir karışıklık, bir gürültü oldu. Herkes bir tarafa kaçtı. Çarığı çeken, tüfeğini kapatan ateş ede ede kaçıyor. Nerden arkasından gideceksin? Onlar da asker geldi sandı, fırka geldi sandı. Onun için paniğe kapıldı, gece arkalarına bile bakmadan kaçtılar.

Gün ışırken kaleye çıktık. Beşinci günün sabahı. Kapı yerini yıktık ki, koku duvarı içeri girilmiyor. Leş gibi kokuyor. Kaymakam baygın, nüfus kâtibi baygın. Nefes alıyorlar ama, öldü ölecekler. Hepsi bitkin, ölü gibi, tüfek tutacak, tetik çekecek halleri kalmamış. Kaymakam ile, nüfus kâtibini sedyeye ile çıkardık, Sürünüs'e götürdük. Ben diyordum, bunların ikisi de ölü.»

Doğuyu batı gibi görmek istemiyen batı

İngiliz yazarı Ledi Dunand Hey, Sphe re'deki yazısının bir yerinde şöyle diyor: «Kürt isyanı şarklılığın, garplılığa karşı, yâni muhafazakâr Kürt'ün, garplılaşmış Türk'e kıyamıdır.» Lawrence'in gizli tahrirleri ile, Ledî'nin açık yazısı arasında birbirini pekiştiren bir öz vardır. Fakat doğuyu hep sömürge olarak görmek iste yen batı emperyalizmine şu cevabı vermek gerekiyor. Bu, muhafazakâr Kürt'ün garplılaşmış Türk'e kıyamı değildir. Bu, Asya ve Afrika uluslarına örnek ve kuvvet olan bağımsızlık savaşının lideri Türkiye'ye sömürgecilerin bir kıyamıdır.

GELECEK HAFTA

ŞEMDİNLİ'NİN DIŞ KOMŞULARI:

KURT DEVLETİNİN KURULUŞU

- 1— Molla Mustafa gizli büyüyor.
- 2— Barzan aşireti, aşiret reisleriyle birlikte Türkiye'ye sığınıyor.
- 3— Barzanlar çıkarıkları yeniden dikiyor.
- 4— Kürt Devletinin yıkılışı.

SOSYALİZM TARTIŞMALARI

Sırası mıydı,
Gerekli miydi?

Muvaffak Şeref

«... İlk önce, partimiz ancak kuruluşunu tamamlamakta, kendine çekidüzen vermektedir ve devrimci düşüncenin — hareketi doğru yoldan sapma tehlikesine sokan — çeşitli eğilimleri ile hesaplaşmış olmaktan uzaktır (...) Bu şartlar altında, ilk bakışta «önemsiz» bir hatâ, sonuçların en kötüsüyle sonuçlanabilir ve hizip tartışmalarını ve küçük farkların kesinlikle sınırlanmasını sırası ve gereksiz saymak için miyop olmak lâzımgelir.»

Yön dergisi birçokları arasında bana da yolladığı bir mektupla, «sosyalist düşünce ve sosyalist aksiyonun Türkiye'de karşılaştığı meseleler» üzerindeki düşüncelerimi sordu. Daha önce, Doğan Avcıoğlu, derginin 17 haziran sayısının yayımlandığı «TIP'e dair» adlı yazısıyla partimizin bugünkü yöneticilerinin bazı davranışlarını yermiş ve yerilen yöneticiler ile partili partisiz Türk sosyalistlerini Yön sayfalarında açık tartışmaya çağırıştı.

TIP, bugün Türkiye'de kanun sınırları içinde aksiyonda bulunan ve parlâmentoda temsil edilen tek sosyalist partidir. Bundan ötürü, bizde sosyalist düşünce ve aksiyonun karşılaştığı meseleler söz konusu olunca akla ilk gelen tabiidir ki TIP olmaktadır. Ama, yalnızca TIP'in durumunu, hele yalnızca bugünkü yöneticilerinin düşünce ve tutumlarını incelemekle meselelerimizi eksiksiz ortaya koymak ve tutarlı bütünlüğü içinde kavramak mümkün olmuyor. Nitekim, Avcıoğlu'nun söz konusu yazısı da meselelerimizden ancak bir ikisine değinmekten öteye gidememiştir. Öyle anlaşılıyor ki —başta Doğan Avcıoğlu— Yön yöneticileri de bunun farkına varmışlar ve mektuplarında konuyu TIP meselesi hâlinde çıkararak Türkiye ölçüsünde genişletmişlerdir.

İLK MESELE

Her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de sosyalist düşünce ve aksiyonun karşılaştığı birçok mesele var. Teorik olsun pratik olsun hepsi aynı bütünlüğün —sosyalist hareketin— çeşitli yanlarına ilişkin olduğu için birbirine bağlı. Bundan ötürü, tümünün gerçeklere uygun sentezine varılmaksızın hiçbirinin doğru çözüm yolunu bulmak mümkün değil. Ama, bir meselemizin hepsinden önce tartışılıp çözülmesi artık zorunlu görünüyor: bugünkü şartlar altında Türk sosyalistleri arasında açık tartışma ve tenkidin yerinde ve gerekli olup olmadığı. Bunda bile ortak bir düşünceye varmış değiliz. Bu yüzden birçoklarının zihnini kurcalayan ilk mesele bu oluyor. Yön'ün girişimini şu ya da bu nedenle olumsuz karşılayanlar da ilkin bu meseleyi öne sürmektedirler: sırası mıydı, gerekli miydi? Bu durumda, kanaatimce, öteki meselelerden önce bu mesele çözülmelidir.

Açık tartışma ve tenkid karşı olanlar türlü gerekçeler ileri sürüyorlar. Akla gelebilecek öteki gerekçeleri de ekleyerek, bunları şöylece özetlemek mümkün:

1) Daha işin başlangıcındayız. Üstelik ikinci bir millî kurtuluş savaşının içindeyiz. Karşımızda, Amerikan emperyalizmi ve bilinen yerli ortakları gibi

güçlü hasımlar var. İç meselelerimizimizi açığa vurarak onlara bilgi vermek zayıf yanlarımıza yüklenmelerine sebep olmaz mı?

2) Kimse kendini haksız görmez. Bir an hatâsının farkına varabileceğini farzetsek o zaman da itiraf etmez. Bu yüzden, açık tartışma ve tenkit bizi birbirimize düşürür, cepheyi böler, bundan da yalnızca hasımlar yararlanır. Sosyalist olsun olmasın emperyalizme karşı olanlardan meydana gelecek ortak cepheden söz açıldığı bugünlükte, cepheyi büsbütün daraltacak bir girişimi olumlu saymaya elbet de imkân yoktur.

3) Açık tartışma ve tenkidin ilerki seçimler için de olumsuz etkileri olur, koltuk kavgasına başladığımız sanılır. Boşyere oy kaybederiz.

4) Hem, halk henüz bilinçlenmiş değildir. İşçi sınıfı bile çoğunluğuyla AP'ye oy veriyor. Bizde bir sözcükle «sosyalist» denilenlerin çoğunluğu da teorik açıdan doğruları yanlışlardan ayırdedebilecek bir seviyeye ulaşmamıştır. Hemen hepsi küçük burjuva katlarından gelen aydınların çoğuna hâlâ kapıkuçulu - küçük burjuva ahlâkı hâkimdir. Küçük hesaplarla önceden taraf tutarlar, kulislerin, dedikoduların etkisi altında kalırlar. Doğru düşünceler arada kaynar gider. Sırf bu nedenle bile açık tartışma ve tenkitten bir hayır gelmez.

YANLIŞLAR DİZİSİ

Bu gerekçeler, ilk bakışta akla yakın görünebilir. Oysa, azıcık kurcalandı mı ayakta duran mantıkça çıkarılması zorunlu yargılar bile, bunların ne kadar temelsiz olduğunu isbata yetmektedir: Hele bir derlenip toparlanalım, Amerika belâsını başımızdan bir kere savalım, gelecek seçimde iktidara geçemezsek de Mecliste ve Senatoda iktidarla boy ölçüşebilecek bir sayıya varalım, halk bilinçlensin, sosyalistler sosyalist teoriyle iyice donansın, aydınlar birbirine düşmeksizin tartışabilecek, tartışmaları küçük hesaplarla önceden taraf tutarak değil, sosyalist sorumluluk duygusu içinde ve bilimsel ölçütlerle değerlendirmek gerektiğini düşünebilecek sosyalist ahlâk düzeyine erişsinler, işçi sınıfı eğitilsin, o zaman hangi düşünce ve davranış üzerinde olursa olsun istediğimiz kadar tartışır, birbirimizi tenkid ederiz. Bu değil mi? Pekiyi ama —kimlerle ve ne yolla olursa olsun Meclise gitmek dışında— bunlardan hangisi, meseleler açıkça tartışılmaksızın, teorik ve pratik hatâlar ortaya konulup düzeltilmeksizin gerçekleştirilebilir? Hatâlarla mı derlenip toparlanacağız, yanlış strateji ve taktikle mi Amerika belâsını başımızdan savacağız, halk hatâlar üzerinde mi bilinçlenecek, sosyalist teori hatâlar içinde mi edinilecek, sosyalist ahlâka kulisler ve dedikodularla mı varılacak, işçi sınıfı hatâlarla mı eğitilecek? Görüldüğü gibi, ne gerekçelerin ne de bunlardan mantıkça çıkarılması zorunlu yargıların iler tutar yeri yoktur. Biri hariç: kimlerle ve ne yolla olursa olsun Meclise gitmek. Ama, böylesi gidisten de sosyalizme fayda değil, sadece zarar gelir.

Marksizmi biz keşfetmedik.

Uygulamalarında da öteki bir çok ülkelerin marksistlerinden daha tecrübeli olduğumuzu iddia edebilecek durumda değiliz. Marksist isek ya da çağımızın bu biricik bilimsel metot ve teorisini gerçekten edinmek istiyorsak, her meselede ilkin, kurucu ve geliştiricilerin ne düşündüklerini, nasıl davrandıklarını araştırmaya mecburuz. Bir meselede varsa bize özgü olanı bulabilmek için de buna mecburuz. Marksist doktrini kavramaya zihin yapıları elverişli olmayanların ya da tenbellikleri yüzünden teoriden kaçınanların ikidebir kullandıkları «dogmacılık» sözcüğünün neyi anlattığına gelecek yazımda değineceğim. Her meselede ilkin, kurucu ve geliştiricilerin düşünce ve davranışlarını araştırmaya mecburuzdan da peşinen bir dogmacılık yargısı çıkarılmaması için, bu sözün hazır reçeteler aramak anlamına gelmediğini hemen gelirteyim. «Doktrinin en üstün ve tek ölçütü ekonomik ve sosyal gelişmenin gerçek sürecine uygunluk olursa orada dogmacılık olmaz.» Her meselede işte böylesi düşünceleri araştırmaya mecburuz.

Bilindiği gibi marksizm, yalnızca burjuva felsefe ve ekonomi politiginin değil, aynı zamanda, küçük burjuva ütopyacı sosyalizminin de tenkidinde kullanılmıştır. Hem, bütün olayların, hareketin, hayatın kendinde olduğu gibi, her «evet»in bir «hayır»la karşılandığı, yadsımanın yadsımasıyla (négation de la négation) gelişen diyalektik düşünce süreci, kendi kendini ya da karşılıklı olursa birbirini tenkit değil midir? Kurucular, hayatları boyunca, ütopyacı, reformcu ya da kışkırtıcı, yâni bilim ve sosyalist ahlâk dışı sözde - sosyalist düşünce ve aksiyonları, kitapları, makaleleri, bildirileriyle açıkça tenkit, daha doğrusu bu eğilimlerle açıkça mücadele etmişlerdir. Şartlar elverişli olmadan da olsa bir kere başlayan halk hareketlerinin devamı süresi dışında, yukarıkiler benzer gerekçeler ileri sürerek susmayı bir an bile akilli olarak geçirmediler. Keşfettikleri hareket kanunları gereği burjuvazinin ergeç nefesini tüketceğini, gecikmelere bilim ve sosyalist ahlâk dışı düşünce ve aksiyonların sebep olduğunu ve olacağını biliyorlardı.

Yüzyılımızın başlarında yazılmış «Marksizm ve revizyonculuk» adlı bir makale «Meşhur bir atasözü, eğer geometri aksiyonları insanların çıkarılmasından dokunsa idi elbet bu aksiyonlar da şüpheye düşürülürdü der» diye başlar. Geçen yüzyılın sonlarına doğru, marksizm dışı sosyalist akımlar, kurucuların sürekli mücadeleleri ve işçi sınıfının kendi tecrübeleriyle artık tasfiyeye uğramıştı. O sıralarda çoğu Marx'tan ziyade marksist olan küçük burjuva eyyamcılar, özellikle meclislere gitme imkânı belirince, günün şartlarına uydurma bahanesiyle, marksizmi tahrife koyuldular. Kaleyi içinden fethetmeyi hedef tutan bu akım öncüklerden de tehlikeli idi. Öylesine ki, daha Engels'in hayatında yazısını makaslamakta bir sakınca görmemişler, buna şiddetle itiraz etmiş olmasına rağmen, makaslanmış yazıyı, Engels'in ölümünden sonra da «siyasî vasiyetnamesi» diye yayımlamaktan utanç duymamışlardı. Öncüklerinin koyduğu adla topuna bir den «revizyonculuk» denilen bu akımla mücadelede vakit kaybedilmeksizin başlamalıydı.

«Bir durumdan bir duruma tavır değiştirmek, kendini günlük olaylara, küçük politik olgulardaki değişimlere uydurmak, proletaryanın hayatı çıkarlarını ve kapitalist rejimin, tüm kapitalist evrimin ana çizgilerini unutmak,

bu hayati çıkarları —gerçek ya da hayali— günlük avantajlara feda etmek, işte revizyoncu politika. Boyuna kulak değiştirmek, besbelli ki, bu politikanın özünden gelir. Birazcık «yeni» bir mesele, olaylarda beklenmedik ya da kestirilememiş her değişiklik —gelişmenin ana çizgisinde kul kadar ve kısa süreli bir fark meydana getirirse bile— revizyonculuğun şu ya da bu türünün ortaya çıkmasına çaresiz sebep olacaktır.»

Atmış yıldan beri mücadele işte bu türden politikacılığa ve politikacılara karşı yürütülüyor. Gizli kapalı, kulislerde, dedikodularla değil, açıkça, kitaplarla, makalelerle, demeçlerle ve gereken her türlü aksiyonla ve tepkiyle yürütülüyor. Kimi ülkelerde bu mücadele başarıyla sonuçlandırılmıyorsa, bugün emperyalizm bütün dünyaya daha uzun süre hâkim olmaya devam edebilirdi. Üretim güçlerindeki gelişmeden ötürü sosyalist üretim tarzına en önce geçecekleri düşünülen kapitalist Batı ülkelerinin —işçi sınıflarının sayıca genişliğine ve devrimci geleneklerine rağmen— hâlâ kapitalist aşamada bocalamaları nedenlerinden biri de, hiç şüphe yok, söz konusu ülkelerde revizyonculukla zamanında ve gerektiği kadar mücadele edilmemiş olmasıdır. Emperyalizmin, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını çıkarmasının, Türkiye dahil bir kısım az gelişmiş ülkelere hâlâ da hâkim olabilmemesinin, saldırı savaşlarına devam edebilmesinin başlıca sorumlusu da, artık herkesçe bilindiği gibi, bu tür politika ve politikacılar. Bu politikanın tutup kök salmasına ise açık tartışma ve tenkitlere karşı, «birliği idâme», «parti içinde sülh ve sükûnu koruma» bahaneleri sebep oldu. Bugün de olmaktadır. Bu genel gözatıştan sonra, bir de bizimkilerin aynı kapıya çıkan gerekçelerine eğilelim.

BİZDE YENİ OLAN

1) Türkiye'de sosyalist akımın tarihi geçen yüzyılın sonlarına kadar götürülebilir. Yâni —her şeyi kendilerinden başlatmaya özenen ihtirash politikacılar aksini telkine çalışsalar da— işin başlangıcında değiliz. Düşünce ve aksiyonda bugünkü birikimleri de üçbeş yıllık bir çaba ile elde etmedik. Ne var ki, çoğu elimizde olmayan nedenlerle, açık tartışma ve tenkitten bir türlü yararlanamadık. Özellikle son kırk yılmış, zorunlu susuşlar ve yukarıkiler benzer gerekçelere dayanan ertelemelerle geçti. Tek parti dönemi, çok partili dönemin ilk adımında, sınıf içgüdüsüyle sosyalizme karşı kendiliğinden gerçekleşiveren CHP - DP fiilî koalisyonu, 1950 - 60 döneminin gençlerce de bilinen o karanlık günleri, açık tartışma ve tenkidin nimetlerinden çaresiz yoksun kaldık. Yöneticilerin Hitler Almanya'sı ile müttefiklerin Batılı kanadı arasında sonucu kestirememeksizin sallanıp durdukları İkinci Dünya Savaşının Türk sosyalistlerine nisbi söz özgürlüğü sağlayan iki üç yılda da, yarı haklı yarı haksız, ama hep yukarıkiler ben zeyen gerekçelerle, açık tartışma ve tenkidi ertelemiştir. Kafalarında burjuva teorileriyle bir gece yatıp ertesi sabah sosyalist kalkan, bir iki kitap karıştırıp sosyalizme sâhip çıkıveren aydınlar, bugünkü gibi o günlerde de vardı. «Susmuşuzdur. İyî mi olmuş? Bugün yeterince yetişmemişsek, açık tartışma ve tenkit meselesi dahil çoğu eski meseleleri yeni icatlanmış gibi şurasından burasından kurcalamaya çalışıyorsak, hep bu zorunlu susuşlardan ve bilgisizliğe ya da ürkekliğe dayanan ertelemelerden ötürüdür. Yeni Anayasa döneminin açık tartışma ve tenkide

en elverişli günlerini de yine aynı gerekçelerle yıllardır geçirdik işte. İkinci millî kurtuluş savaşının içindeyiz der, gericiiler sal diyor der (saldırırlar), bildiğimizi okuruz. Bütün sosyalistler ister istemez bizi desteklemeye mecbur kalırlar, ağızlarını açanları da aynı gerekçelerle etkisiz bırakırız; politikacı olalım, yazar olalım bu körletici dokümanmazlığın arkasına sığınmayı mârifet sayıyoruz.

İKİNCİ MİLLİ

KURTULUŞ SAVAŞI

Yukarıda değindiğim gibi, savaş başladı mı açık tartışma ve tenkit elbet de durur. Başarısızlıklar karşısında bile «biz söylemedik miydi, demedik miydi?» elbet de denilmez. Kurucu ve geliştiriciler de dememişlerdir. Ama biz gerçekten ikinci millî kurtuluş savaşı içinde değiliz. İçinde olduğumuz iddiası, üstelik zararlı da. Vakti gelmeden ortaya atılan şiarlar, vakti gelince etkisiz kalır. Sâhici savaşçıların günün birinde «vallahi de ikinci millî kurtuluş savaşı içindeyiz» demek zorunda bırakırız.

«Maddî kuvvet ancak maddî kuvvetle yenilir». Türkiye'de maddî kuvvet bugün emperyalist Amerika'nın ve aldatılmış oy çoğunluğuyla iktidara geçmiş AP'nin elindedir. AP, emperyalizme karşı millî kurtuluş savaşından yana olmak şöyle dursun, kaderini emperyalizme bağlamıştır; sâhiden millî kurtuluş savaşından yana olanlara karşıdır. Vahdetinleri, dâmat Ferit'leri İstanbulda bırakıp Samsun'a çıkmış da değiliz. Amerikalılarla aynı şehirlerin aynı semtlerinde komşu komşu yaşıyor, AP'lerle burun buruna, dirsek dirseğe oturuyoruz. İktidara geçmek için seçimden başka bir yol tanımadığımızı ve hiçbir zaman tanımayacağımızı teyid etmek üzere yemin edenler bile olmuştur. İkinci millî kurtuluş savaşının içinde olmak şöyle dursun, eğer bu savaş bizim inisiyatifimizle yapılacaksa, bu durumda, seçim yoluyla iktidara geçmeyi beklememiz mantıklı bir zorunluk olmaz mı? Burjuva hayatından bir türlü sıyrılamamış olmamız da bir başka engel. Böylesi bir hayat içinde iken, ikinci millî kurtuluş savaşı içinde olduğumuzu söyleyenler, fârifisiz yoksunluklar içinde ölümler karşı karşıya kahramanca dövüşen halkların, en başta Vietnam halkının karşısına her hâlde rahatlıkla çıkamıyacaklardır.

Yanlış anlaşılmasın. İkinci millî kurtuluş savaşının içinde olmadığımızı söylemek, bu savaşın zorunlu olduğu düşüncesine gölge düşürmez. Tersine bu düşünceyi, bu zorunluğa ciddiye almak demektir. İkinci millî kurtuluş savaşını, sözüyle savunmak için değil, vakti geldiğinde —eğer yaşıyorsak— içinde olmak için biran bile zihnimizden çıkaramayız. «Maddî kuvvet ancak maddî kuvvetle yenilir» diye başlayan cümle, «ama, teori kitlelere nüfuz edince o da maddî kuvvet hâlini alır» diye biter. Yeryüzünde gereflî bir millet olarak yaşayabilmek için, ikinci millî kurtuluş savaşının zorunluğunu kitlelere —özellikle hâlâ da AP'ye oy verenlere— her vasıta ile, her fırsatta, her yanıyle, bıkıp usanmadan anlatmaya çalışacağız. Ama, mübalâğalarla, gerçeklere uymayan yuvarlak sözlerle değil. Bundan hiçbir şey çıkmaz. Kahramanlık filmleri insanı gün ışığına çıkıncaya kadar kahraman yapabilir. Yuvarlak nutukların etkisi, bu kadarcık bile sürmez. Çünkü sözün, «teorinin kitlelere nüfuz etmesi için onların sorunlarına bir cevap getirmesi (...), derin özelemlerinin ifadesi olması gerekir». Özgürlük özele-

mi gibi, millî bağımsızlık özlemi de halkın yüreğinde yatar. Mesele bu özlemi bilinç düzeyine çıkarabilmekte. Bunun yolları da ancak açık tartışma ve tenkitle bulunabilir. İkinci millî kurtuluş savaşının içindeyiz sözünü, açık tartışma ve tenkiti önlemek için bir bahane olarak kullanmakla değil.

ZAYIF YANLARIMIZ VE HASIMLAR

Zayıf yanlarımızı hasımlardan gizleme gerekçesine gelince; bunu öne sürülen üstelik gülünç de oluyorlar. Sayın Aybar'ın 14 Mayıs 1963 tarihli «Sosyal Adalet»te yayımlanan demeci hatırlanacaktır: «... zor kullanarak iktidara geçmek ve demokratik sosyal Anayasa rejimini devirmek veya tâtil etmek amacıyla olanlar»ın «yanılmadan teşhisine gidilmesini» öğütüyor ve «en geniş kadrolu ve her türlü teknik âletlerle donatılmış Emniyet teşkilâtının bilgi seviyesi daha da yükseltilirse bu işin üstesinden gelmesi zor olmayacaktır» diyorlardı. Artık iyice anlaşılmalıdır ki, bu dilek, o demecin verilmesinden çok daha önce gerçekleşmişti. Başta CIA, yabancı ve yerli çeşitli haberalma teşkilâtları, yirmi kilometre öteden konuşmaları kaydedebilen, kararlarda yüz çizgilerimize varıncaya kadar tesbit edebilen en gelişmiş cihazlarla, ne konuşuluyor, ne yapıyorsa izliyordu. Gözetleme ve dinleme alanlarını da, öylesine dar değil, ortanın solunu, ortasını, hattâ sağını kaplayacak kadar geniş tutmuşlardır. Demek ki, zayıf yanlarımızı hasımdan gizlemek diye bir şey yoktur. Zayıf yanlarımızı hasımlar mutlaka bizden çok biliyorlardır. Hem, legal aksiyonu hasımdan gizlemek öncelikle halktan da gizlemek olur ki aksiyonun hiçbir anlamı kalmaz.

Açık tartışma ve tenkide karşı olanların düştükleri bir başka çelişki de susmamaları oluyor. Susmalar, hadi diyelim ki gereksiz bir temkin içindeler. Susmuyorlar. Kalemi ellerine alıp yazacakları, mikrofonu yavaş yavaş neyse düşünceleri açıkça söyleyecekleri yerde, orada burada durmadan konuşuyorlar. Hasımlar en azından bunları izleyebildiklerine göre, durumumuzu izleyemeyen demek ki yalnızca halk kalıyor. Halkın dışında, halktan gizli sosyalizm olamayacağını olsun düşünemiyor böyleleri.

HATÂLAR KARŞISINDA

«Politik bir partinin kendi hatâları karşısındaki davranışı, ciddiyetinin, sınıfına ve emekçi kitlelere olan görevlerini yerine getirebilme yeteneğinin en önemli ve en güvenilir ölçütlerindendir. Bir hatâyı açıkça kabul etmek, nedenlerini keşfetmek, onu doğuran şartları çözümlenmek, düzeltme yollarını dikkatle incelemek, ciddi bir parti için görevini yapmak denilen, sınıfı, giderek kitleyi eğitmek denilen işte budur.»

2) Yukarıki sözler, yalnızca sosyalist partiler için değil elbet, birey olarak her sosyalist için de geçerlidir, öncelikle geçerlidir. Öyleyse, kimse kendini haksız görmeye, farkına varsa da itiraf etmez sözününün sosyalistler için geçerli olmaması gerekir. Sosyalistleri, özellikle küçük burjuva katlarından gelen sosyalistleri, hatâlarını açıkça kabul etmeye alıştırmak sabırlı bir eğitim meselesidir. Bu eğitim, yöneticilerin en başta kendi hatâlarını kabul etme örnekleri vermeleriyle mümkün olabilir. Bu da ancak açık tartışma ve tenkitle sağlanır.

BİRBİRİMİZE DÜŞMEK

Birbirimize düşmek deyimi de konumuzda öylesine yersiz ki. Birbirine düşmek, aynı görüş,

aynı inançta olanlar için söz konusu olabilir. Kimlerin hangi görüş, hangi inançta olduğu ise açık tartışma ve tenkit safhalarından geçilerek belli olur. Yoksa, bizde örneklerine pek çok rastlandığı gibi, kırk yıl yanyana yürüyenler, yolun bir döneminde bir de bakarlar ki ne düşünceleri, ne de özelemleri ayırdır. Türk sosyalistleri açık tartışma ve tenkitten boyuna yoksun kaldıkları için, gruplaşmalar çok zaman görüş ve özelemlere değil, rastlantılara ve bireysel ilintilere bağlı kalmıştır. Hasımlar bir vuruşta darmadağın edebilecekleri böylesi topluşmalardan yararlanırlar. Sosyalizme dair, kardeşliğe dair yuvarlak sözler altında, kulislerle, dedikodularla, ikiyüzlülük ve haberciliklerle için için kemirilen, herkesin birbirinden çekindiği topluluklardan yararlanırlar. Açık tartışma ve tenkit imtihanlarından geçerek bilinçli dayanışmaya varmış, birbirine güvenen ahlâklı sosyalistlerin topluluğundan değil. Açık tartışma ve tenkitte, demek ki, birbirine düşmek değil, birbirini bulmak söz konusudur.

ORTAK CEPHE

Açık tartışma ve tenkit, sosyalist cephenin bölünmesini değil, bugünkü çoğu gözü kapalı ayrışıklıklardan ortadan kaldırarak, bütünleşmesini sağlayacağı gibi, emperyalizme karşı ortak cephenin kurulmasına da yol açacaktır. Sosyalist olmayanlarla ortak cephe derken sosyalizmin elde gideceğini, ikinci millî kurtuluş savaşının yalnızca sosyalistlerin çabalarıyla başarılacağını, aksi tezin bir CIA oyununu olduğunu telkine çalışanlar ve buna inananlar var. Kişisel hesaplar içinde olanlar, sosyalist cephede yönetime kendilerinden başkalarının katılmasından olduğu gibi, sosyalist olmayanlarla ortak cepheden de çekiniyorlar. Teorik güçlerine güvenmedikleri, kitlelere dayanmanın yolunu da bulamadıkları için dümeni başkalarına kaptrmanın telâşi içindeler. Sosyalizmin vazgeçilmez unsurları gibi görünmeye çalışmalarının, etrafı kötümek için sosyalist ahlâk dışı her çareye başvurmalarının nedeni bu.

İyi niyetli bilgisizlere gelince; ortak cephe meselesinin, diyalektik metodun mantıkî vargısı, sosyalizmin strateji ve taktik meselesi olarak, bundan yüz yirmi yıl önce çözümlenip çözüldüğünün bile farkında değiller. Bilindiği gibi, bilimsel sosyalizmin temelleri atılırken Avrupada feodalizm ve despotizm karşı biçimsel demokrasi mücadelesi sürüp gidiyordu. Fransa'da burjuvazi, ütopyacı şiar ve amaçlarla da olsa, halk hareketlerinin baskısı karşısında krallıkla birleşmişti. Başta zanaat-kârlar gelmek üzere orta sınıflar o sırada henüz yeterince gelişip bilinçlenmemiş işçilerle ittifak hâlinde, kendi umdelerini inkâr etmiş burjuvaziye başkaldırmıştı. Almanya'da ise, köylüler ve işçiler tarafından desteklenen burjuvazi, despotizm ve feodalizmle cenkleşiyordu. Marksizmin kurucuları, bu ittifakları dağıtarak işçi sınıfını tecride çalışmak şöyle dursun, bu zorunlu ittifakları, gerek teori gerek pratikte desteklemişlerdir.

Yine bilindiği gibi, yüzyılımızın başlarında, despotizm, millî ve milletlerarası kapitalizme ve büyük toprak ağalığına karşı işçi sınıfı - köylü ittifakı, böylece kurulmuş, şiarlar buna göre tesbit edilmiş, başarı böylelikle sağlanmıştır. Daha yakın bir tarihte, Çin'de, önce Japon sonra da Amerikan emperyalizmine karşı işçi sınıfı - köylü ittifakına millî burjuvaziyi katmak bile —hiç şüphe yok Çin'in o dönemdeki çok özel şartlarından ötürü— mümkün olmuştur. Bugün Vietnam'da Amerikan

emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı savaşı yöneten, sosyalist olanlarla sosyalist olmayanlardan kurulu milliyetçi, millî mücadeleci ortak cephedir.

Strateji, belirli bir ülkende belirli bir tarihsel dönemde esas mücadelenin ilkin hangi sınıf ve tabakalara yönelmesi gerektiğini, bunun hangi sınıf ve tabakaların ittifakıyla başarılacağını ve yedek güçlerin hangi sınıf ve tabakalar olduğunu, her sınıf ve tabakanın o dönemdeki gelişme derecesinin ve aralarındaki ilişkilerin objektif incelemelerine dayanarak tayin etmek demektir. Taktik ise, şiarları ve mücadele şekil ve örgütlemelerini, hareketin nisbeten kısa süreli iniş ve çıkışlarına göre belirlemeye dayanır.

İLK İŞ

Bütün bağımlı ülkeler için olduğu gibi Türkiye için de bugün ilk darbenin emperyalizme yönelmesi şarttır. Üretim ve mülkiyet ilişkileri ve politik (iç ve dış politikalar) üst - yapı açısından, kararlar almak ve tercihler yapmak durumunda bulunan asıl hâkim sınıf zâten dışarda, New York'ta, Vaşington'da, Pentagon'dadır. Ticarî, sınaî ve malî yerli burjuvazi, büyük toprak ağaları ve bunların başlıca AP'de toplanmış politik temsilcileri, Amerikalı emperyalistlerin aracılığı, ortağı, müttfikidir. Öyleyse ilk iş, Türkiye'yi Amerikan tekellerine, bunların siyasî temsilcisi olan Vaşington yöneticilerine ve Pentagon'daki genel kurmaylarına bağlayan ipleri koparmaktır. Bu, hiç de kolay bir iş değildir. Bir tutam insanla başarılabilceğini düşünmek düpedüz gülünçtür. İsmet Paşa gibi dünyanın çemberinden geçmiş bir devlet adamı, üstelik Başbakanlık gibi bir karar mevkiinde bulunduğu bir sırada bu güçlüğü açıkça belirtmeyi görev saymıştır. Bu zor işde işçi sınıfının tabii müttfiki, aracı burjuvazi ve büyük toprak ağaları dışındaki bütün sınıf ve tabakalar ve onları temsil eden her türlü örgütler, güçler ve kişilerdir. Stratejimizi belirleyen durum ana çizgileriyle budur.

Türkiye'de sosyalizm, rasyonel bir programa bağlı olmaksızın, yani kendiliğinden yükseliş hâlinde, AP'nin iktidara geçmesi ve bazı kombinasyonları başariyle sağlaması sonucunda derlenip toparlanan karşı cephe —üstelik geniş kitleleri de kandırması olarak— yalnızca sosyalistlere karşı değil, 27 Mayıs'çılara, ilerici gençliğe, ortanın ortasına hattâ yakın sağına kadar bütün unsurlara karşı taarruza geçmiştir. Kısa bir dönem için olsun bu taarruzun gelişmesi de ihtimal dışında değil. Taktikimizi, yani şiarlarımızı ve ortak cephe örgütünü belirleyen durum da ana çizgileriyle işte bu.

SUSANLAR

SORUMLUDUR

Bunlar alfabe bilgileri. Doğruluğu tarihle gerçekleşmiş teori bu iken, objektif şartlar da açıkça bu iken —kişisel ihtiraslardan gelsin, bilgisizlikten gelsin— ortak cephe derken sosyalizmden elden gider, ikinci millî kurtuluş savaşını yalnızca biz yaparız demeye gelen düşünceler öne sürülürse, taktiklere gidilirse, aklı başında ve ahlâklı sosyalistlerin açık ve sert tenkitte bulunmaları elbet de zorunludur. Dünyada ve Türkiye'de türlü mücadele yapılar, türlü oyunlar oynanırken Türk sosyalizminin akıbeti küçücük akıllarını hâlâ küçük hesaplarda ve kulislerde kullanan ihtiraslı ve küçük bir tutam aydın eline bırakamaz. Susanlar, işçi sınıfına ve bütün kol ve kafa emekçilerine karşı tarih önünde sorumlu olurlar.

Sübjektif görüşlere değil, marksist teoriye dayanarak, çetnî sınıf ve tabakaların tümünü ve karşılıklı aksiyonlarını hesa-

ba katacak, sosyal güçlerden her birinin bugünkü gelişme derecesini, milletlerarası konjonktür içinde ölçmeye çalışacağız. İpotez değerinde olanlara varıncaya kadar, bütün unsur ve etkenler açık tartışma ve tenkitlerle mutlaka gözden geçirecek, tahli edecek, gereken ittifaklara gideceğiz. Bilgili ve ahlâklı Türk sosyalistlerinin birinci görevi budur. Sosyalist cephe bugünkü dağıntıktan böylelikle kurtulup bütünleşecek, millî kurtuluş cephesi ancak böylelikle gerçekleştirecektir.

OY KAYGISI

3) Açık tartışma ve tenkide karşı olanların öne sürdükleri oy kaybetme gerekçesi de, öteki gerekçeler gibi temelsizdir. Bir kere, ne çıkarsa bahtına diye, kapalı bir partiye oy verildiği çok az raslanan istisnalardan olsa gerek. AP kadar açık tartışma ve tenkide yer veren bir parti olmasın, bu yüzden bir tek oy kaybetmiş değildir. CHP ise nesiller boyu halka kapalı kalmış, ilk denemede yenilivermiştir. Ayakta kalacaksa son zamanlarda başlayan açık tartışma ve tenkitler sayesinde kalacaktır.

Oy kaygısının, sosyalist hareketlerde demokratik teşkilatlanmanın ve parlamento mücadelelerinin bütün faydalarını sıfıra indirgen başlıca etken olduğu, özellikle Batıdaki tecrübelerle artık isbatlanmıştır. Sosyal Demokrat partilerini eyyamcı revizyonculuğa sürükleyen en başta oy kaygısı olmuştur.

Parti içi seçimlerde oy kaygısı, partililerin sosyalist ahlâka henüz varamamış olanlarını -burjuva partilerinde olduğu gibi- kulislere, dedikodulara, ikiyüzlülüğe, sözsahibi olanlar karşısında evet-fendimcilğe götürür. Hele, açık tartışma ve tenkide parti içinde de imkân verilmezse, partinin bütün kademelelerinde yönetim sosyalist ahlâkça en zayıf olanların eline geçer. Genel bir kanun geçerliğinde olan bu derdin tek çaresi açık tartışma ve tenkittir.

Parti dışı seçimlerde oy kaygısı da, buna kapılan yöneticilerin elinde partiyi günden güne eyyamcılığa sürükler. Geniş halk kitleleri —hele bizimki gibi az gelişmiş ülkelerde— dar ve yakın çıkarlarına ve başta din ve âdetler gelmek üzere, geleneksel ve töresel değerlere, ne olduğunu henüz kestiremedikleri sosyalizmden çok eğilim gösterir, oy verirler. Böylesi ülkelerde bir parti kendini oy kaygısına kapırdı mı, soldan sağa doğru boyuna kayar gider. Sözcülerinin «taktik» adı altında söyleyemeyecekleri söz kalmaz. Meclislere gönderilecek temsilciler de, bilgice yanlışlara, ahlâkça yalanlara en elverişli kişiler arasında, kısıca halk avcuları arasında aranmaya başlanır. Sosyalistler, her şeyden önce, ahlâksız temsilciler ve aldatılmış kitlelerle sosyalizme gidilemeyeceğini bilmek zorundadırlar. Kapitalist Batı ülkelerindeki örnekler gözlerimizin önündedir.

TEHLİKELİ İLİNTİLER

Sosyalistler arasında açık tartışma ve tenkidi, cepheyi bölmek için bir CIA oyunu gibi göstermeye kalkışanlar bile çıktı. Hem de, bir zamanlar birbirlerini Amerika'lılarla ilintili ya da millî emniyetçi diye ithamdan utanmayı sonradan bir araya toplananlar arasından. Bu da çoktan çözülmüş eski bir meseledir. Biz de Nâzım Hikmet'in Birinci Şubede masası olan bir ajan olduğunu yayanlar olmuştur. Mao Çe-Tung 1948'de Yenan topladığı sanatçı ve yazarlara, «Şüphe yok ki büyük kurtuluş savaşına katılan aydınlar arasında oportünistler, hattâ casuslar, düşman ajanları Kuomintangın gizli polis ajanları vardır» der. A-

ma böylelerinin peşinde işini gücünü bırakmaz. «Bu unsurlar bir yana herkes bu müşterek büyük esere kendini adanmış bulunuyor» diyerek bahsi kapatır. Bizde de «sosyalist» denilenler arasında karışmış ajanlar mutlaka vardır. Olmadığını düşünmek düpedüz budalalık olur. Ama, mesele bunda değil, düşünce ve aksiyonun kendisindedir. Doğru mu yanlış mı? Bunu, bilimsel metotta araştırılıp ortaya konulan, gerçekleştirilebilir, objektif veriler tayin eder.

Türkiye'de bir oyun değil, birçok oyunlar oynanıyor. Biçimsel demokrasi ile yönetilen kapitalist ülkelerde sosyalist partilerin varlığı bile zaten karşılıklı bir oyundur. Bizde kimilerinin belirtmekten pek hoşlandıkları gibi, sosyalist partiler devrimci eğilimleri «kanalize» ettikleri için çok zaman kapitalistlerin işine yararlar. Az gelişmiş ülkelerin sosyalist partileri ise, üstelik, aracı iktidarlara emperyalist efendileriyle pazarlıkta koz olarak kullanılır. Bunlar, kapitalistlere verilen zorunlu tavizlerdir. Karşılığı ise, ancak, kitleleri bilinçlendirmek, eğitmek ve teşkilatlandırmakla çıkarılır. Hareket doğru yoldan saptırılarak değil. Bu öyle bir alışveriştir ki, eyyamcı sosyalistlerin elinde, bundan yalnızca emperyalistler ve yerli ortakları kârlı, sosyalizm zararlı çıkar.

Hasımlarımızın en az bizler kadar akıllı olduklarını unutmamalıyız. Sosyalizme karşı mücadelelerinde onlar da bilimsel araştırmalardan ve bu araştırmalar sonunda elde ettikleri verileri değerlendirmeye yarayan en gelişmiş metod ve araçlardan yararlanmaktadırlar. Bizim üstünlüğümüz, birey olarak tanrının akıllı yaratıkları olmamızdan değil, tarihin sosyalizmden yana olmasından, sosyalist ahlâkimizden ve yüreklerimizden gelir. Sosyalist ahlâka varamadık, sosyalizmi yüreklerimizde değil dilimizle savunmaya kalkıştık mı kapitalistler bizleri gözlerinin içine baktıra baktıra kullanırlar. Türkiye için bugün tehlike, ciddi sosyalistlerin biran akıllarından geçmiyen hesapsız çıkışlar değil, sosyalist örgüt ve organlarını böylece kullanılması ihtimalidir. Millî kurtuluş cephesinin kurulmasını geciktirmeleri, başta işçi sınıfı olmak üzere sosyalizmi kuracak sınıf ve tabakaların güçlerini kapitalistler yararına «kanalize» etmeleri ihtimalidir. Bu nu önleyerek bu tehlikeli alışverişte kârlı çıkmanın tek çaresi ise açık tartışma ve tenkittir.

SARTLARI

Tartışma ve tenkitler partilerin tarafından parti içinde yapılırsa olumlu olabilir. Partili olmayanların tenkitleri ya da parti dışında tenkit mutlaka olumsuz olurmuş.

Bir kere, partili olmayanların tenkidini önlemeye imkân var mıdır? Partiliyi, haklı ya da haksız, partiden ihrac etmek mümkün. Partili olmayanı ancak sosyalistlikten ihraç akla gelebilir ki, bu yetki de yalnızca tarihe verilmiştir. Partili olmayan tenkidinde teorik hatalara mı düştü, olguları tahrif mi etti, olma yanı olmuş gibi mi gösterdi, çikilri açıkça ortaya konulur. Yanlış konuşanın, yalan söyleyenin olumsuz etkisi ancak böylelikle giderilebilir. Dedikodularla değil. Kendine güvenen yöneticilerin görevlerinden biri de, partili olmayanlara partiye yönetilen haksız tenkitleri çelmelettir.

Partili olmayan tenkitçiye -tenkidinde haklı da olsa- söylenecek söz yine var. Başka bir partiden ise, kendi partinizi düzeltiniz denir. Hiçbir partiden değilse, politik

bir partinin aksiyonu olmak-sızın sosyalizm olamayacağına göre, partiye giriniz ya da daha iyisini kurunuz denir. Partilere girmeleri kanunlarla yasaklanmış olanlar dışında buna karşı ileri sürülebilecek haklı hiçbir mazeret yoktur. Bir partide karar yerleri sosyalizmi doğru yoldan saptırnanlarca tutulmuş olabilir. Böyleleri, yerlerinden olmak için önceden türlü tedbirler almış da olabilirler. Ama bir partinin yönetimi e-ninde sonunda üyelerinin oylarına dayanır. Kitlenin sonuna kadar bilinçsiz kalacağı da düşünülemez. Bu bakımdan İlhami Soysal'ın 29 tarihli Yön'de çıkan yazısındaki düşünceye katılmıyorum. Yön gibi sosyalizmi geniş ölçüde yayan biricik yayın organının yönetici ve yazarları nın partili olmaması, hiçbir mâzerete yer vermez. Hem, bir ülke düşünün ki, kanun sınırları içinde aksiyonda bulun ve Parlâmentoda temsil edilen biricik sosyalist partinin bir yayın organı yoktur. Sosyalizmi geniş ölçüde yayan ve gerektiğinde tenkitlerde bulunan bir yayın organının yöneticileri ve başlıca yazarları da partisizdir. Bu duruma mâzeret bulunamaz.

PARTİ DIŞINDA

«[Marksistlere karşı olanlar] tartışmalarımızı görebek pek seviniyorlar. Partimizin hatâ ve eksiklikleri üzerine yazdığım broşürümün bazı parçalarını, şüphesiz, kendi maksatları için istismara çalışacaklar. Bizim marksistlerimiz mücadelesinde pişmişlerdir. Onların işlemeleleriyle hareketlerini aksatmayacak, kendi kendilerini tenkide ve işçi hareketinin gelişmesiyle mutlaka giderilecek olan kendi eksikliklerini açığa vurma işine devam edecek kadar.»

Bugün Türkiye, tarihinin en buhranlı anını değilse de, en önemli anlarından birini yaşamaktadır. Emperyalistler, bir İngiliz yüzbaşısının Amerikalı bir gazeteciye söylediği gibi, savaş kaybedeceklerini bilmekte, ellerinden geldiği kadar yavaş kaybetmeye çalışmaktadırlar. Geri-

ye çekilirken, aralarında yıkıntıdan başka birşey bırakmamaya kararlılar. AP'nin iktidara geçmesi üzerine emperyalizmin ardçı güçleri gündün güne kendini toparladığı bir sırada, değil millî kurtuluş cephesi, sosyalist cephe bile, aktif politikaya katılan partili partisiz bir tutam küçük burjuva aydının türlü zaaf ve hâtâları yüzünden hâlâ bölük pörçüktür. Bu durumda, parti dışı tenkid bir zorunluk, bir görevdir. Hele hatâlarda ısrar edilir, bütün çabalar tenkidleri önlemeye ya da etkisiz bırakmaya hasredilirse. Türk sosyalizminin âkibeti, partili olsun partisiz olsun, ihtirasları bilgi ve ahlâklaıyla ters orantılı bir tutam aydınının eline bırakılmaz. Türkiye'de sosyalistler, ortalıkta dolaşanlardan ibaret değildir. Şehirlerde, kasabalarda, hattâ köylerde aktif politikaya katılmayan on binlerce sosyalist vardır. Hasımların işlemeleleriyle hareketleri bozmayacak kadar mücadeleleri içinde pişmişlerdir.

ARADA KAYNAYIP GİTMEZ

4) Doğruların arada kaynayıp gideceği gerekçesi de temelinden çürük. Doğrular kaynayıp gitse, uygarlıklar olmaz, bugün bütün bilimleri ve bütün zihinleri saran marksizmin sözü bile edilmezdi. Doğrular, kısa ya da uzun bir süre oy kazanamazmış, olsun. Sosyalistlerin görevi, kurulu düzeni ve eski düşünceleri savunmak, oy kazanan yanlışları tekarrül etmek değil, doğruları kabul ettirmeye çalışmaktır. Bu yön-deki çabaların boşa çıkmadığı, doğruların arada kaynayıp gitmediği, birike birike yanlışları silip süpürdükleri tarihle isbatlanmıştır. Doğruları bulmak açık tartışma ve tenkitle mümkün olan bildiğine göre, Türkiye'nin yakın ve uzak geleceğini ciddiye alan bütün sosyalistler, Yön'ün hazırladığı bu fırsattan yararlanarak açık tartışma ve tenkide katılmalıdırlar. Yön sayfalarında ya da bir başka yerde, ama, açık tartışma ve tenkidin zorunluğunda kimsenin şüphesi olmamak gerekir.

GELECEK YAZI METOT VE TEORİ

KİTAPLAR

samih emre

HÜKÜM GECESİ

Birkaç ay önce Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun genç kuşakların gözünden uzakta kalmış eski eserlerinden birinin, **Sodom Ve Gomore**'nin, yeni baskısı dolayısıyla bu fırsatın sevincini dile getirmiş, olumlu çalışmaları ve güzel eserleriyle dikkati çeken yeni bir yayınevinin bu gibi seçimlerini sürdürmesini dilemişim. Umduğum kadar kısa bir sürede kırk yıldır piyasada bulunmayan bir başka eseri de elim'e geçti şimdi. Yk pKuardi Karaosmanoğlu'nun roman zincirinde en ilginç dönemin dokusunu inceliyen **Hüküm Gecesi** de Bilgi yayınevinin güzel kitapları içinde yeniden yayımlandı. (Bilgi yayınları 22, roman dizisi 3, Ankara, Haziran 1966, 376 sayfa 10 lira).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 1926 da yazdığı **Hüküm Gecesi**, 1927 yılında Milliyet gazetesinde tefrika edilmiş, aynı yıl İlhami Fevzi matbaasında eski yazıyla basılmıştır. **Sodom ve Gomore** ile birlikte bu eser, Karaosmanoğlu'nun külliyyatı içinde Cumhuriyet kuşaklarının karşısına çıkmak için garip bir talihsizlikle uzun yıllar beklediler. Şimdi yazılışından tam kırk yıl sonra, arada nice iktidar - muhalefet kavgalarının kısır kördüğüşünden sonra, canlı bir ibret levhası gibi elimizde gene. Ahmet Kerim'in **Hüküm Gecesi**, yarım yüzyıl sonra nice Türk aydınının boşa giden emeklerine hayıflanışların en yoğun toplamı gibi bir daha okunmaya hazır. Bir kitabın yeniden yayımlanması için bundan daha uygun zaman zor bulunabilirdi. Karaosmanoğlu'nun Ahmet Kerim'i, günümüzün politika kavgalarına geçmiş ilk ipuçlarını getirecek büyük çapta faydalı olacaktır.

Kırahk Konak'ın; renkli tipleri, güçlü tekniği ve işlediği soruna en uygun ortamı denk düşüren dikkatli gözlemciliği ona Yakup Kadri romanları için de özel ve ayrı bir yer verir. **Yaban** ise, ilk defa köy çevresini aydınlar gözleriyle getiren Anadolu gerçekçiliğiyle etrafı bir tartışmanın ilgi genişliğiyle defalarca basılır. Bugün bütün lise ve üniversite gençliği için çok zaman Yakup Kadri demek **Yaban** demektir. Yaralı Ahmet Celâl'in Sakarya boylarındaki serüveni ilk Kuvayı Milliye ülkücülerinin romantik düşlerini den katı toprağa ayak basışlarını anlatmıştır. **Nur Baba**'yı, unutulmuş tekke hayatının meraklı sırlarını öğrenmek için okuyanlar, Ankarayı Cumhuriyetin ilk günlerinin bir çeşit doğru anısı gibi görenler, nihayet **Panorama**'larda yeni Türkiye'nin geniş kesitini bulanlar arada **Hüküm Gecesi**'ne karşı çok belli bir haksızlıkla davranmışlardır. Daima biraz geride ve gölgede kalan bu eser, benim kanımca göre Yakup Kadri gücünü en iyi ispatlayan ve onun anlattığı toplumsal gelişmeyi en canlı noktadan yakalayan ki-

taptır. Şimdi hayattaki yazarının uyanık dikkatiyle dili de sadeleştirilerek vaktinde yayımlanmış olması, bu eserin şimdiye kadarki şanssızlığını yenen yeni bir fırsat olacak ve sanırım bu konuda daha pek çok konuşulacaktır.

Yazarının bile «siyasî roman» diye niteliyerek garip bir yanılgıya düştüğü **Hüküm Gecesi**, II. Meşrutiyet döneminin bazı gerçek kişilerinin adları geçtiği için bazılarıca da röportaj özelliğinde görülmüş. İsmail Habib'in yıllar önce kullandığı simdiye kadar nâsir. romancidan çok vüksekte kaldı ve romanın müellifi nesrin şairine bir türlü vetişemiyor» gibi özentili yargıların arkasında Ahmet Kerim'in serüveni bütünüyle zizli kalmıştır. Bana göre «siyasî roman» veya «röportaj türünün ilk kez romana uygulanışı» gibi sözler **Hüküm Gecesi**ki sevisine karşısında imtihana hazır görmedim hâlde, onunla hemen aynı zamanda yazılmış ve ön varoılarla notu kırılmış **Hüküm Gecesi**'ni bugünkü Türk romanının canlılığı içinde sağlıklı bir varismada güçlü görüyorum. **Hüküm Gecesi**'nin veniden okunusu eskimemiş bir zevk getiriyor insana. Bu konuda araştırmacı dikkatlere değerli fırsatlar doğabilir ve Ahmet Kerim üzerinde yeniden konuşulabilir.

«Adam sende; muhalefet, muvafakat! Al birini, vur öbürüne! Bu partilerin ikisinin de millette hiçbir ilişkileri yoktur. Çünkü ne bu, ne o millî bir ideal yaratmak gücünü göstere-sine hiçbir şey kazandırmaz; ama **Hüküm Gecesi**, sağlam ve özlü bir romandır. Canlandırdığı siyasî ortamın içinde bir insanın, Ahmet Kerim tipinin dramının bütününe verebildiği için. **Sodom ve Gomore**'nin bugünkü görünüşünü romanımızın simdi-medi. İttihat ve Terakki neye dayanıyor? Balkan komitelerinden öğrenilmiş birkaç basit milliyet ve ihtilâl düsturuna. Muhalefetin dayanağı nedir? Hürriyet ve meşrutiyet gibi birtakım kitaptan alınmış mücerret nazariyeler.. Halbuki öbür tarafta hayat var. Koca bir milletin engin hayatı var. Bunun içinde kaynayan acılardan, ihtiyaçlardan, istek ve dileklerden bir siyasî parti prensipleri çıkarmak kimin aklına geldi? Bunlar milletin uzviyetine yabancı birtakım fikirler ve emeller yoluna birbiriyle uğraşıp dururken öte yanda millet kendi derdiyle yanıp kavruluyor. Ne bunun onlardan haberi var, ne bunların ondan.. Bir yanda ihtilâller olur, ayaklanmalar bastırılır, savaşlar çıkarken öte yanda millet 'benim derdim bana' diye inliyor». (213). Bu ortam içinde, bunları düşünen Ahmet Kerim hangi yolu bulur? Bu kararsız yazar, bu yetenekli gazeteci, bu genç ve soylu kişilik ne yapacaktır? İnsana umut veren bu İstanbul çocuğu hangi kurtuluş yolunun öncülüğünü bulacaktır? Nice paşazade, hoca, saray adamı, ikbalden düşmüş imparatorluk özlemcilerinin ağına düşmemek varken bu yurtsever aydın, bu Ahmet Kerim hangi ışığa doğru gidecektir? Romanın düğümü burda başlar.. «Bekirağa bölüğündeki mahpus Ahmet Kerim nihayet düşünür bunları. Daha Sinop sürgünü olmadan, daha titrek eller bir ayyaş tembelliğine düşmeden kendi kendini yoklamak imkânını bulur; asıl acı şey de burdadır:»... Ne vardı burada? Güzellik ve iyilik adına burada ne vardı? Hangi yüksek heyecan, hangi vicdan zevki pahasına bu kederleri, bu acıları, bu sefaletleri ve sonunda bu felâ-

keti göze almıştı? Bari muhalefetin zaferinde memleket için bir mutluluk umanlardan olsaydı, bari kalbini kartal gibi kahredici bir ideale yuva yapmış olsaydı, bari ölüm dakikasında 'ben ölüyorum, fakat inandığım fikir yaşayacak' diyebilseydi! Hayır ne o, ne bu... Muhalefetin bütün maskaralıklarına yankından şahit olan Ahmet Kerim, onun ciddiliğine bir an akıl erdirememiş, ona maddî ve mânevî bir anarşinin çeşitli görünüşlerinden biri gözüyle bakmış ve işin asıl garibi İttihat ve Terakkiyi milletteki müspet kuvvetlerin biricik kaynağı saymıştı. Demek ki, ne samimî bir surette muhalefeti benimsemiş, ne de İttihat ve Terakki'nin faziletsizliğine inanmıştı. Şu hâlde neyi müdafaa etmiş, neye karşı yürümüşü? Eğer bu hapis hücreleri bir kavganın sonu ise, eğer yarına, belki biraz sonraya alınma yazılmış olan âkibet bir mağûbiyetin ifadesi ise Ahmet Kerim'in kiminle döğüştüğünü ve kendisinin kim tarafından ve neden yenildiğini bilmesi lâzım gelmez miydi? Halbuki genç adam bunu bile bilmiyordu. Hayata atıldığı ilk gündün bu müthiş ana kadar nasıl şursuz bir hayale, bir somnambül gibi yaşadysa yarın ölüme de aynı kâbusa bürünmüş olarak girecekti...» (339).

Ahmet Kerim, toplumuyla ilişkisini kuramamış sakar bir aydının bütün virajlarında işte böyle kaybolur gider; nice Türk neslinin yolunu bulamamış iyi niyetli mağûpları gibi, Ahmet Kerim biraz Tevfik Fikret, biraz Hüseyin Cahit, biraz Falih Rıfkı... akçıl ve kara ipliklerin karışık dokusunda kendisini ayakta tutacak gündüşi bir ülkünün yoksunluğunda zaman zaman ülkücü, zaman zaman yenic ve karamsar, dönem ve hırçın, tekil ve sapık, şaşkın ve siliktir. II. Meşrutiyetin saltanat yıkılmış ihtilâl havasında yeni bir değer kazanmış Namık Kemal gazeteciliğinin kalemsorularından, İstanbul sağrlığında asıl ulusal tragedyanın sesini duymaz bencil ve kararsız örneklerinden biri. Toplumun kendisinden beklediği kurtuluş yollarını; kendi dar çıkarlarının, küçük sevgilerinin, gelecek inançlarının değişkenliklerinde tkayan zavallı bir aydın. Demokrasi çekimleri içinde böyle binlercesi geldi geçti; yeni bir kuşağın, bugünkü sorumlu ülkücülerin çıkışına kadar meydan bunlarındı; belki de onun için, **Hüküm Gecesi**'ni yeniden okuyuşumda bu kitapta hiç eskime-miş, sağlam bir sesleniş buldum. Yakup Kadri kendi nesli içinde nicesini tanıdığı bu Ali Kemal, Ahmet Samim Bâbüalcilerinin foyasında, acınacak kaderlerini yansıtarak bugüne kadar uzanan acı bir Türkiye gerçeğinin değişmiş çizgisini göstermiş; Ahmet Kerim bana en az Naim Efendi, Hakkı Celis, Ahmet Celâl kadar hüznün verdi. Onun bugün yavaş yavaş takipçilerine acıyarak bakıyorum. İşte ancak bir roman gerçeği bu kadar canlı ve güçlü olabilir. **Hüküm Gecesi**'ni yeniden okumakla kazançılıyım. Hem Yakup Kadri anlatımının eski kelimeleri törpülenmiş sade ve arı şekline, hem Ahmet Kerim kaderinin bana o kadar canlı ve taze gelen dramına yeni bir hayranlıkla; yazı ve düşünce hayatımızın bu tip muhalif gazeteci tipinden kurtuluş olduğuna sevinirken, politika hayatımızı sedduran Ahmet Kerim benzerlerinin hâlâ ne kadar büyük bir yığın olduğuna esefle baktım. **Hüküm Gecesi**'ni Türk aydınının kahraman yapan romanların en başarılılarından biri sayıyorum şimdi.

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

başarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

VARLIK YAYINLARI

VARLIK YAYINEVİ BU AY SİZE 5 KİTAPINI SUNAR

- 1 — D. W. Morley, Karıncaların Dünyası, 5 lira
- 2 — H. de Montherlant, Kan Güllü, romani, 4 lira
- 3 — Cengiz Dağcı, Yurduyu Kaybeden Adam, 4 lira
- 4 — Dostoyevski, İnsancıklar, roman, 4 lira
- 5 — Swift, Gülliver'n Yolculukları, 2 Lira

İKİNCİ KURTULUŞ

Aziz Nesin

Yaprak dergisi geçen yıl da ben- den yazı istemişti. Yazıp yazmamakta ikircimliydim. Çünkü YAPRAK'ın yönünü, tutumunu bilmiyordum. Ama dergiye yazmamı isteyen mektup öyle içtendi ki, yazmam gerekiyordu. Ne yazık ki, zaman bulup yazmamıştım. Oysa yazacaklarımı tasarlamıştım: bi- le...

Geçen ay, Yaprak'a yazmamı iste- yen yeni mektupla birlikte, Yaprak da geldi. Dergiyi görmeden yazacakla- rım, şimdi yazmak istediklerimden çok başka şeylerdi. İkisi arasındaki ayrımı bilmenizi istiyorum. Bakınız, o zaman neler yazacaktım, 1958 yılında bir yurt gezimdeki gözlemlerimden birini anla- tıyordum yazımda.

Orta Anadolu'da bir ilçeye git- miştim. O ilçenin çok yakınında bir köy de yatır vardı. İlçenin belediyesi o, köydeki yatır'ı her yıl açıkarttırma- la satışa çıkarıyordu. Kim daha çok yıl- lık kira verirse, bütün bir yıl yatır'dan sağlıklı geliri alıyordu.

Yatır'ı görmek için köye gitmiş- tim. Bildiğim bakımsız, yoksul Orta Anadolu köylerinden biri... Torpak damlı evlerin arasına girmeden önce, insanı yalınayak, şiş karınlı, hastalıklı, cılız çocukların karşıladığı bir köy... Yatır denilen yer, bi toprak tümseğiyle, bir de yanında bir kulübeydi. Tümse- ğin altındaki düzlükte, son model pı- rılpırlı özel arabalar sıralanmıştı. Be- nim gittiğimde altı araba, ayrıca atlı a- rabalar ve kağıtlar vardı. Dediklerine göre, Cuma günleri arabaların sayısı çok daha artmış. Özel arabaların üçü Ankara plâkahydı. Bu özel arabalarla buraya çok süslü şehir kadınlarıyla bir - iki de çok iyi giyimli erkek gelmişti. Atlı arabalarla kağınlarda gelenler de, çoğu yatalak, sıska ağırlı köylü hastalardı.

Toprak tümseği altındaki kulübe- de, burasını bir yıllığına kiralamış olan, karasakallı, kırk yaşında var yok bir erkekle, ancak yirmi yaşında kara- yağız, balıketinde, diri, güzel bir köylü kadın vardı. Buradaki yatır, kısırlıktan kansere, delilikten inmelğe dek, yeryü- zünde bilinen, bilinmeyen nice dert, nice hastalık varsa, hepsinin şifası, de- vâsiydi. Şifa umanlar kulübeye giriyor- lar, burada o karasakallıya üfürükle- niyorlardı. Ben de para verip o kulübe- ye girdim, okunup üflendim. Karasa- kallı okur - yazar bile değildi. Üstelik okuduğu, yani okumak istediği şe- yleri de bilmiyordu. Yarımamalak ez- berlediklerini yanlış söylüyordu.

Hastalar, o tümsekten parayla aldıkları bir avuç toprağı, her der- de ilâç olarak kullanıyorlardı. Sıra- sında merhem, sırasında suya karıştı- rılıp içilen şurup, sırasında yara üs- tüne ekilen toz, sırasında yutulacak hap, ya da yıkanılacak çamur...

Yatırın bir mezartaşı bile yoktu. Sordum, Karasakallı:

— Mübarek'in yeri bilinmez... dedi.

Anlatılan az bir karamsarlık, u- mutsuzluk içinde, ilçeye geldim. İlçe- de daha kötü bir olayla karşılaştım. Sözügeçen yatır'ın kiralama zamanı- mış. Yatır'ı belediye kiralıyordu. Bele- diye hoparlöründen, ilçenin sokakla- rına, yatır'ın açıkarttırma ile kiralana- cağı halka duyuruluyordu. İktidarda DP vardı ve oranın belediyesi de CHP'liydi. Politika çekişmelerinde, sandalye kapma yarışmalarında birbi- rinin can düşmanı görünen ve Atatürk- çülüğü birbirinden kapmaya çalışan bu iki parti, halkı uyutmak için gerici- lik yolunda elele vermişlerdi.

(Bu olayı gazeteye yazmıştım. Bu yazım, Yatır'ın kiralama sözleş- mesi, o yıl onbin liraya kiralanan yatır, yazımın reklâm olması yüzünden, ertesi yıl onbeşbin liraya kiralandı.)

Sözügeçen ilçede, Türkiye'nin bü- yük şeker fabrikalarından biriydi. Almanya'da öğrenimini yapmış bir genç mühendis bana şeker fabrikasını gezdirerek açıklamalarda bulunuyordu. Aydın bir mühendisti. Kısa zamanda anlaştık, yaklaştık birbirimize... O gün, DP iktidarında, CHP. belediyesinin hoparlöründen yatır diye uydurma bir tümseğin açıkarttırma ile kiraya verile- ceği ilânından öyle üzüntülüydim ki, bu acı üzüncü birisiveleşmek, dertleş-

mek istiyordum. Almanya'da öğrenimini yapmış genç mühendise, köyde gördük- lerimi, sonra şu açıkarttırma ilânını yakınlıkla anlattım. Ah, keşki hiç anlat- masaymışım... Genç mühendisin söz- leri, benim için ne büyük yıkıntı oldu. Sözleri şimdi de kulağımda:

— Aziz Bey, o iş başka, medeni- yet, teknik başka... Ben maneviyata inanırım... Halkın maneviyatına saygı duyarım...

Yanlış mı işitiyordum. Büyük bir şaşkınlıkla,

— Yani, dedim, siz bir toprak tümseğin her derde deva yatır diye devletçe kiralananmasından yana mısın- ız?

— Evet... O yatıra ben de bir has- tamı götürdüm...

Yanıbaşımdaydı mühendisle arama birden uzun bir ayrılık girdi, birbiri- mizden uzaklaştık. Bu mühendis beni, yatırdan da, yatır kiralayan karasakal- lıdan da, oraya gelen özel arabalı süs- lü kadınlardan da, hoparlörden yapılan ilândan da çok yıkılmıştı. Birbirimize korkunç biçimde yabancılaştık.

Bazı yerlerdeki çamur, su ve top- rakların, bazı hastalıklara iyi gelen ışınlar vermesi gibi özellikleri vardır. Yoksa mühendis, o tümsek için böyle mi düşünüyordu? Hayır... Hiç bir olum- lu ve bilimsel açıklama gereksinme- den, maneviyat diyordu. Hem de Ata- türkçüyü... Anlatıyordu. Biz batılı- laşacaktık, Avrupa'dan teknik ve en- düstri alacaktık, bunun için de dahası metod alacaktık. Ama kendi benliğimi- zi yitirmeyecektik.

Uydurma yatırlara inanmayı, ben-liğimiz saniyordu. Örnek de gösteriyor- du: İşte Japonya...

YAPRAK dergisini görmeden bir

yazı yazsaydım, işte bu olayı anlata- cak ve yazımın sonunda da öğüt ve- recek ve yıllardanberi «Batılılaşma» diye nasıl bir kapitalist oyununa gel- diğimizi anlatmaya çalışacaktım.

Yaprak'ı görüp okuyunca, bu türlü üst perdeden öğüt vermenin nice yan- lış olduğunu anladım. YAPRAK'ı çı- karan Almanya'daki öğrencilerimiz, benim kendilerine anlatmak istedikle- rimi, çok iyi, hem de bilimsel olarak bildiklerini, dergideki yazılarımla göste- riyorlar.

«Batı» yı tek ve tüm bir varlık kavramı olarak almak, bizi yıllar yılı nasıl aldatmıştır, nasıl... «Batı'nın ah- lâkını alalım», «Batı'nın tekniğini ala- lım», «batının metodunu alalım» ve sonunda «batılılaşalım», «Medeniyet- çilik batılılaşmaktır» gibi boş sözlerle yıllar yılı oyalandık. Sanki batı birtek ve bütün bir varlıktı, orada ayrı ül- keler, ayrı toplumlar ve o toplumlarda ayrı ayrı sınıflar yoktu... Bu yolda bi- zi ençok yanıltan da verdikleri örnekti: İşte Japonya... Japonya'nın top- lumsal yapısını bilmediğimiz, bir kaç büyük toprak sahibi elinde birleşmiş çok büyük sermayenin, nasıl sömürücü en- düstriye ve ticarete dönüştüğünü bil- mediğimiz için, Türkiye'nin kalkınması için, bir Asya ülkesi olan Japonya bize örnek gösteriliyordu.

YAPRAK'ı görmeden bir yazı yaz- saydım, batılılaşmanın yanlışlığı üs- tünde öğütler vermeye kalkışacaktım. Oysa dergiyi okuyunca gördüm ki, bu konuyu iyi bilen Almanya'daki ögren- cilerimize, bunu hiç gereği yok...

YAPRAK'ı okumadan yazsaydım, başka bir öğüt daha vermeye kalkaca- ktım.

Beşbuçuk ay süren yurtdışı ge-

zimde, birçok Türk aydınlarıyla tan- tım. Bunlardan bir takımı uzun yıllı Türkiye'den uzak kalmışlardı. Türkiye- nin kalkınması için düşünen, çalış- kışilerdi. Zengini bilgileri vardı. Tür- kiye'nin kalkınması, halkın yaşamın düzelmesi için gereken metodu, bilimsel ve kuramsal olarak biliyorlardı, ma bilmedikleri birşey vardı: Sürel olarak hızla değişmekte olan Türkiye Uzun yıllar yurt dışında kalmanın be- ki zorunluğu, Türkiye'yle bağıntılı kalmamıştı. Türkiye üstüne ne biliye- larsa, onunla yetiniyorlardı. Çok ind- geyerek söyliyelim, şu İstanbul'un bi- her ay coğrafyası değişmektedir. I kadar kısa sürede, hızla değişen Tür- kiye'yle bağıntısı kesilenlerin elinde metod, hastayı ve hastalığı bilmede anlatmayla sağlık verilen hazır reçe- lerden başka birşey değildi.

İşte bir de bunu yazacaktım: Yı- dumuzun kalkınması için Avrupa'da ö- renimdeyken, Türkiye'yle bağıntıyı koparmayınız, sonra Türkiye'nin yaba- cısı kalırsınız. Böyle olanlar var.

YAPRAK'da bir de gördüm, bu konuya da derinlemesine değin- miş...

YAPRAK'da okuduğum yazılı bana büyük umutlar verdi, beni s- vindirdi. Dergide tam uygun olduğum yarı uygun olduğum, hiç uygun olm- dığım, üstünde tartışmamız gerekli y- zılar var. Böyle olması da çok tabii YAPRAK'ı okuduktan sonra benim g- nel izlenimim şudur: Almanya'da ögr- nimdeki bu gençlerimiz yurda dönünce çok çetin savaş vereceklerdir, öyle a- laşılıyor. Yurt sorunlarına öylesine l- limsel ve gerçekçe açıdan eğilmişler Türkiye'deki sömürgeci çatışm- ları, çetin savaş vermeleri kaçınılm- bir sonuç olacaktır. Daha şimdiki nasıl zorluklarla karşılaştıklarını g- rür, bilir gibiyim. Yazılarından, düşü- celerinden anlaşılacağına göre, Yur- dönünce halkın yararına çalışacak belli olan bu genç aydınlar sömürge- lerin işlerine yardımcı olmayacak- lar. Öyleyse, daha şimdiden onları y- larından döndürücü güçler araları sokulmuştur. Başları çok derde girece- tir. Ne var ki, bilimsel yolda yürüy- bu genç aydınlar gericiğin karşısın- hiç de yıkılacak takımından görünm- yorlar.

Yukardaki iki önemli noktaya g- göndim: Batılılaşmanın bir kapitalist- datmacası olduğunu bilerek, Türk h- kının kalkınması için gerekli olan s- lam, doğru metodu seçmek, bir Türkiye'yle sürekli bağıntıda olan- kişiliğini yitirmemek...

Genç aydın arkadaşlar, beni bağ- larlarsa, Türkiye'de gördüğüm Batı' öğrenim yapmış aydınlara bakarak deneyimlerime dayanarak, yukarda- lerine ek olarak bir de şunları söy- mek istiyorum:

Yurda dönünce, hayâl kırıklığı düşmemek için, işlerin ayrıntısını kendinizi ve kişiliğinizi yitirmeyi bütüne varmalısınız. Çünkü, bir ald- maca da budur: Herkes kendi işini iyi yaparsa yurt kalkınır.

Hayır, böyle kalkınılmaz. Di- lim, Almanya'da çok iyi yetişmiş makine mühendisi kendisine veri- olanaklar içinde, en iyi makineyi pınca, bundan kalkınma olmaz, dah- tersi bile olabilir... Bütünü gözden uz- tutanlar, ayrıntılar içinde yitiriyorlar.

Birşey daha var: Amerika'yı niden keşfe, kalkınmak... Türkiye hiç birşey yapılmamış sanarak, eski pıncanları, bilmeden, herşeyi yeni- kendimiz yapıyoruz sanmak, hem t- yanlıtır, hem de bize zaman kaybe- rir.

Okuduğum YAPRAK bana bunı düşündürdü. Ve beni çok umutlandı- YAPRAK çevresinde toplanan ay- arkadaşlara candan başarılar dilerim

Yeryüzünde emperyalizme karşı bağımsızlık ve kurtuluş savaşını ve ve utkuyla savaş sonuclandıran T- kiye, elbette yeni emperyalizme karşı ikinci kurtuluşunu kazanacaktır. Bu Türkiye'de gericiğin en karanlık t- kısı günlerini yaşarken, Stuttgart' gelen YAPRAK, ikinci kurtuluş sa- şına hazırlananların seslerini bize il- yor. umutlanıyoruz.

(Almanya'daki Türk öğrencile- nin yayın organı YAPRAK'tan

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

**BASIN
İLAN KURUMU**

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1,
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU